विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०८१
ललितपुर

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति,
ललितपुर

दस्तावेज	: विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०८१ ललितपुर
आवधिक परिमार्जन मिति	:
प्रकाशन मिति	:
प्रकाशक	: जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, ललितपुर
प्राविधिक सहयोग	: भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (एनसेट)

यस ललितपुर जिल्लामा घट्ने प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक कुनै पनि प्रकारको विपद्जन्य घटनाको सूचना प्राप्त हुनासाथ प्रस्तुत प्रतिकार्य योजनामा उल्लेखित व्यक्ति, संस्था तथा सम्बन्धित निकायहरु तत्काल परिचालित हुनेछन् ।

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना
२०८१ ललितपुर

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति

ललितपुर

मन्तव्य

तुलसी बहादुर श्रेष्ठ

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

ललितपुर

२०८१

मन्तव्य

कल्पना घिमिरे नेपाल

सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी

ललितपुर

२०८१

भूमिका

नेपाल बहुप्रकोपीय जोखिममा रहेको एक विकासशील देश हो । बाढी तथा पहिरोको जोखिमका हिसावले विश्वमा ३०औ स्थानमा, जलवायू परिवर्तनको असरको हिसावले छैटौं स्थानमा र भूकम्पीय जोखिमका हिसावले एघारौं स्थानमा रहेको छ भने काठमाडौं उपत्यका संसारका सबैभन्दा जोखिमयुक्त सहर मध्ये अग्रस्थानमा रहेको छ ।

प्रदेश तथा जिल्लास्तरमा साथै स्थानीय तहमा प्रभावकारी तवरले पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पूर्नलाभका लागि आवश्यक कार्यहरु हुन नसकेको कारण नेपालमा हरेक वर्ष मानवीय तथा भौतिक क्षतिको मात्रा बढिरहेको देखिन्छ । वर्षेनी हुने यस्ता प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक विपद्का घटनाहरुको कारणवाट हुन जाने क्षति न्यूनीकरण गर्न तथा त्यसको असरसँग सहज तरिकाले जुभ्न सक्ने क्षमताको विकास हरेक निकाय तथा तहवाटै हुनु आवश्यक मानिन्छ । जिल्ला स्तरीय विपद् पूवतयारी तथा प्रतिकार्य योजना यसका लागि उपयुक्त शर्त हुन सक्छ ।

ललितपुर जिल्लामा हुन सक्ने विभिन्न प्रकारका विपद्जन्य घटनाहरुको कारण हुने मानवीय तथा भौतिक क्षतिलाई कम गर्न स्थानीय तह देखि जिल्ला स्तर सम्ममा पूर्वतयारीका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्न तथा आपतकालीन प्रतिकार्य समयमै सञ्चालन गर्नका लागि यो पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना महत्वपूर्ण हुन सक्छ । यसका साथै जिल्लामा उपलब्ध भौतिक तथा मानवीय स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गरी समयमै यस्ता विपद्को अवस्थालाई सामान्यीकरण गर्दै लैजान यस विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेछ भन्ने विश्वास लिइएको छ ।

जिल्ला तथा स्थानीय तहवाट नै मानवीय सहायताकार्यहरु जस्तै खोज तथा उद्धार का साथै राहत सामाग्री उपलब्ध गर्ने गराउने वैधानिक निकायको रुपमा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला समन्वय समिति लगायतका विभिन्न निकाय तथा संस्थाहरुको सहभागितामा यो पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरिएको हो । यो योजनाको कार्यान्वयनसँगै विभिन्न विषयगत तथा क्षेत्रगत आधारमा विपद् पूर्वतयारीका कार्यहरु थालनी भई सम्भावित क्षति न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

यस संस्करणमा विगतको संस्करणमा रहेको योजना तथा सूचनालाई परिमार्जित तथा अध्यावधिक गरी प्रकाशन गरिएको छ ।

आवधिक परिमार्जन तालिका

यो ललितपुर जिल्लाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना आवश्यकता अनुसार आवधिक रुपमा परिमार्जन गर्दै लगिने छ। परिमार्जन गरिएको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा अद्यावधिक गरिने छ।

मिति	परिमार्जन गरिएको खण्ड, उपखण्ड	प्रभावित पृष्ठ संख्या	परिमार्जन गर्ने निकाय, संस्था
२०८१	विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना		भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)

शब्द-संक्षेप

गैसस	गैर सरकारी संस्था
जिप्रका	जिल्ला प्रशासन कार्यलय
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति
जिवका	जिल्ला वन कार्यालय
नेरेसो	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी
प्रजिअ	प्रमुख जिल्ला अधिकारी
मविअ	महिला विकास अधिकृत
सप्रजिअ	सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी
जिविव्यस	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
CSSR	Collapsed Structure Search and Rescue
DDC	District Development Committee
DDRC	District Disaster Relief Committee
DEOC	District Emergency Operations Center
DPHO	District Public Health Office
DUDBC	Department of Urban Development and Building Construction
DPNet	Disaster Preparedness Network Nepal
HW	Health Worker
KUKL	Kathmandu Upatyaka Khanepani Limited
MFR	Medical First Responder
MIRA	Multi-Cluster Initial Rapid Assessment
NEOC	National Emergency Operations Center
NFI	Non Food Items
NRCS	Nepal Red Cross Society
NSET	National Society for Earthquake Technology–Nepal
RRT	Rapid Response Team
VDC	Village Development Committee

विषय-सूची

शुभकामना ....

मन्तव्य

भूमिका ३

आवधिक परिमार्जन तालिका ४

शब्द-संक्षेप ५

परिचय ११

उद्धेश्य ११

१ संस्थागत व्यवस्था १२

१.१ विद्यमान कानूनी प्रावधान १२

२ अभिलेखीकरण १४

२.१ अनुमोदन तथा अध्यावधिक प्रक्रिया १४

२.२ सीमितता १४

२.३ योजना तर्जुमा प्रक्रिया र विधि १४

३ ललितपुर जिल्लाको प्रकोप जोखिम तथा वस्तुस्थिति विश्लेषण १६

३.१ विपद्जन्य घटना तथा असरहरु १६

३.२ सम्भावित प्रकोप तथा संकटासन्नता लेखाजोखा २०

३.३ सम्भावित प्रकोपको स्तरीकरण २२

४ आधारभूत विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २४

४.१ जिल्लास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति २४

४.२ विषयगत क्षेत्र, अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु २५

५ समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २९

५.१ पृष्ठभूमि २९

५.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु २९

५.३ विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु ३०

५.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन ३०

५.५ समष्टिगत प्रतिकार्य योजना ४०

६ खाद्य विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ४५

६.१ पृष्ठभूमि ४५

६.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु ४५

६.३ विषयगतक्षेत्र तथा जिम्मेवारी ४६
६.४ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ४७
६.५ समष्टिगत प्रतिकार्य योजना .... द्भढ

७ शिक्षा तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ५२

७.१ पृष्ठभूमि ५२
७.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु ५२
७.३ विषयगतक्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु ५३
७.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन ५३
७.५ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ५३
७.६ समष्टिगत प्रतिकार्य योजना ५६

८ खानेपानी तथा सरसफाई विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ५९

८.१ पृष्ठभूमि ५९
८.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु ५९
८.३ विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु ६०
८.४ निकायगत क्षमता तथा स्रोतसाधन ६०
८.५ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ६१
८.६ समष्टिगत प्रतिकार्य योजना ६२

९ स्वास्थ्य तथा पोषण विषय क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ६५

९.१ पृष्ठभूमि ६५
९.२ अगुवा संस्था तथा सम्पर्क ६५
९.३ विषयगतक्षेत्र तथा जिम्मेवारी ६६
९.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन ६६
९.५ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ६७
९.६ समष्टिगत प्रतिकार्य योजना ६९

१० आवास तथा गैरखाद्य विषय क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ७२

१०.१ पृष्ठभूमि ७२
१०.२ आवास तथा गैरखाद्य विषयगतक्षेत्र, अगुवा संस्था तथा सम्पर्क ७२
१०.३ विषयगतक्षेत्र तथा जिम्मेवारी ७३
१०.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन ७३
१०.५ आवास तथा गैरखाद्य विषयक्षेत्र अन्तर्गत रहेका निकायहरुका पूर्वतयारी योजना ७४
१०.६ समष्टिगत प्रतिकार्य योजना ७५

११ पूर्नस्थापना तथा पूर्ननिर्माण विषय क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ७८

११.१ पृष्ठभूमि ७८
११.२ अगुवा तथा सहायोगी संस्थाहरु ७८
११.३ विषयगतक्षेत्र तथा जिम्मेवारी .... ठड
११.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन ७९

११.५ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ८१
११.६ समष्टिगत प्रतिकार्य योजना ८२

१२ आपतकालीन आश्रयस्थल (Open Spaces) **तथा विभिन्न श्रोत साधनहरु** ८५
१२.१ आपत्कालीन आश्रयस्थलको प्रयोग गर्न सकिने खुलास्थलहरु (Open Spaces) ८५
१२.२ आपत्कालीन अवस्थामा प्रयोग गर्न सकिने खानेपानीको श्रोतहरुको (Deep Tube Wells) विवरण ८८

१३ कार्यान्वयन तथा पुनरावलोकन रणनीति ८९
१३.१ कार्ययोजनाको क्रियाशीलता ८९
१३.२ कार्यान्वयन योजना ८९
१३.३ कार्य योजनाको नियमित समीक्षा तथा अद्यावधिक कार्य ९०

१४ सन्दर्भ सामग्रीहरु ९१

अनुसूचीहरु ९२
अनुसूची-१: विभिन्न बैठकका निर्णयहरुको अभिलेखीकरण ९२
अनुसूची-२: जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरुको नामावली ९४
अनुसूची-३: ललितपुर जिल्लामा अवस्थित खुला स्थानहरुको पहिचान र विवरण १००

१५ प्रयुक्त विपद् सम्बन्धी पारिभाषिक शव्दावली ११६

तालिका सूची

तालिका-१: आपतकालिन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना विकासको लागि अवलम्वन गरिएका प्रक्रियाहरु......१५
तालिका-२: मुख्य प्रकोप तथा विपद्हरुको कारण ललितपुर जिल्लामा भएको क्षति (सन् १९७१-२०२०)..........१८
तालिका-३: मुख्य रुपले प्रभावित हुनसक्ने पालिकाहरु...१९
तालिका-४: सम्भावित प्रकोपको स्तरीकरण...२३
तालिका-५: विभिन्न विषयगत क्षेत्र, अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु...२५
तालिका-६: विषयगत क्षेत्रहरुको अगुवा संस्थाका प्रमुख तथा सम्पर्क व्यक्तिहरु...२७
तालिका-७: विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागी विषयगत समूह, अगुवा संस्थाका सम्पर्क व्यक्तिहरु..........२९
तालिका-८: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको जिम्मेवारी तथा निकायहरु...३०
तालिका-९: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत नेपाली सेना, राजदल गण लगनखेलमा रहेका विभिन्न श्रोत साधनहरु..३१
तालिका-१०: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत नेपाल प्रहरी जिल्ला परिसरमा रहेका विभिन्ने श्रोत साधनहरु...३२
तालिका-११: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत शसस्त्र प्रहरी बल दक्षिणकाली गण सातदोबाटोमा रहेका विभिन्न श्रोत साधनहरु..३४
तालिका-१२: आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना...३६
तालिका-१३: प्रतिकार्य कार्ययोजना...४०
तालिका-१४: खाद्य विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा संस्था तथा सहयोगी संस्थाका सम्पर्क व्यक्तिहरु.........४५
तालिका-१५: खाद्य बिषयगत क्षेत्रगत अन्तर्गत रहेका अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरुको विवरण.....................४६
तालिका-१६: खाद्य बिषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरुको क्षमता तथा श्रोतसाधन.....४६
तालिका-१७: आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना...४७
तालिका-१८: प्रतिकार्य कार्ययोजना...४९
तालिका-१९: शिक्षा तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरुको विवरण......५२
तालिका-२०: विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका निकायहरुको जिम्मेवारीहरु...५३
तालिका-२१: निकायहरुको क्षमता तथा साधन...५३
तालिका-२२: आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना...५३
तालिका-२३: प्रतिकार्य कार्ययोजना...५६
तालिका-२४: अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु..५९
तालिका-२५: विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु...६०
तालिका-२६: निकायहरुको क्षमता तथा श्रोतसाधन...६०
तालिका-२७: आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना...६१
तालिका-२८: प्रतिकार्य कार्ययोजना...६२
तालिका-२९: अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु..६५
तालिका-३०: स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रको क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु...६६
तालिका-३१: विभिन्न पालिकाहरुमा अवस्थित स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुको मानवीय क्षमता तथा स्रोतसाधन........६६
तालिका-३२: आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना...६७
तालिका-३३: प्रतिकार्य कार्ययोजना...६९
तालिका-३४: अगुवा संस्थाका सम्पर्क व्यक्तिहरु..७२
तालिका-३५: विभिन्न निकायहरुको क्षमता तथा श्रोतसाधनहरु...७३

तालिका-३६: आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना ७४
तालिका-३७: प्रतिकार्य कार्ययोजना ७५
तालिका-३८: अगुवा तथा सहयोगी सस्थाहरु ७८
तालिका-३९: निकायगत क्षमता तथा स्रोतसाधनहरुको विवरण ७९
तालिका-४०: आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना ८१
तालिका-४१: प्रतिकार्य कार्ययोजना ८२

नक्शा सूची

नक्शा-१: ललितपुर जिल्लामा भएका विपद् तथा विपद्वाट भएको मानवीय क्षति १६
नक्शा-२: ललितपुर जिल्लामा विगतमा प्रकोपका घटनाहरुका कारण भएको मानविय क्षति सन १९७१-२०२० ....१९
नक्शा-३: ललितपुर जिल्लामा विगतमा प्रकोपका घटनाहरुका कारण भवनमा भएको पूर्ण क्षति सन् १९७१-२०२० ....२०
नक्शा-४: भवनमा हुन सक्ने क्षतिको परिदृश्य, ललितपुर महानगरपालिका २१
नक्शा-५: सडक यातायातमा हुन सक्ने क्षतिको परिदृश्य, ललितपुर महानगरपालिका २१
नक्शा-६: काठमाडौ उपत्यका तथा ललितपुर जिल्लाको तरलीकरण नक्शा, श्रोतः सुवेदी र अन्य,२०२२ ....२२
नक्शा-७: ललितपुर जिल्लाभित्र पहिचान गरिएका सार्वजनिक खुला स्थलहरु ८५
नक्शा-८: ललितपुर महानगरपालिकाभित्र पहिचान गरिएका सार्वजनिक खुला स्थलहरु ८६
नक्शा-९: ललितपुर महानगरपालिकाभित्र पहिचान गरिएका आपतकालीन आश्रयस्थलहरु ८७
नक्शा-१०: ललितपुर महानगरपालिकामा रहेका आपतकालीन आश्रयस्थलहरु मध्ये पाटन दरवार क्षेत्र परिसर ८८
नक्शा-११: ललितपुर महानगरपालिकामा रहेका पानीका श्रोतहरु ८८
नक्शा-१२: ललितपुर महानगरपालिकामा रहेका पानीका श्रोतहरुको सम्भावित सेवा प्रवाह क्षेत्र ....डढ

१ परिचय

नेपाल बहुप्रकोपीय दृष्टिकोणले उच्च जोखिमको क्षेत्रमा रहेको तथ्य सर्वविदितै छ । प्रत्येक बर्ष भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, हावा-हुरी, असिना, चटयाङ्ग, मुसलधारे बर्षा, सुख्खा, अनिकाल, महामारी जस्ता विपद्जन्य घटनाहरूबाट मानवीय जनजीवन, भौतिक पूर्वाधार तथा प्राकृतिक वातावरणको क्षेत्रमा ठूलो क्षति हुने गरेको छ । उदाहरणको लागि वि.सं. १९९० सालमा गएको नेपाल विहार महाभूकम्प, वि.सं. २०४५ सालको उदयपुर धरानको भूकम्प, वि.स. २०५० सालको मध्यमाञ्चल क्षेत्रको बाढी, वि.सं. २०६५ सालको कोशी बाढी, वि.सं. २०६६ सालमा जाजरकोटमा फैलिएको महामारी र वि.सं. २०७२ सालको गोरखा भूकम्प लाई लिन सकिन्छ । यसर्थ बिभिन्न तथ्य र तथ्याङ्कका आधारमा नेपालको सामाजिक, आर्थिक तथा भौतिक पूर्वाधारको विकासमा बहुप्रकोपीय जोखिमको सम्भावना उच्च रहेको छ ।

नेपालको संविधानले सामाजिक तथा प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापनलाई राज्यको दायित्वको रूपमा परिभाषित गरेको छ । प्राकृतिक तथा सामाजिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्वसूचना प्रणाली, पूर्वतयारी, उद्धार, राहत एवम पुनर्स्थापना गर्ने कुरा संविधानमा उल्लेख गरिएको छ । विपद् व्यवस्थापन सँग सम्बन्धित विषयलाई स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीमा समावेश गरिएको र संघ र प्रदेशको साझा अधिकारको सूचीमा प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् पूर्वतयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभको विषय समेटिएको छ । त्यसैगरी तीनै तहको साझा अधिकारको सूचीमा विपद् व्यवस्थापनका कार्यलाई उल्लेख गरिएको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले पनि स्थानीय तहलाई आफ्नो क्षेत्रको समग्र विकासका लागि आवश्यक नीति, कानुन, निर्देशिका, मापदण्ड एवम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन र मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

जिल्लामा हुन सक्ने प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक विपद्जन्य घटनाहरुले स्थानीय समुदायमा पर्ने प्रतिकूल प्रभावको सामना गर्न स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम उपयोग गर्दै विभिन्न निकायहरुसँग समन्वय गरी प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र जवाफदेहीपूर्ण मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउन "जिल्लास्तरीय विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना" योजना अति आवश्यक पर्दछ । यसर्थ ललितपुर जिल्लामा कार्यरत सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरुको क्षमता र सहभागिता सुनिश्चित गर्दै जिल्ला स्तरमा प्रकोप पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यलाई संस्थागत गर्न र विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई स्थानीय तहसम्म प्रभावकारी बनाउने प्रयास स्वरुप यस विपद् जोखिम पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरिएको छ ।

१.१ उद्धेश्य

जिल्लामा हुन सक्ने प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक विपद्जन्य घटनाहरुले स्थानीय समुदायमा पर्ने प्रतिकूल प्रभावको सामना गर्न स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम उपयोग गर्दै विभिन्न निकायहरुसँग समन्वय गरी प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र जवाफदेहीपूर्ण मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु यस योजनाको मूल उद्धेश्य हो ।

यस योजनाका निर्दिष्ट उद्धेश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् :

- जिल्ला स्थित जोखिममा रहेका क्षेत्रहरुको संकटासन्नता बिश्लेषण गरी स्थानीय स्रोत, साधन र क्षमताको पहिचान गर्ने,
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणको वारेमा जिल्लामा अवस्थित सरोकारवालाहरुलाई सचेतीकरण गर्दै जिल्लामा रहेका प्रमुख प्रकोपहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्ने,
- जिल्लामा हुने विपद्सँग सामना गर्न सक्ने क्षमता तथा अवस्थाको विश्लेषण गरी विपद् प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी योजनाको निर्माण गर्ने,
- विपद्को कारण हुनसक्ने क्षतिलाई पूरा गर्न छिटो र दीगो पुन:स्थापनाका लागि संयन्त्र तयार गर्ने ।

१.२ संस्थागत व्यवस्था

यो विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, विपद् व्यवस्थापन शाखाद्वारा जारी **"विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०६७"** तथा नेपाल सरकार, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले जारी गरेको **"विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनितीक कार्ययोजना तर्जूमा दिग्दर्शन, २०७८"** अनुसार तयार पारिएको हो ।

यस ललितपुर जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ललितपुर जिल्ला विपद् ब्यवस्थापन समितिको नेतृत्वमा जिल्लाका विभिन्न अगुवा संस्था तथा सहयोगी निकाय-संस्थाहरुको सहयोगमा तयार गरिएको छ । साथै यस योजनालाई आवश्यक्ता अनुसार समय-समयमा परिमार्जित गर्दै लगिने छ ।

१.३ विद्यमान कानूनी प्रावधान

जिल्लास्तरीय विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्नका लागि देहायका नीति तथा कानुनी प्रावधानहरुले आधार प्रदान गरेको छ ।

नेपालको संविधान

संविधानको मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्दान्त र नीतिहरू अन्तर्गत संविधानको तथा अनुसूची ७ मा संघ र प्रदेशको साझा अधिकारको सूचीमा भूमि नीति सम्बन्धी विषय रहेको छ । विपद् व्यवस्थापनलाई राज्यको दायित्वको रूपमा परिभाषित गरिनुका साथै प्राकृतिक तथा सामाजिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्वसूचना प्रणाली, पूर्वतयारी, उद्धार, राहत एवम पुनर्स्थापना गर्ने प्रावधान रहेको छ । संविधानको अनुसूची ८ स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीमा विपद् व्यवस्थापनलाई समेटिएको छ । अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको सूचीमा विपद् व्यवस्थापनलाई उल्लेख गरिएको छ ।

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा, २०७०

विपद् प्रतिकार्यको ढाँचाले कुनै पनि विपद्को अवस्थामा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सहायता तथा समन्वयको ढाँचा उल्लेख गर्नुका साथै विपद् प्रतिकार्यका लागि तोकिएका जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरुले तोकिएको समयवाधि भित्र सञ्चालन गर्नुपर्ने गतिविधिहरु समेत उल्लेख गरेको छ ।

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति, २०७२

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति, २०७२ मा "बाढी, पहिरो तथा डुबानबाट प्रभावित हुने क्षेत्रको वर्गीकरण गरी सो अनुरूप बस्ती विकास, आर्थिक क्रियाकलाप र कृषि प्रयोजनको क्षेत्र निर्धारण गर्ने" भन्ने उद्देश्य रहेको छ । यसै नीति अनुरूपको कार्यनीतिमा बाढी, पहिरोबाट प्रभावित क्षेत्रमा जोखिमको आधारमा बसोबास, खेतीपाती तथा अन्य आर्थिक र सामाजिक क्रियाकलापको निमित्त क्षेत्र निर्धारण गरिनेछ र निषेधित क्षेत्रमा आर्थिक र सामाजिक क्रियाकलाप संचालन हुन नदिन एवम भइरहेका क्रियाकलापलाई सुरक्षित ठाउँमा स्थानान्तरण गर्न आवश्यक ऐन, नियम तर्जुमा गरी लागू गरिने भन्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले स्थानीय तहलाई सार्वजनिक सेवा प्रवाह, पूर्वाधार लगायत विकास निर्माण कार्यमा विपद् व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नुपर्ने विषयलाई महत्व दिएको छ । ऐनको परिच्छेद ३ (११ को २) ले गाउँपालिका र नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार उल्लेख गर्दै बस्ती विकास, शहरी योजना र भवन निर्माण अनुमति पत्र जारी गर्नका लागि आवश्यक नियम र विनियम तयार गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ। स्थानीय तहलाई सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण, भूमीको वगीकरण र उपयोग तथा सो सँग सम्वद्ध अभिलेख राख्ने र सार्वजनिक उपयोगका लागि जग्गा प्राप्तिमा सहजीकरण गर्ने अधिकार पनि प्रदान गरेको छ (दफा ११ ढ) । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले विपद् व्यवस्थापन सँग सम्बन्धित नीति, योजना निर्माण गर्ने, कार्यान्वयन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने अधिकार स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ उपदफा २.९ मा 'विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन,

नियमन’ का साथै ‘विपद जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन तथा बस्तीहरुको पहिचान र स्थानान्तरण’ लगायतका कार्यहरु तोकेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका चरणलाई बृहत रूपमा समेटेको छ । सो ऐनको दफा ८ (ख) ले परिषद्बाट स्वीकृत राष्ट्रिय नीति तथा योजनाको अधीनमा रही विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य तथा विपद् पुनर्लाभ सम्बन्धी एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति, योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी लागू गर्ने, गराउने; ९ ग) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी रणनीतिक योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी लागू गर्ने, गराउने, तथा ९ ङ) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा नेपाल सरकारका मन्त्रालय, विभाग तथा अन्य निकायको भूमिका तथा जिम्मेवारी निर्धारण गर्ने व्यवस्था गरेको छ । सोही दफाको ९ ञ) मा जोखिम संवेदनशील विकास तथा भू-उपयोग योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने भनि व्यवस्था गरेको छ ।

यस प्रकार विपद् व्यवस्थापनका लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बद्ध संस्थागत व्यवस्था गरिएको छ । यस ऐनमा नदी किनार, बगर, पहिरो जान सक्ने जमिन र डुबान हुने क्षेत्र जस्ता विपद् जोखिमको सम्भावना भएका असुरिक्षत ठाउँमा बसोबास गर्ने व्यक्ति तथा समुदायलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने, गराउने व्यवस्था रहेको छ । यसका साथै विपद्को जोखिममा रहेका महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, दलित, सीमान्तकृत समुदाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि विशेष योजना बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति, २०७५

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेन्डाई कार्यढाँचा लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता एवम राष्ट्रिय आवश्यकता अनुरूप विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि मूल नीतिको आवश्यकता महसुस गरी विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, जलवायु अनुकुलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको निर्माण गर्दै दिगो विकासमा योगदान पुचाउने दीर्घकालीन सोंचका साथ विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५ लागू भएको छ । विपद्बाट व्यक्तिको जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरू, भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधार, सांस्कृतिक एवम वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिलाई उल्लेख्य रूपमा कम गर्नु उक्त नीतिको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ । साथै ‘समग्र विकास प्रक्रियाहरुलाई बहुप्रकोप जोखिम सम्वेदनशीलताका आधारमा सम्भाव्य जोखिमको न्यूनीकरण हुने गरी कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ (७.१८) । यस प्रकार यस नीतिले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरी नागरिकको सुरक्षाको परिकल्पना गरेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियामवली, २०७६

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियामवली, २०७६ ले स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम सहितको कार्ययोजना तयार गरी लागू गर्ने र गराउने काम कर्तव्य र अधिकार स्पष्ट रूपमा तोकेको छ । विपद् जोखिम अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने, नक्शाङ्कन गर्ने, विश्लेषण गर्ने, विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने, भौतिक संरचना निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिता, भवन निर्माण मापदण्ड लगायत अन्य स्वीकृत कार्यढाँचा वा मापदण्ड पालना भए नभएको सम्वन्धमा अनुगमन गरी पालना गर्न लगाउने व्यवस्था गरेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना सन २०१८–२०३०

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीतिले तय गरेका उद्देश्य पुरा गर्ने अभिप्रायले विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना सन २०१८-२०३० तर्जुमा भएको छ । यस कार्ययोजनालाई आधार मानी स्थानीय विशेषता र आवश्यकताका आधारमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय तहले नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

१.४ अभिलेखीकरण

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणका क्रममा जिल्ला विपद् ब्यवस्थापन समितिद्वारा आयोजना गरिएका बैठक, कार्यशाला, छलफल तथा विभिन्न क्रियाकलापहरुको अभिलेखीकरण गरिएको छ । साथै यस योजना निर्माणका क्रममा गरिएका निर्णयहरु तथा क्रियाकलापहरुको अभिलेखीकरण गरी संक्षिप्त विवरण **अनुसूची १** मा संलग्न गरिएको छ ।

१.५ अनुमोदन तथा अध्यावधिक प्रक्रिया

यो विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८१, जिल्ला विपद् ब्यवस्थापन समितिद्वारा अनुमोदन भए पश्चात आधिकारीक दस्तावेजको रुपमा मान्यता दिइनेछ । तत्पश्चात यो दस्तावेजले कार्यान्वयनको चरणमा प्रवेश गर्ने छ । यो दस्तावेज ललितपुर **"जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८१"** मा अध्यावधिक गरिएको छ ।

१.६ सीमितता

यस योजना तर्जुमाका क्रममा जिल्लामा कार्यरत विभिन्न निकायहरुलाई सहभागी गराउने प्रयास गरिएको छ । तथापि कतिपय सरोकारवाला निकायहरुको संलग्नता प्रत्यक्ष रुपमा हुन सकेको छैन । साथै स्थानीय निकायहरुमा विस्तृत रुपमा गरिनु पर्ने समुदायसँगको विस्तृत परामर्श र अन्वेषणहरु गर्न सकिएको छैन । आधारभूत (Baseline) सूचनाको कमीका कारण विभिन्न प्रकोप जोखिमहरुका लागि संकटासन्नता मूल्यांकन पनि विस्तृत रुपमा हुन सकेको छैन । तथापि यस योजनाले जिल्लाको विपद् पूर्वतयारीको लागि महत्वपूर्ण खाका तयार गरेको छ । आगामी दिनहरुमा समयानुकूल अद्यावधिक तथा परिमार्जन गर्दै जिल्लाको विपद् ब्यवस्थापनमा थप फाईदा लिन सकिने छ ।

१.७ योजना तर्जुमा प्रक्रिया र विधि

१.७.१ विपद् पूर्वतयारी योजना तर्जुमा प्रक्रिया

योजना तर्जुमा प्रकृयाको शुरुवात ललितपुर जिल्लामा कार्यरत् विभिन्न सरोकारवाला व्यक्ति तथा संघ-संस्थाहरुसँगको छलफल, प्रतिक्रिया र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी प्राप्त अध्ययन प्रतिवेदनहरुको पुनरावलोकनबाट गरिएको छ । जिल्ला-स्तरीय सरोकारवाला व्यक्ति तथा संस्थाका प्रतिनिधिहरुको प्रत्यक्ष सम्पर्क र समन्वयबाट कार्य योजना तयार गरी जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षको नेतृत्वमा सबै सरोकारवाला व्यक्ति तथा संस्थाका प्रतिनिधिहरु संलग्न विभिन्न चरणका बैठकहरुमा छलफल, कार्यशालाको आयोजनाहरु गरी प्राप्त सुझावहरु तथा अन्तरक्रियाको माध्यमवाट योजना निर्माण गरिएको हो ।

योजना तर्जुमा कार्यमा विगतमा भए-गरेका विभिन्न अध्ययनहरुको पनि पुनरावलोकन गरिएको छ । जिल्लाका विभिन्न प्रभावित क्षेत्रहरुको बारेमा थप जानकारी लिने प्रयत्न गरिएको छ । सरोकारवालाहरु, सहयोगी संस्थाहरुसहितको प्रमुख अगुवा संस्थाका प्रतिनिधिहरुको टोलीले जिल्लाका विभिन्न सरकारी कार्यालयहरु तथा विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित विभिन्न संघ-संस्थाका प्रतिनिधिहरुसँग परामर्श गरी समुदायहरुवाट संकटासन्नताको वस्तुस्थितिको बारेमा पनि जानकारी लिइएको थियो । यस वाहेक सम्बन्धित अधिकारीहरुको राय तथा सुझावहरु पनि संकलन गरिएको थियो । साथै विगतमा घटेका विभिन्न विपद्जन्य घटनाहरुको विश्लेषण तथा विषयगत अगुवा संस्थाका प्रतिनिधिहरुद्वारा विभिन्न विधिवाट संकलित सूचनाहरु, पूर्व गरिएका अध्ययन प्रतिवेदनहरुको वारेमा पनि विश्लेषण गरिएको छ ।

योजना तर्जुमा क्रममा मुख्यतया सातवटा चरणहरु अवलम्वन गरिएको छ । प्रथम चरणमा जिल्लास्तरका सरोकारवाला पक्षहरुसँग उद्देश्य, विधि र कार्ययोजनाको खाका वारे छलफल; दोश्रो चरणमा जिल्ला स्तरका सरोकारवालाहरु सँग जिल्लामा प्रकोपको अवस्था र व्यवस्थापनको बारेमा अन्तरक्रिया, सूचना संकलन आदि गतिविधि सम्पन्न भएका छन् । विगतका अध्ययन तथा दस्तावेजहरुको आधारमा सम्भाब्य प्रकोपको नक्सांकन र जोखिम आंकलन तेश्रो र चौथो चरणमा गरिएको छ भने पाँचौ चरणमा जिल्लाका सरोकार पक्षसँग अन्तरक्रिया गरी योजना तर्जुमा गरिएको छ । तयार गरिएको कार्य योजना अनुसार पुनः जिल्लाका सरोकारवाला पक्षसँग छलफल छैठौं चरणमा गरिएको छ र सातौं चरणमा अन्तिम कार्ययोजनाको प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

तालिका-१ः आपतकालिन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रक्रिया

क.स.	प्रक्रिया	अपेक्षित परिणाम
१	सन्दर्भ सामग्रीको समीक्षा	जिल्लास्तरमा विगतमा भएका विनाशकारी घटनाहरू, प्रभावकारी तवरले गरिने आपतकालीन प्रतिकार्य, प्रर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको लागि आवाश्यक निर्देशिका तथा प्रतिवेदनहरुको सङ्कलन र पुनरावलोकन
२	निकायहरुको पहिचान, सरोकारवालाहरु बीच छलफल, प्रतिक्रिया	बिभिन्न क्षेत्रहरुमा कार्यरत संघ-सस्था तथा निकायहरुको सूचीकरण, सबै निकायहरुको भूमिकाको पहिचान, निकायहरुको प्रमुख व्यक्ति तथा सम्पर्क सूची तयार पार्ने, अद्यावधिक गर्ने, प्रत्येक क्षेत्रमा सम्पर्क व्यक्तिको पहिचान गर्ने, प्रकोप तथा जोखिम नक्शांकनको तयारी, जोखिमरूको ऑकलन र निर्दिष्ट प्रकोप (भूकम्प, आगलागी, महामारी र पहिरो) को सामना गर्नको छुट्टाछुट्टै पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाहरूको निर्माण
३	सङ्कटासन्नता तथा क्षमताको मूल्याङ्कन । विभिन्न उपकरणहरू लगायत अन्य मानवीय तथा भौतिक क्षमताको पहिचान ।	विभिन्न विधिको अवलम्वन गरी स्थानीय प्राथमिकताहरू पहिचान, विपद जोखिम कम गर्नको आवाश्यक उपायहरुको छलफल तथा कार्यक्रमको विषयवस्तु र विकासमा मद्दत जुन पारस्परिक रूपमा सहयोग पुऱ्याउने र सबैको नजिकबाट चिन्तित व्यक्तिहरूको आवश्यकताहरूको लागि उत्तरदायी छ ।
४	विगतका प्रकोप परिदृश्यहरूको समीक्षा	विभिन्न विपदहरूको पहिचान, सम्भाव्यता, र प्राथमिकीकरण । विगतको विपद तथ्याङ्कहरू विभिन्न समय अवधि र मौसमहरूको आधारमा विश्लेषण ।
५	मानवीय सहायतामा संलग्न संघसंस्थारूको पहिचान र स्थानीय सरोकारवालाहरू बीच छलफल, विभिन्न विषयगत समितीहरुको चयन, प्रतिकार्य योजनाको कियाकलापहरु तथा सम्बन्धित पक्षसँग अन्तर्क्रिया	मानवीय सहायतामा संलग्न संघ-संस्थाहरू र निकायहरूको पहिचान, अगुवाहरूको छनौट र समर्थन गर्ने संगठनहरू, समन्वय बैठक र कार्यविधि स्थापना, सरोकारवालाहरु बीच नियमित छलफल गरी योजनाका उद्देश्यहरुमा प्रकाश, विधिहरु, कार्ययोजनाको संशोधन तालिका । विषयगत विषयगत समितीहरु बीच बिभिन्न चरणमा छलफल, सबै विषयगत निकायहरुबाट प्रतिक्रिया योजनाको लागि निर्देशन ।
६	दस्तावेज	बैठकमा गरिएका छलफल तथा विषय वस्तुको अभिलेखीकरण विभिन्न बैठकमा छलफल र सहमति, मूल्याङ्कनको लागि साझा विधि मापदण्डमा सहमति ।
७	अनुमोदन	विभिन्न कार्यशालाबाट प्राप्त सुझावहरू, छलफल र अन्तर्क्रियाको संयोजन गर्दै, अन्तिम मस्यौदा गाउँपालिकाको विपद व्यवस्थापन समितिमा पेश, छलफल गरी गाउँपालिका समिती छलफलबाट आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिक्रिया योजनाको अनुमोदन । गाउँपालिका परिषदद्वारा गाउँपालिकाको आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना स्वीकृत ।

२ ललितपुर जिल्लाको प्रकोप जोखिम तथा वस्तुस्थिति विश्लेषण

२.१ विपद्जन्य घटना तथा असरहरु

ललितपुर जिल्ला भौगर्भिक अवस्था तथा जलवायु परिवर्तनको हिसावले अत्यन्तै नाजुक क्षेत्र मानिन्छ । हिमालयन श्रृखंलाको चलायमान प्रकृति र यसमा समाहित विभिन्न प्रक्रियाहरु (प्राकृतिक र सामाजिक) को कारण यस जिल्लामा प्रत्येक बर्ष भूकम्प, बाढी पहिरो, चट्टान तथा ढुङ्गा खस्ने, भूक्षय जस्ता विभिन्न विपद् जन्य घटनाहरु भईरहेको हुन्छ । नेपाल डेसइन्भेन्टार प्रणालीमा अभिलेख भएको तथ्याङ्क अनुसार सन १९७१ देखि २०२४ को अवधिमा ललितपुर जिल्लामा २८ प्रकारका प्राकृतिक प्रकोपका घटनाहरु, र ४७४ जनाको मृत्यु भएको दखिन्छ । उल्लेखनीय तथ्य यो छ कि मृत्युको ३८ प्रतिशत भूकम्पको कारण, १३ प्रतिशत बाढीबाट, ८ प्रतिशत पहिरोबाट, र ११ प्रतिशत महामारी र २६ प्रतिशत अन्य दुर्घटनाहरूबाट भएको देखिन्छ (चित्र १) । त्यसैगरी तथ्याङ्क अनुसार आगलागीको घटनाहरु अत्याधिक मात्रामा (५०%), महामारी (९%) र बाढी (५%) घटने गर्दछ ।

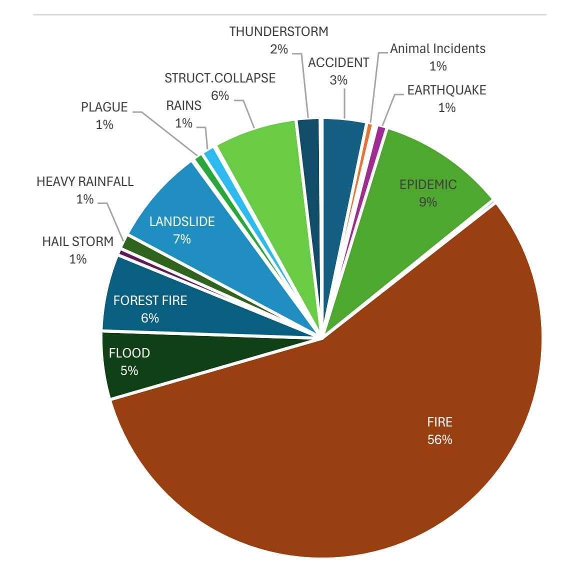

विपद को संख्या (१९७१-२०२४)

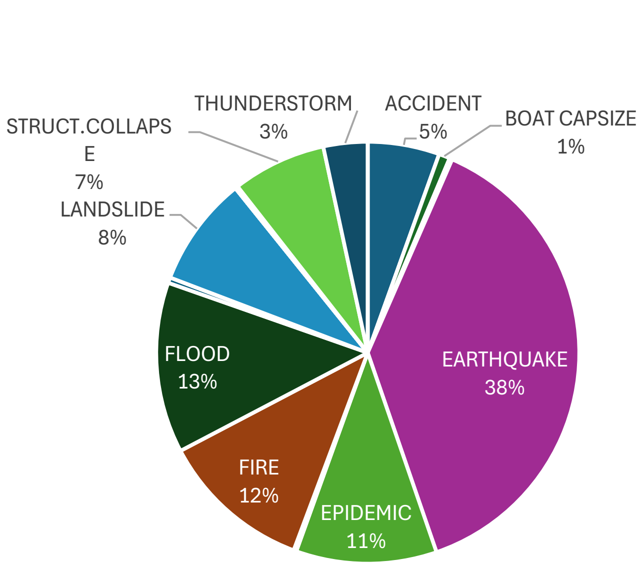

विपदवाट भएको मानवीय क्षति (१९७१-२०२४)

चित्र १ : ललितपुर जिल्लामा भएका विपद् तथा विपद्वाट भएको मानवीय क्षति

पछिल्लो ५३ वर्षको (सन् १९७१ देखि २०२४) विपद्को घटनालाई हेर्दा ललितपुर जिल्लाका पालिकाहरु वर्षेनी कुनै न कुनै प्रकोपको घट्नावाट प्रभावित भइरहेको देखिन्छ । पालिकाहरु मध्ये ललितपुर महानगरपालिका घटनाको संख्या, मानवीय क्षति, धनमालको क्षति आदिको हिसाबले अग्रस्थान रहेको छ भने अन्य नगरपालिकाहरु पनि विभिन्न प्रकोपको जोखिममा रहेका छन् । प्रकोपको प्रकार अनुसार मुख्यरुपले प्रभावित नगरपालिकाहरु यस प्रकार रहेका छन् ।

फोटो : सन २०१८ मा ललितपुर महानगरपालिकामा देखिएको बाढीको घटना

तालिका-२: मुख्य प्रकोप तथा विपद्हरुको कारण ललितपुर जिल्लामा भएको क्षति (सन् १९७१-२०२४)

घटनाको प्रकार	घटनाको संख्या	मृत्यू	घाईते	हराईरहेका	प्रभावित संख्या	भवनमा पूर्ण क्षति	भवनमा अंशिक क्षति	जम्मा क्षति मूल्य (ने.रु.)
ACCIDENT	२६	२६	१०	-	५	-	-	-
ANIMAL INCIDENCE	४	-	९	-	३९	-	-	-
BOAT CAPSIZE	१	४	३	-	-	-	-	-
COLD WAVE	१	१	(	-	-	-	-	-
EARTHQUAKE	६	१८१	३,०७९	-	२६,२१५	१८,०९१	८,३९९	१५,४१०,०००
EPIDEMIC	७५	५१	७,५८४	-	७८४	-	-	-
EXPLOSION	२	१	५	-	५	-	१	-
FIRE	४४७	५५	१०२	५	२,१२७	२५२	१६५	४९०,१९३,३५०
FLOOD	४०	६२	१९	२५	१,८७१	२४४	१२१	६,४०९,४५६
FOREST FIRE	४५	२	-	-	१७	१	-	५३१,७००
HAIL STORM	४	-	-	-	-	-	-	६८०,८८०
HEAVY RAINFALL	९	-	-	-	२१	२	४	६९६,०००
LANDSLIDE	५७	४०	२२	-	२०९	२९	२	४,९५३,५००
PANIC	१	-	-	-	६	-	-	-
PLAGUE	६	-	-	-	-	-	-	२०८,२००
RAINS	८	-	-	-	४५	८	७	२३६,८००
STORM	१	१	२	-	-	-	१	९८,०००
STRUCT.COLLAPSE	४९	३४	७३	६	२३	४४	२७	१,११९,२००
THUNDERSTORM	१४	१६	१५	-	१४	३	२	८७,८००
Wind storm	१	-	-	-	४	-	१	-
Total	**७९७**	**४७४**	**१०,९२३**	**३६**	**३१,३८७**	**१८,६७४**	**८,७३०**	**५२०,६२४,८८६**

स्रोत : Des-Inventar Database of Nepal 1970 – 2024

विगतका प्रकोप तथ्यांक, अभिलेख, नक्साहरुको अध्ययन तथा छलफल आदिवाट जिल्लामा हुनसक्ने सम्भावित प्रकोपको पनि विश्लेषण गर्न खोजिएको छ । नगरपालिका तथा गाॅउपालिकाको जनघनत्व, विगतमा भएका प्रकोपका घटनाहरुको सम्भाव्य निरन्तरता तथा क्षति विश्लेषणको आधारमा विभिन्न प्रकोपको संभावना र विस्तृतता पहिचान गरी संभाव्य प्रकोपका लागि प्राथमिकीकरण गरिएको छ ।

तालिका-३: मुख्य रुपले प्रभावित हुनसक्ने पालिकाहरु

प्रकोप	मुख्यरुपले प्रभावित नगरपालिका तथा गाॅउपालिकाहरु
पहिरो	महालक्ष्मी, गोदावरी, महॉकाल, कोन्ज्योसोम, बागमती
बाढी	ललितपुर, महालक्ष्मी, गोदावरी, महांकाल, कोन्ज्योसोम, बागमती
आगलागी	ललितपुर, महालक्ष्मी, गोदावरी, महांकाल, कोन्ज्योसोम, बागमती
महामारी	ललितपुर, महालक्ष्मी, गोदावरी, महांकाल, कोन्ज्योसोम, बागमती
भूकम्प	सम्पूर्ण नगरपालिका तथा गाँउपालिकाहरु

विगतका घटनाहरुको विश्लेषण गर्दा आगलागीका घटनाहरु धेरै जसो वैशाख महिनामा घटने तथा मानवीय क्षति हुने गरेको देखिन्छ । उक्त समयमा आगलागी तथा महामारी दुवैको दृष्टिकोणले घटना हुने उच्च सम्भावना रहन्छ । यस वाहेक आषाढ-श्रावण महिना वाढी तथा पहिरोको दृष्टिकोणले वढी सम्वेदनशील देखिन्छ ।

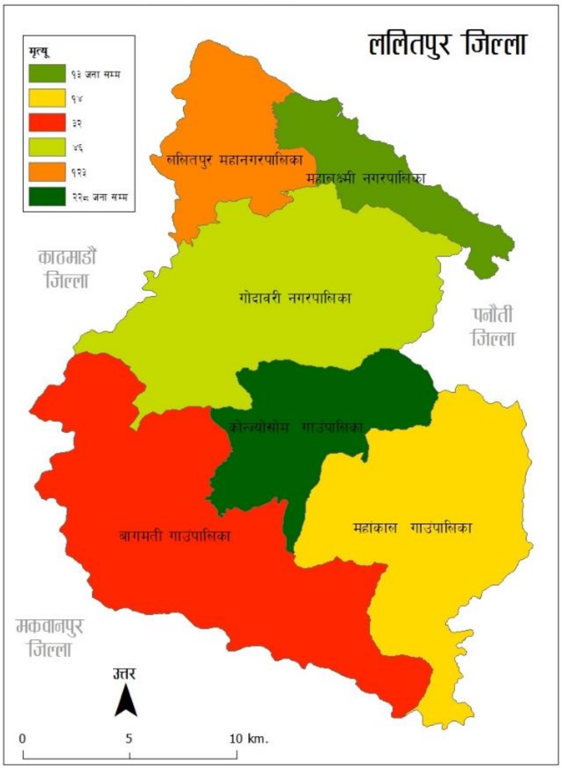

नक्शा-१: ललितपुर जिल्लामा विगतमा प्रकोपका घटनाहरुका कारण भएको मानविय क्षति, सन १९७१-२०२४

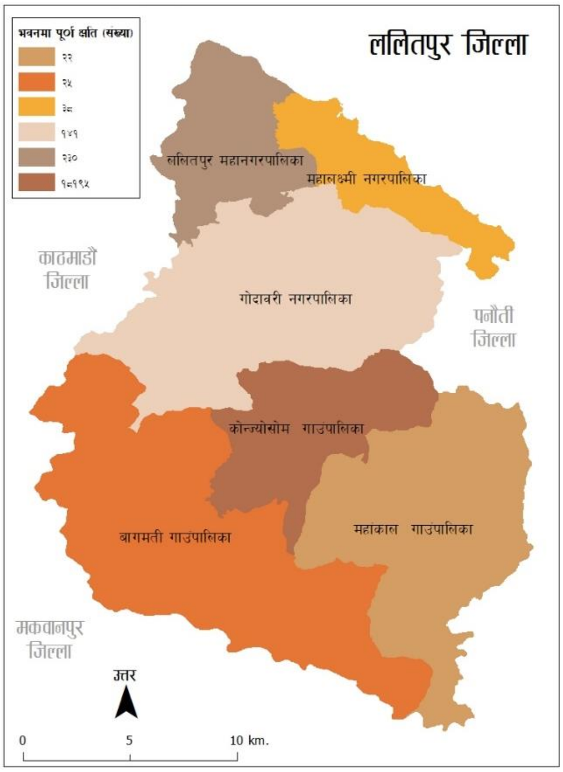

नक्शा-२ः ललितपुर जिल्लामा विगतमा प्रकोपका घटनाहरुका कारण भवनमा भएको पूर्ण क्षति, सन् १९७१–२०२४

२.२ सम्भावित प्रकोप तथा संकटासन्नता लेखाजोखा

ललितपुर जिल्ला प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापनको दृष्टिले नेपालको एक अति महत्वपूर्ण क्षेत्र मानिन्छ । क्षेत्रफलको हिसावले अन्य जिल्लाहरु भन्दा सानो भएता पनि ललितपुर जिल्ला भू-धरातलीय हिसावले विविधता भएको, जनसंख्याको दृष्टिले अति घना आवादी भएको, तथा कमजोर आधारभूत संरचनाहरुका कारण यहाँको प्रकोप संकटासन्नता तथा जोखिम अन्य जिल्लाको तुलनामा वढी छ। जिल्लाको दक्षिणी भागमा रहेको पहाडी भिरालो क्षेत्रमा पहिरो, सहरी तथा समथर क्षेत्रमा वाढीको प्रकोपका साथै, घना बस्ती भएको क्षेत्रमा आगलागी तथा महामारीको प्रकोप तीव्र रहेको छ । वढ्दो सहरीकरणसँगै भूकम्पीय दृष्टिले यहाँ रहेका भवनहरु तथा भौतिक संरचनाहरु पनि उच्च संकटासन्नताको अवस्थामा छन् ।

वि.स. २०७२ साल (सन २०१५) मा गएको गोरखा भूकम्पको कारणले ललितपुर जिल्लामा मात्र १७७ जनाको मृत्यू, ३,०५१ जना घाईते, आवासीय भवनमा क्षति (१७,४४४ वटा पूर्ण क्षति, ८,०६४ वटा अंशिक क्षति) स्वास्थ्य केन्द्रमा क्षति (१९ वटा पूर्ण रुपमा क्षति, २० वटामा अंशिक क्षति) र १४९ वटा (७५ प्रतिशत) विद्यालय भवनहरुमा क्षति भएकोले भूकम्पलाई प्रमुख प्रकोपको रुपमा हेरिएको छ। यद्यपि बाढी, पहिरो, आगलागी, हावाहुरी तथा झाडापखाला जस्ता घटनाहरुले प्रत्येक बर्ष केही न केही मात्रामा क्षति गरिरहेको हुन्छ । यी घटनाहरुले जनधनको क्षति न्यून मात्रामा गरेता पनि मानव समाज र वातावरणमा ठुलो मात्रामा असर गरिरहेको हुन्छ। विशेषगरी जिल्लाको दक्षिणी भेगमा अवस्थित गाउँपालिकाका केही समुदायले पहिरोको जोखिमलाई समुदायको भाग्यको रूपमा हेरिरहेको देखिन्छ । मूख्यतया बागमती र कोन्ज्योसोम गाउँपालिकाको धेरै वडाहरुमा पहिरोको जोखिम रहेको छ। भौगोलिक विकट्टाको कारणले पहिरोको घटना प्रायजसो घातक भैरहेको हुन्छ। यद्यपि समय क्रममा समुदायहरूले साना साना पहिरोको घटनाबाट हुने क्षतिलाई कम गर्न केही उपायहरू सिकेका छन् । तर पनि जनसंख्या वृद्धि, जीविकोपार्जनका स्रोत साधनको अभाव, जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्यका लागि संगठित संयन्त्रको अभावका कारण दिन पहिरोको जोखिम दिन प्रतिदिन बढदै गैरहेको छ ।

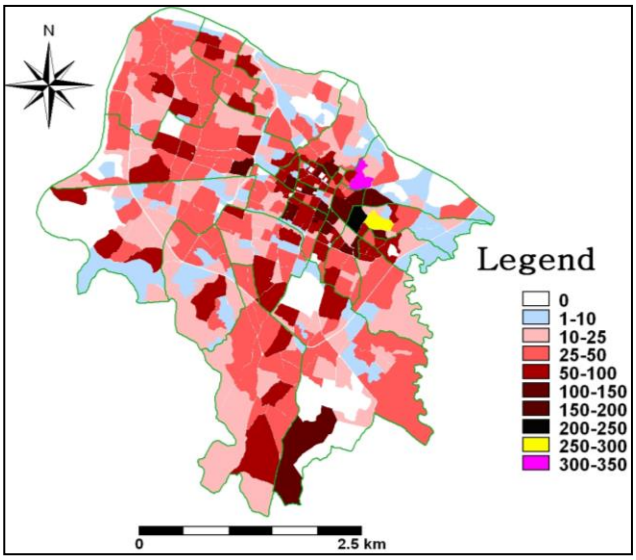

नक्शा-३: भवनमा हुन सक्ने क्षतिको परिदृश्य, ललितपुर महानगरपालिका

(भवनमा क्षति : ६० प्रतिशत भवन लगभग २०,००० भवनमा क्षति हुन सक्ने सम्भावना) श्रोत: SLARIM, २००४

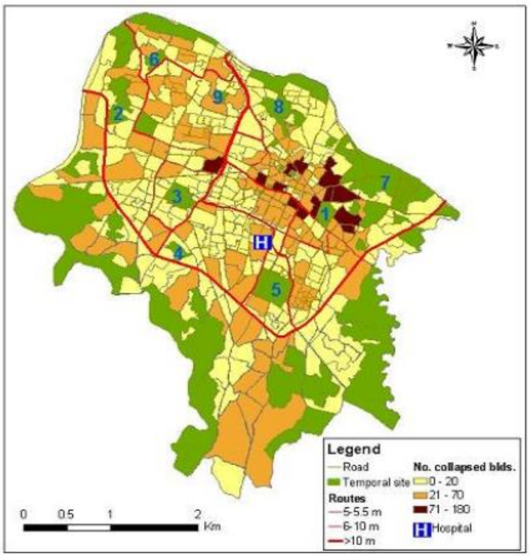

नक्शा-४: सडक यातायातमा हुन सक्ने क्षतिको परिदृश्य, ललितपुर महानगरपालिका

श्रोत: SLARIM, २००४

भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट) को टोलीले गरेको २०८० साल बैशाख महिनामा ललितपुर जिल्लाको बागमती गाँउपालिकामा गरेको अवलोकन भ्रमण अनुसार पहिरोको सुरुवात र विस्तार विशेष गरी मानवीय बस्तीको वरिपरि तथा नदी, खोला र सडक (कान्तीपथ) दायाँबायाँ ५ देखि ७०० वर्ग मिटर क्षेत्रफल सम्म फैलिएको पाइएको थियो । धेरैजसो पहिरो जमीनको सतही भाग मात्रै बगेको देखिएको थियो भने केही पहिरोहरू धेरै ठुलो र गहिरो पनि देखिएको थियो । केही पहिरोहरू भ्रमणको क्रममा पनि चलायमान भेटिएको थियो । साना साना गिटी देखि लिएर हिलो माटो सँगै ठुला ठुला ढुङ्गाहरु प्रशस्त मात्रामा झरेको देखिन्थ्यो । स्थानीयवासीका अनुसार धेरैजसो पहिरो मनसुनी बर्षातको कारण शुरु भईराखेको हुन्छ, भने कतिपय पहिरो मानवीय गतिविधीहरुले जस्तै बाटोघाटो बनाउने, खानेपानी पाईपलाईन बिछ्याउने, कुलो खन्ने, खानी उत्खनन तथा गाईचरणको कारणले थप मात्रामा बृद्धि भईराखेको हुन्छ ।

यस बाहेक ललितपुर जिल्लामा धेरै नदीनालाहरु (जस्तै बागमती, नख्खुखोला, कर्मनशा, कोडकु) पनि रहेका छन् । ती नदी किनारहरुमा अवस्थित रहेका वस्तीहरु विशेषगरी वाढीको जोखिममा रहेका छन् । साथै ललितपुर जिल्लाका नदी किनाराका अधिकांश वस्तीहरुमा भूकम्पीय जोखिमका दृष्टिले तरलीकरणको प्रवल सम्भावना रहेका क्षेत्रमा पर्दछन् ।

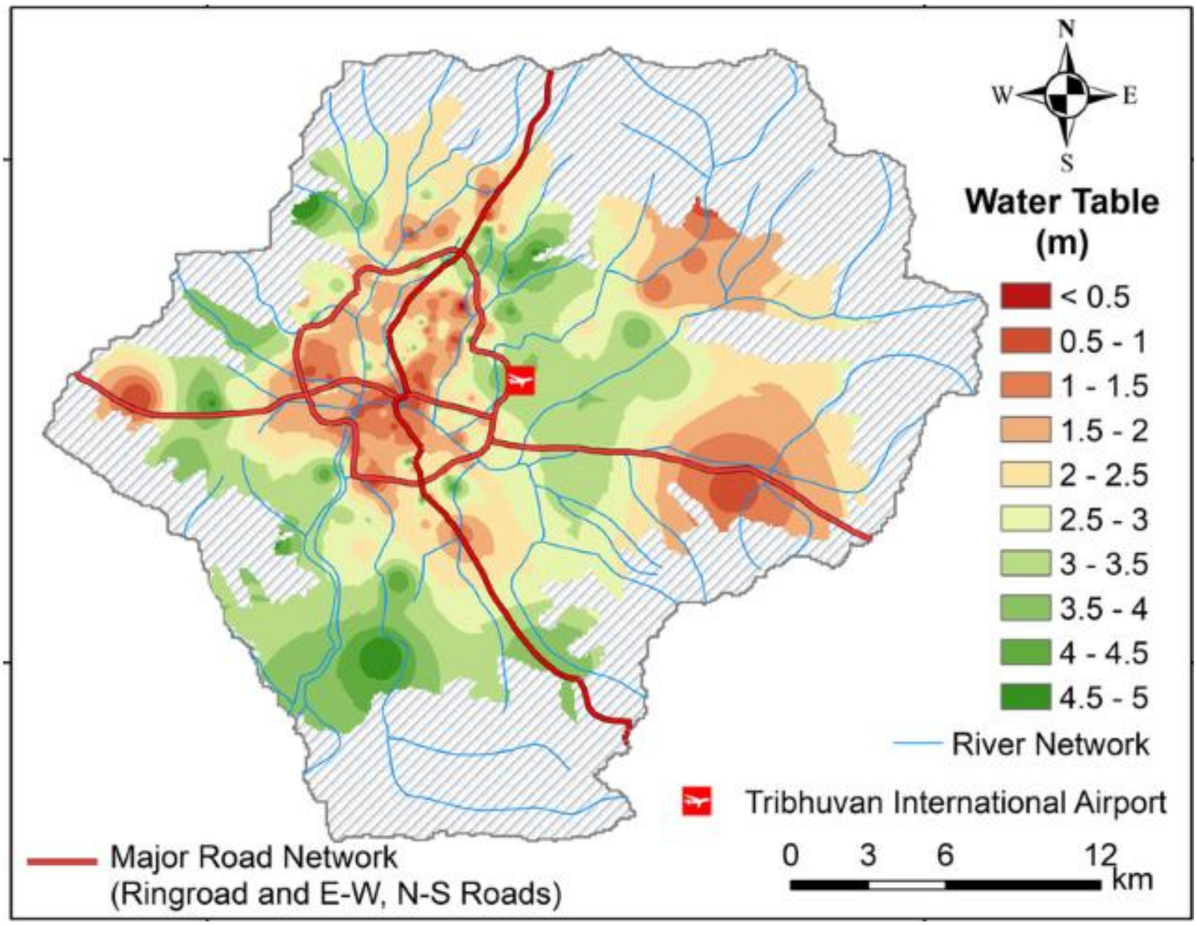

नक्शा-५: काठमाडौं उपत्यका तथा ललितपुर जिल्लाको तरलीकरण नक्शा, श्रोतः सुवेदी र अन्य,२०२२

महामारीलाई ललितपुर जिल्लामा धेरै मात्रामा मानवीय क्षति (मृत्यु) हुने विपद्को रुपमा लिन सकिन्छ । नेपाल डेसईन्भेन्टार तथ्यांकले देखाइए अनुसार, महामारीको कारण वर्षेनी मात्रामा सयौं व्यक्तिहरुको ज्यान गइरहेको छ । ललितपुर जिल्लाका विभिन्न नगरपालिकाहरुमा महामारीको प्रकोप खास गरी मौसमी रुपमा देख्न सकिन्छ र यो जिल्ला महामारीको प्रकोपको दृष्टिले तुलनात्मक रुपमा वढी संवेदनशील छ। जनसंख्याको अत्याधिक चाप र स्वास्थ्य, खानेपानी, प्रदुषण आदिको कारण ललितपुरमा महामारीको प्रकोप वढी देखिएको हो । ललितपुर जिल्लामा प्रभावित गर्ने महामारीका घटनाहरुमा मुख्यरुपले Diarrhoeal diseases (cholera, epidemic shigellosis), acute respiratory infections (ARI), Japanese encephalitis, kala–azar -visceral leishmaniasis, malaria आदि मौसमी रुपमा वर्षा याममा वढी सक्रिय महामारी हुन् भने Avian tyf Human pathogenic influenza मुख्य छन् ।

२.३ सम्भावित प्रकोपको स्तरीकरण

संभाव्य प्रकोपको स्तरीकरणका लागि प्रकोपको गम्भीरता र तीब्रतालाई आधारको रुपमा लिइएको छ । प्रकोपको गम्भीरताको मापनका लागि मानवीय क्षति र धनमालको क्षतिलाई प्रमुख गम्भीर सूचकको रुपमा लिईएको छ । वारम्वार भइरहने यस्ता घटनाहरु र प्रभावित पालिकाहरुको संख्यालाई तीव्रताको सूचकको रुपमा लिईएको छ ।

जिल्लामा कार्यरत सरोकारवालाहरु बीचको वृहत छलफल र केही निर्देशित मापदण्डहरु समेतको आधारमा ललितपुर जिल्लाको प्रकोपहरुको संभाव्य स्तरीकरण निम्नानुसार रहेको छ ।

- भूकम्प
- वाढी

- पहिरो
- आगलागी
- महामारी

अनुमान गर्न नसकिने तथा मानवीय र आर्थिक क्षति धेरै ठूलो हुनसक्ने संभाव्यताको आधारमा भूकम्पलाई सवैभन्दा उच्च प्राथमिकतामा राखिएको छ। घना सहरी आवादी र भवनहरुको संकटासन्नताको दर पनि उच्च रहनुको कारण भूकम्पमा जनधनको धेरै क्षति हुनसक्ने आकलन गरिन्छ। भूकम्प पछि बाढी दोश्रो स्तरको प्रकोपमा पर्दछ भने पहिरो तेश्रो, आगलागी चौथो र महामारीलाई पाचौ प्राथमिकतामा स्तरीकरण गरिएको छ । त्यसैगरी प्रकोपको प्रकृति अनुसार जिल्लाका विभिन्न नगरपालिकाहरुमा जोखिमको अवस्था फरक-फरक रहेको पाईन्छ ।

तालिका-४: सम्भावित प्रकोपको स्तरीकरण

प्रकोप	भूकम्प	आगलागी	पहिरो	असिना	चटयाङ्ग	बाढी	महामारी	हुरीबतास
भूकम्प	-							
आगलागी	भूकम्प	-						
पहिरो	भूकम्प	पहिरो	-					
असिना	भूकम्प	आगलागी	पहिरो	-				
चटयाङ्ग	भूकम्प	आगलागी	पहिरो	चटयाङ्ग	-			
बाढी	भूकम्प	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	-		
महामारी	भूकम्प	आगलागी	पहिरो	महामारी	महामारी	बाढी	-	
हुरीबतास	भूकम्प	आगलागी	पहिरो	हुरीबतास	हुरीबतास	बाढी	महामारी	-
स्तरीकरण	७	४	५	-	१	६	३	-

३ आधारभूत विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

३.१ जिल्लास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार जिल्लास्तरमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्नको लागि देहाय बमोजिमको जिल्लास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहने गरी व्यवस्था गरिएको छ ।

(क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी - अध्यक्ष

(ख) जिल्ला समन्वय समितिको प्रतिनिधी - सदस्य

(ग) जिल्ला भित्रका स्थानीय तहका अध्यक्ष तथा प्रमुख - सदस्य

(घ) स्वास्थ्य सम्बन्धी विषय हेर्ने जिल्लास्थित कार्यलयको प्रमुख - सदस्य

(ङ) जिल्लास्थित सुरक्षा निकायका प्रमुखहरु - सदस्य

(च) जिल्लास्थित पूर्वाधार तथा सामाजिक विकाससँग सम्वन्धित कार्यलयका प्रमुखहरु - सदस्य

(छ) राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त दलका जिल्लास्थित प्रमुख वा प्रतिनिधी - सदस्य

(ज) नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको जिल्लास्थित प्रमुख - सदस्य

(झ) गैरसरकारी महासङ्घको जिल्लास्थित प्रमुख - सदस्य

(ञ) नेपाल पत्रकार महासङ्घको जिल्लास्थित प्रमुख - सदस्य

(ट) उद्योग वाणिन्य महासङ्घको जिल्लास्थित प्रमुख - सदस्य

(ठ) प्रमुख जिल्ला अधिकारीले तोकेको अधिकृत - सदस्य

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका मुख्य कार्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् :

(क) परिषद, कार्यकारी समिति तथा प्रदेश समितिवाट स्वीकृत नीति, योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने, गराउने,

(ख) जिल्लाको विपद् प्रतिकार्य योजना तयार गरी लागु गर्ने, गराउने,

(ग) जिल्लास्तरमा रहेका आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको सञ्चालन गर्ने,

(घ) उपलब्ध श्रोतको उच्चतम प्रयोग तथा प्रवाह गरी विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खोजी तथा उद्धार गर्ने,

(ङ) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत मापदण्ड अनुसार राहत वितरण गने, गराउने तथा जिल्ला स्थित सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यलयलाई सोही अनुसार राहत वितरण गर्न लगाउने,

(च) विपद प्रभावित क्षेत्रमा आवश्यकता अनुसार यातायात तथा मानिसको आवतजावतमा नियन्त्रण गर्ने,

(छ) विपदका कारण सिर्जित फोहोर तथा अन्य अनावश्यक वस्तु हटाउने वा हटाउन लगाउने,

(ज) विपद्को समयमा मृत्यु भएका मानिसको शव तथा जनावरको व्यवस्थापन गर्ने, गराउने,

(झ) आपतकालीन अवस्थामा विपद् प्रभावित व्यक्तिहरुको लागि आश्रय गृहको व्यवस्था गर्ने,

(ञ) विपदको समयमा तत्काल परिचाल हुन सक्ने गची सुरक्षा निकायलाई दुरुस्त राख्न लगाउने,

(ट) विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खानेपानी, खाद्यान्न, लत्ताकपडा तथा औषधी उपचार जस्ता अत्यावश्यक वस्तुको प्रबन्ध गर्ने,

(ठ) विपद प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल आवश्यक पर्ने अस्थायी भौतिक संरचनाहरुको निर्माण गर्न लगाउने,

(ड) विपद्को अवस्थामा स्थानीयस्तरमा उपलब्ध सरकारी, गैरसरकारी एवं निजी यातायातका साधन, यन्त्र, सरसामान, खाद्य सामान आदि कानून बमोजिम नियन्त्रणमा लिई प्रयोग गर्ने वा गर्न लगाउने,

(ढ) विपद्का् जोखिममा रहेका वा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा रहेका असुरक्षित भवनहरु भत्काउन लगाउने,

(ण) असुरक्षित भवन तथा स्थानमा रहेका विपद् प्रभावित व्यक्तिहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने,

(त) विपद् प्रभावित क्षेत्रमा स्वयंसेवक, विशेषज्ञ तथा परामर्शदातालाई परिचालन गर्ने र सोको सुपरिवेक्षण गर्ने,

(थ) राष्ट्रिय वा अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरुबाट गरिने उद्धार तथा राहत एवं सहयोग आदि क्रियाकलापको समन्वय गर्ने,

(द) विपद्को समयमा खोज, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ सम्ब्न्धी कार्यको लागि स्थानीय तह लगायत सम्बन्धित निकायहरुसँग समन्वय गर्ने,

(ध) विपद् पश्चात आउन सक्ने प्रकोपहरुको न्यूनीकरणका लागि आवश्यक कार्यहरु गर्ने,

(न) विपद् प्रभावित क्षेत्रमा सङ्कटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गर्नुपर्ने अवस्था रहेमा नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गने,

(प) विपद् सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्ने,

(फ) उद्धार तथा राहत कार्यक्रमको प्रगाति विवरण प्राधिकरणमा पठाउने,

(ब) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा तोकिउ बमोजिमका अन्य काम गर्ने, गराउने ।

ललितपुर जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिमा विद्यामान पदाधिकारी तथा सदस्यहरुको नामावली **अनुसूची २** अनुसार अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

३.२ विषयगत क्षेत्र, अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

विपद्को समयमा मानवीय सहयोगलाई प्रभावकारी बनाउन र विपदका घटनावाट प्रभावित व्यक्ति तथा समुदायलाई जीवनयापनका आधारभूत आवश्यकताको पूर्ति गर्न, खाद्यान्न, आवास, खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य प्रबर्द्धन गर्न तथा सुरक्षा प्रदान गर्न जिल्ला स्थित सबै सरोकारवालाहरु तथा साझेदार संस्थाहरुको प्रमुख दायित्व रहन्छ । तसर्थ उक्त विषयमा विशेषज्ञता हाँसिल गरेका समूहहरुले आफ्नै क्षेत्रहरुको जिम्मेवारी लिँदा मानवीय सहयोगको कार्य व्यवस्थित हुन्छ । सोका लागि ललितपुर जिल्लामा अवस्थित विभिन्न सरोकारवालाहरु बीच विभिन्न चरणका वैठक तथा छलफलहरु पश्चात सरोकारवालाहरु तथा साझेदार संस्थाहरु मध्ये वाट ७ ओटा विषयगत क्षेत्रहरु निर्धारण गरी, उक्त विषयगत समूहको तथा क्षेत्रको नेतृत्व गर्न अगुवा संस्था र सहायक संस्थाहरुको चयन गरिएको छ । साथै कार्य सम्पादनमा स्पष्टता तथा सहजताका लागि विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरुका लागी भिन्न भिन्न जिम्मेवारीहरु निर्धारण गरिएको छ ।

यसका साथै जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग सहकार्य तथा समन्वय गरी पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई प्रभावकारी तवरले कार्यान्वयन गर्नका लागि जिल्ला स्तरमा कार्यरत संघ-संस्थाहरुलाई पनि विभिन्न बिषयगत क्षेत्रहरुमा विभाजन गर्ने कार्य गरिएको छ। यी विषयगत क्षेत्र तथा सहयोगी संस्थाका प्रतिनिधिहरुको सक्रिय संलग्नता योजना तर्जुमाको शुरुकै चरणवाट रहने गरेको छ । यसै गरी जिल्ला स्तरमा कार्यरत् अन्य सरोकारवालाहरु पनि क्रमशः पहिचान गरी यसमा समावेश गर्दै अद्यावधिक गरिने छ ।

तालिका-५ः विभिन्न विषयगत क्षेत्र, अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

क्र.सं	विषयगत क्षेत्र	अगुवा निकाय तथा संस्था	सहयोगी संस्था
१	समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	• सुरक्षा निकायहरु • डिभिजन वन कार्यलय • भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट) • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

क.सं	विषयगत क्षेत्र	अगुवा निकाय तथा संस्था	सहयोगी संस्था
			• नेपाल पत्रकार महासंघ • एफ एम, रेडियो, टेलिभिजन, • स्थानीय तहहरु • नेपाल स्काउट • वारुणयन्त्र
२	खाद्य	कृषि विकास कार्यालय	• स्थानीय तहहरु • उद्योग वाणिज्य संघ, • खाद्य अनुसन्धान प्रयोगशाला, • नेपाल खाद्य संस्थान • साल्ट ट्रेडिङ, • जिल्ला पशु सेवा कार्यालय • भेटिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा केन्द्र • WFP, UNICEF. OXFAM
३	शिक्षा तथा संरक्षण	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	• जिल्ला प्रशासन कार्यालय • जिल्ला समन्वय समिती • पत्रकार महासंघ • UNICEF, Save the Children, PABSON, NPABSON • भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट) • नेपाल रेड्क्रस सोसाईटी, शिक्षक महासंघ, अन्य गैससहरु
४	खानेपानी तथा सरसफाई	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	• जिल्ला प्रशासन कार्यलय • जिल्ला समन्वय समिती • पत्रकार महासंघ • काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, • खानेपानी वितरणमा संलग्न व्यवसायी, • स्थानीय तहहरु • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, • UNICEF
५	स्वास्थ्य तथा पोषण	जिल्ला जन-स्वास्थ्य कार्यालय	• जिल्ला स्थित अस्पतालहरु, स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, उपस्वास्थ्य चौकी • खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय • खानेपानी संस्थान • स्वास्थ्य क्षेत्रसँग सम्वन्धित कार्यमा संलग्न सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालयहरु • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
६	आवास तथा गैरखाद्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	• जिल्ला प्रशासन कार्यालय • जिल्ला समन्वय समिती • भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट) • पत्रकार महासंघ • सुरक्षा निकाय (नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल) • स्थानीय तहहरु • गै.स.स. महासंघ • निर्माण व्यवसायी महासंघ • उद्योग वाणिज्य महासंघ

क्र.सं	विषयगत क्षेत्र	अगुवा निकाय तथा संस्था	सहयोगी संस्था
			• सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग • डिभिजन वन कार्यालय • इन्जिनियर एसोसिएसन • OXFAM
७	पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण	जिल्ला समन्वय समिति	• स्थानीय तहहरु • डिभिजन सडक कार्यलय • जलश्रोत तथा सिंचाई • विद्युत प्राधिकरण • खानेपानी खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना • नेपाल टेलिकम • यातायात व्यवसायी • सुरक्षा निकायहरु • पूर्वाधार विकास कार्यालय ललितपुर • शहरी विकास कार्यालय • भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय • भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट) • Habitat for Humanity Nepal

त्यसैगरी विषयगत क्षेत्र अनुसार अगुवा संस्था तथा सहयोगी संस्थाका जिम्मेवार ब्यक्ति, सम्पर्क नम्बर तालिका ६ मा दिइएको छ ।

तालिका-६ः विषयगत क्षेत्रहरुको अगुवा संस्थाका प्रमुख तथा सम्पर्क व्यक्तिहरु

विषयगत समूह	अगुवा निकाय	कार्यालय प्रमुख/फोकल पर्सन	नाम	कार्यालय सम्पर्क नं	मोवाईल
समन्वय तथा सूचना खोज तथा उद्धार	जिल्ला प्रशासन कायालय	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	तुलसी बहादुर श्रेष्ठ (प्रमुख जिल्ला अधिकारी)	०१-५५३५१२९	९८५१२२७७७७
		सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी	कल्पना घिमिरे नेपाल (सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी)	०१-५५३५१२९	९८५१३१४८३३
खाद्य	कृषि विकास कार्यालय	कार्यलय प्रमुख	तेज प्रसाद दवाडी	०१-५४३४६१६	९८५१२१६४३६
		सम्पर्क व्यक्ति	कान्ति राई	०१-५४३४६१६	९८५१३३९७२८
शिक्षा तथा संरक्षण	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	कार्यलय प्रमुख	निम प्रकाश सिंह राठौर	०१-५५३८४१७	९८४८०४९४६६
		सम्पर्क व्यक्ति	विश्वास रोका मगर	०१-५५३८४१७	९८४९७२७६९६
खानेपानी तथा सरसफाई	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	कार्यलय प्रमुख	ई.कृष्ण कुमार साह		९८४४३८६११३
		सम्पर्क व्यक्ति	कमल बहादुर बम		९८४१४०९२८८
स्वास्थ्य तथा पोषण	जनस्वास्थ्य कार्यालय	वरिष्ठ जनस्वास्थ्य प्रशासक	डा. भुवन पौडेल		९८५१२५५२१५
		सम्पर्क व्यक्ति	गिता आचार्य		९८४१२८०९१३
आवास तथा गैरखाद्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	जिल्ला अध्यक्ष	बाबु राजा महर्जन		९८४१३५३०४२
		सम्पर्क व्यक्ति	दिनेश कार्की		९८४१२८७४७४

विषयगत समूह	अगुवा निकाय	कार्यालय प्रमुख/फोकल पर्सन	नाम	कार्यालय सम्पर्क नं	मोवाईल
पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण	जिल्ला समन्वय समिति	जिल्ला समन्वय अधिकारी	दिनेश प्रसाद थानी		९८५१०५५५४०
		सम्पर्क व्यक्ति	ई.निता कुमारी ईशार		९८५१२७८३५७

जिल्ला आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र (DEOC) को स्थापना

जिल्लामा सञ्चालन गरिने आपत्कालीन प्रतिकार्यलाई प्रभावकारी ढंगले सञ्चालन गर्न र केन्द्रसँगको संयोजनलाई थप व्यवस्थित वनाई एकीकृत ढंगले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको प्रभावकारिताका लागि जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (DEOC) को स्थापना तथा सञ्चालन गरिएको छ। आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र चौविसै घन्टा सञ्चालनमा रहेको छ र यसको सचिवालय जिल्ला प्रसाशन कार्यालय ललितपुरमा रहेको छ ।

स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरुसँग समन्वय

जिल्ला स्थित विभिन्न नगरपालिका र तिनका वडाहरुमा स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना (Local Disaster Risk Management Plan - LDRMP) तर्जुमा निर्देशिका २०६८ तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुरुप स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिहरु गठन भई योजना तर्जुमा गरी क्रियाशील रहेका छन् । त्यस्तै विभिन्न गैरसरकारी एवं सामुदायिक संघ-संस्थाहरुको सहयोगमा समुदाय स्तरमा समेत स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन समितिहरु गठन गरी पूर्वतयारी तथा न्यूनीकरण कार्यहरु भइरहेका छन् । जिल्लास्तरमा संचालन गरीने पूर्वतयारी र प्रतिकार्य को लागि यी स्थानीय समितिहरुसँग समेत समन्वय गदै लगिनेछ ।

राष्ट्रिय आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग (NEOC) समन्वय

राष्ट्रको राजधानी सँगै जोडिएको हुनाले ललितपुरं जिल्लाको विपद् जोखिमको अवस्था, उपलब्ध श्रोत साधनको अवस्था तथा परिचालनमा समेत जटील तथा विशिष्ट प्रकारको परिस्थिती रहिरहेको छ। तसर्थ यस जिल्लामा संचालन गरिने आपत्कालिन प्रतिकार्यहरु केन्द्रमा अवस्थित राष्ट्रिय आपतकालीन प्रतिकार्य सञ्चालन केन्द्र (NEOC) सँग अत्यन्त निकट र निरन्तरको समन्वयबाट संचालन गरिनेछ ।

क्षेत्रीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय

विपद् व्यवस्थापनमा राष्ट्रिय सहयोग पर्याप्त नभएको अवस्थामा राष्ट्रले क्षेत्रीय एवं अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको आह्वान गर्दछ । त्यस्तो अवस्थामा देशको एकमात्र अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल रहेको, राजधानी र अन्य महत्वहरुका कारण काठमाडौं सहरमा क्षेत्रीय, अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समेतलाई समन्वय गर्नुपर्ने दायित्व जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिमा रहन्छ। यस्तो समन्वयको लागि केन्द्रीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा NEOC सँगको समन्वय र निर्देशनमा कार्य संचालन हुनेछ ।

४ समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

४.१ पृष्ठभूमि

आपतकालीन परिस्थीतिमा प्रभावकारी समन्वय तथा खोज उद्धार कार्य एकदमै जटिल कार्य मानिन्छ । कमजोर समन्वयको कारण आपतकालीन प्रतिकार्य द्रुत गतिमा हुन नसक्ने, आवश्यक श्रोत साधनहरुको प्रभावकारी सदुपयोग गर्न नसकिने तथा कार्य क्षमता प्रदर्शनमा पनि ह्रास आउन सक्छ । त्यसैगरी खोज उद्धार कार्य गर्दा आवश्यक मात्रामा मानवीय तथा भौतिक श्रोत साधनहरुको परिचालन गर्नमा कठिनाई, सुरक्षा निकाय देखि आम जनमानसको सहभागिता पनि कम हुन सक्दछ ।

यस आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरोकारवालाहरूसँग परामर्श गरी विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य ढाँचा, २०७२ जारी गरेको छ । यस ढाँचामा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह साथै जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति अन्तर्गत समन्वय तथा श्रोत साधन परिचालनको लागि समूहको गठन तथा परिचालन गर्ने व्यवस्था छ । विपद्को प्रकृति र प्रभावस्तर अनुसार संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय तहका शिक्षा समूहले अन्य विषयक्षेत्रका समूहसँग समेत समन्वय गर्दै, समन्वयत्मक ढंगले, प्रभावकारी तरिकाले कार्य सञ्चालन गर्नको लागि समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्छ ।

४.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत जिल्ला प्रशासन कार्यलय अगुवा निकायको रुपमा रहने सुरक्षा निकाय लगायत विभिन्न संघसंस्थाहरुलाई सहयोगी संस्थाको रुपमा रहने गरी तय गरिएको छ ।

तालिका-७: विषयगत समूहका अगुवा तथा सहयोगी संस्थाका सम्पर्क व्यक्तिहरु

विषयगत समूह	स्थान	कार्यालय प्रमुख/फोकल पर्सन	नाम	कार्यालय	मोवाईल
अगुवा संस्था					
जिल्ला प्रशासन कायालय	मान भवन ललितपुर	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	तुलसी बहादुर श्रेष्ठ		९८५१२२७७७७
		सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी	कल्पना घिमिरे नेपाल		९८६०३०१३१४
सहयोगी संस्थाहरु					
नेपाली सेना	राजदल गण, लगनखेल	प्रमुख सेनानी	केशर बहादुर बुढाथोकी		९८५११०८२७७
		सम्पर्क व्यक्ति	सेनानी श्री अक्षत सिंह		९८४१३५१३९३
	सूर्यदल गण लेले	प्रमुख सेनानी	राजु कार्की		९८५२०२९९२९
		सम्पर्क व्यक्ति	सेनानी आनन्द लिम्बु		९८४६९९१०३३
नेपाल प्रहरी	जिल्ला प्रहरी परिसर, जावलाखेल	प्र.ब.उ.	शेखर खनाल		९८५१२२५५५५
		सम्पर्क व्यक्ति	प्र.नि. अभिषेक चन्द		९८५१२८१०६०
शसस्त्र प्रहरी बल	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल न. २१ गण हे.क्वा.दक्षिणकाली ललितपुर	सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक	सुरेन्द्र राज रञ्जित	०१-५५२४४४५	९८५१२७२०३३
		सम्पर्क व्यक्ति	सशस्त्र प्रहरी निरीक्षक नम प्रभाव राई	०१ - ५५२४४४५	९८५१३२१३३७
डिभिजन वन कार्यलय		कार्यलय प्रमुख	राम कुमार भण्डारी		९८५१२०५१८२
		सम्पर्क व्यक्ति	थिर प्रसाद कोइराला		९८५१२२७३३०
नेपाल रेडकस सोसाइटी		जिल्ला सभापति	बाबु राजा महर्जन		९८४१३५३०४२
		सम्पर्क व्यक्ति	दिनेश कार्की		९८४१२८७४७४

भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)		कार्यलय प्रमुख	सूर्य नारायण श्रेष्ठ	०१ -५५९१०००	९८५११०३६२५
		सम्पर्क व्यक्ति	डा.सुरेश चौधरी	०१ -५५९१०००	९८४१७१६३५२
ललितपुर महानगरपालिका		नगर प्रमुख	चिरीबाबु महर्जन		९८५१०२२७२३
		सम्पर्क व्यक्ति	हरिशचन्द्र लमिछाने		९८५१०५२०७३
महालक्ष्मी नगरपालिका		नगर प्रमुख	हरि गोविन्द श्रेष्ठ		९८५१२०१६५४
		सम्पर्क व्यक्ति	रविन्द्र उप्रेती		९८४९३७९२४२
गोदावरी नगरपालिका		नगर प्रमुख	गजेन्द्र महर्जन		९८५१२६००१६
		सम्पर्क व्यक्ति	सूलोचना खड्का		९८६५९७४७७७
कोन्ज्योसोम गाउँपालिका		अध्यक्ष	कृष्ण मान लामा		९८४३०७०३५८
		सम्पर्क व्यक्ति	चित्रदेव दहाल		९८४९२९६०५२
बागमती गाउँपालिका		अध्यक्ष	बीर बहादुर लोप्चन		९८४१३३५५८५
		सम्पर्क व्यक्ति	मिलन शर्मा घिमिरे		९८५१२५५९००
महांकाल गाउँपालिका		अध्यक्ष	गणेश बहादुर के.सी.		९८५१३४००१७
		सम्पर्क व्यक्ति	सुरेश न्यौपाने		९८४१५२३८९१

४.३ विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु

कुनै पनि विपद्को वेला आपतकालीन अवस्था आईपरेमा यस विषय क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुको जिम्मेवारीहरु निम्न उल्लेखित रहने गरी परिभाषित गरिएको छ ।

तालिका-८: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको जिम्मेवारी तथा निकायहरु

विषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु	सहयोगी संस्थाहरु
समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार	• समन्वय, सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र प्रवाहका विभिन्न उपायहरु प्रयोग गरी सम्वन्धित क्षेत्र र सरोकारवालालाई सही सूचना उपलब्ध गराई विपद् प्रतिकार्यलाई समन्वयात्मक बनाउने । • विपद्को समयमा सरकार, दातृ निकाय, सबै विषयगत क्षेत्रहरु, सहयोगी संस्था तथा अन्य सरोकारवालाहरुबीच समन्वय कायम गर्ने, • सूचना प्रवाहको वैकल्पिक उपायहरु पहिचान गरी सूचना प्रवाहलाई सुनिश्चित गर्ने, • प्रतिकार्यका सन्दर्भमा आवश्यकता अनुसार क्षेत्र र केन्द्रमा सम्पर्क र समन्वय स्थापित गर्ने । • विपद्को अवस्था पछि प्राप्त हुने सूचनाहरुलाई एकत्रित गरी, सरोकारवाला तथा आम समुदायका लागि आवश्यक सूचना प्रवाह गर्ने । • विपद्को अवस्थामा पीडित व्यक्तिहरुलाई भेदभाव रहित ढङ्गले उद्धारगरी सुरक्षित स्थान सम्म पुर्‍याउने, • बढी संकटासन्न तथा संवेदनशील अवस्थामा रहेका जस्तै : बालक, वृद्ध, महिला, अपाङगता भएका व्यक्तिलाई खोज तथा उद्धारमा प्राथमिकता दिने, • प्रभावितहरुको जीवन तत्काल वचाउनु प्राथमिक उपचार तथा घाईतेहरुको लागि तत्काल अस्पताल पुर्‍याउने व्यवस्था गर्ने, • अस्थायी वसोवासको लागि सहयोग गर्ने ।	• सुरक्षा निकायहरु • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी • नेपाल पत्रकार महासंघ • एफ एम, रेडियो, टेलिभिजन, • स्थानीय तहहरु • नेपाल स्काउट • वारुणयन्त्र • भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)

४.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन

प्रभावकारी तवरले समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन गर्न तथा समयमै खोज उद्धार कार्य सञ्चालन गर्न यस विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका हरेक निकाय सँग प्रशस्त मात्रामा मानवीय तथा भौतिक श्रोतसाधनहरु उपलब्ध हुनु

पर्दछ । यसका साथै उपलब्ध मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरुको वारेमा यथेष्ट जानकारी पनि हरेक निकायलाई हुनु जरुरी हुन्छ ।

यस विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत ललितपुर जिल्लामा कार्यरत् विभिन्न निकायहरुमा उपलब्ध रहेका मानवीय तथा भौतिक श्रोतसाधनहरुको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका-९: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत नेपाली सेना, राजदल गण लगनखेलमा रहेका विभिन्न श्रोत साधनहरु

सि.नं.	सामानको नाम	ईकाई	नेपाली सेना	कै.
१.	Life Jacket	गोटा	२०	
२.	Rubber Tube	गोटा	१०	
३.	Fireproof Suit (Complete)	गोटा	३	
४.	Fire Extinguisher 5 Kg.	गोटा	१	
५.	Fire Extinguisher 10 Kg.	गोटा	१	
६.	Emergency Fire Escape Aluminium Ladder	गोटा	२	
७.	Axe	गोटा	१०	
८.	Crowbar	गोटा	५	
९.	Hammer	गोटा	५	
१०.	Rappelling Rope (12mm)	गोटा	५०	
११.	Carabiner (300 Kg Capacity)	गोटा	२३	
१२	Folding Aluminium ladder	गोटा	१	
१३.	Jerry Can	गोटा	२	
१४.	Electrical Tool Set	गोटा	१	
१५.	Stretcher	गोटा	५	
१६.	Emergency First Aid Box	गोटा	१५	
१७.	Concrete Breaker Heavy Duty	गोटा	१	
१८.	Steel wire Rope SWR 1/2	मिटर	१००	
१९.	Steel wire Rope SWR 1/4	मिटर	१००	
२०.	Steel wire Rope SWR 1/8	मिटर	१००	
२१.	Bull Dog Grip for 1/2 SWR	मिटर	१८	
२२.	Bull Dog Grip for 1/4 SWR	मिटर	२०	
२३.	Bull Dog Grip for 1/8 SWR	मिटर	२०	
२४.	Adjustable Wrench Wide	गोटा	२	
२५.	Flexible water storage Bladder (500 Ltr.)	गोटा	१	
२६.	Rechargeable Search Light	गोटा	१	
२७.	Fire Ball	गोटा	३	

तालिका-१०: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत नेपाली सेना, सूर्यदल गण लेलेमा रहेका विभिन्न श्रोत साधनहरु

सि.नं.	सामानको नाम	ईकाई	नेपाली सेना	कै.
१.	Water proof Life Jacket	गोटा	३९	
२.	Rubber Tube	गोटा		
३.	Fireproof Suit (Complete)	गोटा	२	
४.	Fire Extinguisher 5 Kg.	गोटा		
५.	Fire Extinguisher 10 Kg.	गोटा		
६.	Emergency Fire Escape Aluminium Ladder	गोटा		
७.	Axe	गोटा	५	
८.	Crowbar	गोटा		
९.	Hammer	गोटा	३	
१०.	Rappelling Rope (12mm)	गोटा		
११.	Carabiner (300 Kg Capacity)	गोटा		
१२	Folding Aluminium ladder	गोटा		
१३.	Jerry Can	गोटा		
१४.	Electrical Tool Set	गोटा		
१५.	Stretcher	गोटा	१	
१६.	Emergency First Aid Box	गोटा	४	
१७.	Concrete Breaker Heavy Duty	गोटा		
१८.	Steel wire Rope SWR 1/2	मिटर		
१९.	Steel wire Rope SWR 1/4	मिटर		
२०.	Steel wire Rope SWR 1/8	मिटर		
२१.	Bull Dog Grip for 1/2 SWR	मिटर		
२२.	Bull Dog Grip for 1/4 SWR	मिटर		
२३.	Bull Dog Grip for 1/8 SWR	मिटर		
२४.	Adjustable Wrench Wide	गोटा		
२५.	Flexible water storage Bladder (500 Ltr.)	गोटा		
२६.	Rechargeable Search Light	गोटा		
२७.	Fire Ball	गोटा		
२८.	Life Buoy	गोटा	२	
२९.	Eye protection	गोटा	२	
३०.	Flash hood	गोटा	४	
३१.	Seat harness	गोटा	२	
३२.	Harness	गोटा	३	

३३	Dust Mask	गोटा	२	
३४	Ear protection	गोटा	१	
३५	Exfil SAR Back Country Helmet	गोटा	२	
३६	Fire Proof Boot	गोटा	२	
३७	Bolt Cutter 24*42	गोटा	१	
३८	Rotary Rescue Saw	गोटा	१	
३९	Metal Cutting Blade For Rotary Rescue Saw	गोटा	२	
४०	Concrete Cutting Blade for Rotary Rescue Saw	गोटा	१	
४१	Prybar	गोटा	५	
४२	Booth	गोटा	१	
४३	Showel	गोटा	५	
४४	Korar	गोटा	४	
४५	Plasticfire helment	गोटा	१०	
४६	Fire Swater	गोटा	६	
४७	Jump Suit	गोटा	४	
४८	Plastic Rescue Helmet	गोटा	५	
४९	Pig	गोटा	१	
५०	Boot	गोटा	३	

तालिका-११: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन,खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत नेपाल प्रहरी जिल्ला परिसरमा रहेका विभिन्ने श्रोत साधनहरु

सि.नं.	सामानको नाम	ईकाई	परिणाम	कै.
१.	Life Jacket	गोटा	१७	
२.	Helmet	गोटा	७५	
३.	Stretcher	गोटा	१०	
४.	Rope	/ोल	३	
५.	Staircase	गोटा	२	
६.	Megaphone	गोटा	६	
७.	Safety Belt and Harness	गोटा	५	
८.	Backpack Water	गोटा	२	
९.	Fire Swater	गोटा	३	
१०.	Chain Saw Machine	गोटा	१	
११.	Drill Machine	गोटा	१	
१२	Fire Extinguisher	गोटा	२५	

१३.	Metal Cutter	गोटा	१	
१४.	Showel	गोटा	५१	
१५.	Crowbar	गोटा	४९	
१६.	Prybar	गोटा	१३	
१७.	Axe	गोटा	३	
१८.	Hoe	गोटा	१२	
१९.	Hammer	गोटा	२	
२०.	Gloves	जोडा	२८	
२१.	Tute	गोटा	४	
२२.	Safery Boot	जोडा	१५	

तालिका-१२: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत शसस्त्र प्रहरी बल दक्षिणकाली गण सातदोबाटोमा रहेका विभिन्न श्रोत साधनहरु

सि.नं.	सामानको नाम	ईकाई	परिणाम	कै.
१	Bolt Cutter	गोटा	१	
२	Chain Saw (Petrol)	गोटा	१	
३	Chain Saw (Electric)	गोटा	१	
४	Chipping Hammer	गोटा	१	
५	Come Along	गोटा	१	
६	Extension cord	गोटा	१	
७	Exhaust Fan	गोटा	१	
८	Generator	गोटा	१	
९	Hammer	गोटा	१	
१०	Helmet	गोटा	१	
११	Iron Cuttor	गोटा	१	
१२	Pry bar (Iron Lever)	गोटा	५	
१३	Rotary Rescue Saw	गोटा	१	
१४	Rotary Hammer	गोटा	१	
१५	Reciprocating Saw	गोटा	१	
१६	Shovel	गोटा	५	
१७	Tool Box	गोटा	१	
१८	Weight Lighter	गोटा	१	

तालिका-१३: समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार क्षेत्र अन्तर्गत डिभिजन वन कार्यलयमा रहेका विभिन्न श्रोत साधनहरु

सि.नं.	सामानको नाम	ईकाई	परिणाम	कै.
१	Fire Suit	गोटा	५	
२	Fire safety boot	जोर	७	
३	Backpack Pump	गोटा	१०	
४	Squatter	गोटा	१५	
५	Recker	गोटा	२०	
६	Helmet	गोटा	५०	
७	Gloves	गोटा	१०	
८	Shovel	गोटा	१०	
९	Fire Extinguisher	गोटा	२	

तथापि ललितपुर जिल्लामा हुन सक्ने सम्भावित प्रकोपको क्षतिलाई अनुमान गरेर हेर्दा विभिन्न स्थानीय तहमा निम्न मात्रामा जनशक्ति तथा श्रोत साधनहरु आवश्यक पर्न सक्ने देखिन्छ ।

क.स.	स्थानीय तह	जनसंख्या (२०२३)	खोज तथा उद्धारकर्ताको संख्या	दक्षशक्तिको समुह	प्रशिक्षकको संख्या	खोज तथा उद्धार सामग्रीको मात्रा (कम्तीमा प्रत्येक वडामा १ सेट)
१	ललितपुर महानगरपालिका	२,८४,९२२	८५५	१४२	४३	३५
२	महालक्ष्मी नगरपालिका	६२,१७२	१८७	३१	९	१०
३	गोदावरी नगरापालिका	७८,३०१	२३५	३९	१२	१४
४	कोन्ज्योसोम गाँउपालिका	९,७०९	२९	५	१	५
५	महांकाल गाँउपालिका	९,४५३	२८	५	१	६
६	बागमती गाँउपालिका	१३,०४९	३९	७	२	७

समुदायस्तरीय खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरुको सम्पूर्ण विवरण अनुसुची ६ मा राखिएको छ ।

४.५ पूर्वतयारी योजना

तालिका-१४: पूर्वतयारी योजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
१.जनशक्ति तथा श्रोत साधनको व्यवस्थापन					
खोज तथा उद्धार तालिम प्राप्त जनशक्ति तथा समन्वय तथा सुचना व्यवस्थापनको श्रोत साधनको रोष्टर अद्यावधिक गर्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष	जिल्ला प्रशासन कायालय, सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
समूह सदस्यका कर्मचारीहरूलाई समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन तथा खोज तथा उद्धार तालिमको लागी प्रशिक्षण तालिम सञ्चालन गर्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
खोज तथा उद्धार सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
सूचना व्यवस्थापन अधिकृतलाई तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण गर्न र को, कहाँ, के गर्दैछ (3Ws) सम्बन्धी रिपोर्टिङ गर्न तालिम दिने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आचारसंहिताका बारेमा तालिम दिने		जिल्ला		जिल्ला प्रशासन कायालय, सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी	
सञ्चार मिडियासँग कसरी कुरा गर्ने भन्ने तालिम दिने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	जिल्ला प्रशासन कायालय, सुरक्षा निकाय	
भौतिक संरचना क्षतिको मूल्याङ्कन गर्न इन्जिनियर तथा खोज तथा उद्धारकर्मीलाई तालिम दिने र मूल्याङ्कन फारामहरू, अनलाइन एप तयार गरिराख्ने ।		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा सबै विपद्को लागि समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रका विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
गर्न समन्वय तथा सहजीकरण र आवश्यक सहयोग गर्ने				समाज नेपाल (एनसेट)	
समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र मा कार्यरत संघसंस्थाको विवरण सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
सञ्चार वृक्ष तथा सूचना सङ्कलन संयन्त्र तयार वा अद्यावधिक गर्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रका अन्तरतहगत समन्वय साथै अन्तरनिकायगत समन्वय र अन्तर समूहगत समन्वय गर्न संयन्त्र तयार गरी लागू गर्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
अन्तरसमूहगत बैठक आयोजना गर्ने		जिल्ला	४ महिनामा १ पटक	जिल्ला प्रशासन कायालय, सुरक्षा निकाय	
सूचना सङ्कलन तथा व्यवस्थापनलाई तयारी हालतमा राख्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
इरा, मिरा फारामहरू छपाइ गर्ने वा मोवाइल एपमा फाराम भरी विद्युतीय माध्यमबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न सकिने गरी तयार गर्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
स्टक्चरल एसेसमेण्ट फाराम तयार गरी राख्ने		जिल्ला	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
जनप्रतिनिधि र समाजका अगुवाहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
				प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
२. स्रोत परिचालन					
सरकारी, युएन, गैसस, निजी क्षेत्रमा आपत्कालीन खोज तथा उद्धार का लागि बजेट विनियोजन गर्न पैरवी गर्ने	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
आवश्यकता पर्दा तत्काल पेश गर्न र प्रयोग गर्न सकिने गरी नमुना र रणनीतिक प्रतिकार्य योजनाको फारामहरू तयार गरिराख्ने ।		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
भूकम्प, बाढी, पहिरो तथा आगलागीको पूर्वतयारी जिल्ला र स्थानीय तहहरू बिकास योजनामा समावेश गर्ने गराउने		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
ज्ञान व्यवस्थापन प्रणाली स्थापना गर्ने		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
३. समुदाय परिचालन					
गाउँ/नगरपालिकालाई समुदायमा सञ्चालक समिति/पिटिए परिचालन गर्न विधि, प्रणाली बनाउन सघाउने	हरेक स्थानीय तह	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
समुदायमा विस्थापितहरूलाई अस्थायी आश्रय बनाउन बैकल्पिक ठाउँ पत्ता लगाउने	हरेक स्थानीय तह	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
समुदायमा सुरक्षा तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण, भग्नावशेष सफा गर्न र पुर्वाधार सञ्चालन तथा मर्मतसम्भार गर्न समन्वय गर्ने	हरेक स्थानीय तह	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
समुदायमा तथा अन्य तहमा कृत्रिम घटना अभ्यास, सिमुलेसन सञ्चालन गर्न तालिम दिने	हरेक स्थानीय तह	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
४.सामग्री र उपकरण व्यवस्थापन					
आवश्यक परिमाणमा खोज तथा उद्धार सामग्रीको व्यवस्था, भण्डारण गर्ने (आवश्यकता र अपुगको विश्लेषणका आधारमा)	पायक पर्ने स्थानमा	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	निरन्तर	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
विपद्को समयमा अपनाउनुपर्ने सावधानी र सुरक्षाका उपाय तथा अनुशासनका बारेमा समुदायलाई सचेत गर्ने तथा सो को लागि समन्वय गर्ने ।	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	निरन्तर	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
आपत्कालीन सामग्री आपूर्तिका लागि उपयुक्त व्यवसायीसँग अनुबन्ध करार गर्ने	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	निरन्तर	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
आपत्कालीन अवस्थामा प्रतिकार्यकालागि चाहिने सामग्री, औजार, प्रविधि रणनीतिक स्थानमा भण्डारण गर्ने ।	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला र स्थानीय तहहरू	निरन्तर	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
स्थानीय तहसँग साथै अन्य समूहसँग समन्वय र सहकार्य गरी राहतमा नगद वितरण गर्ने कार्यविधि तयार गर्ने ।		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	आगामी आ.व. भित्र	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
लजिष्टिक समूहसँग समन्वय गरी सम्भावित विपद् प्रभावित स्थानीय तहहरूमा खोज तथा उद्धार सामग्रीहरू ढुवानी गर्न व्यवस्था गर्ने।		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	निरन्तर	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
अन्य समूह र प्रदेश तथा स्थानीय तहसँग परामर्श, समन्वय र सहकार्य गरी खोज तथा उद्धार कार्यसञ्चालन कार्यविधि तयार गर्ने		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
संघ, प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तह समूह नेतृत्वलाई सञ्चारको लागि भरपर्दो प्रविधि, औजारको व्यवस्था गर्ने (स्याटेलाइट फोन, ट्याबलेट, वायरलेस सेट आदि)		जिल्ला र स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
आपत्कालीन अवस्थामा चाहिने सामग्री तत्काल खरिद गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था तथा कार्यविधि तयार गर्ने		संघीय तहमा तयार गर्ने।	हरेक वर्ष क्रमशः	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	

४.६ प्रतिकार्य योजना

तालिका-१५: प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (विपद् परिदृष्य बमोजिम)				
कुनै पनि बिपद्को अवस्थामा	सूचना आदानप्रदान संयन्त्र मार्फत प्रभावित क्षेत्रमा परेको असरको बारेमा जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्रबाट स्थानीय तह	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बोलाउने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यलय	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने।	प्रभावित क्षेत्रबाट सूचना लिई जिल्लामा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	तत्काल खोज तथा उद्धार राहतका लागि स्थानीय, जिल्ला तथा प्रदेश समूह परिचालन गर्न सहजीकरण र समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	प्रभावित क्षेत्रमा ईरा टोली परिचालन गर्न तयारी गर्ने	स्थानीय तहमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	उपयुक्त सञ्चार माध्यमबाट विद्युत आदि आगलागी हुने स्रोतहरू बन्द गर्ने जस्ता अत्यावश्यक सूचनाहरू प्रवाह गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	उद्धार गर्न बाह्य सहायता आवश्यक भए गृह मन्त्रालय/ प्राधिकरणसँग समन्वय गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	सूचना आदानप्रदान संयन्त्र मार्फत घटना क्षेत्रमा समुदायमा परेको असरको बारेमा जानकारी लिने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
			समाज नेपाल (एनसेट)	
	समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्र समूहका कार्यदलहरू सक्रिय बनाउने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	स्थानीय तह, जिल्लाबाट अवस्थाको थप जानकारी लिने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	समुदायको अवस्थाको बारेमा जानकारी सङ्कलन गर्ने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	स्थानीय तहबाट माग भए प्रभावित क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने	माग भएको स्थानीय तहमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने	स्थानीय तहमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	सहायता आवश्यकता विवरण तयार पार्ने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	तत्काल सहयोगको योजना बनाउने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	प्रभावित स्थानीय तह तथा समुदायमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
७२ घण्टा-२ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (MIRA) गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	अगुवा निकाय तथा सहयोगी सस्थाहरु	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	जिल्ला तथा सघमा	तोकिएका सम्पर्क व्यक्ति	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	प्रतिकार्यको अनुगमन गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	अनुगमन समिति	
	आवश्यक भए अन्तर्राष्ट्रिय सहायता माग्न अपिल तयार गर्ने	जिल्ला तथा सघमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	जिल्ला तथा सघमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	समुदायमा सचेता तथा मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालन गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग र समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	स्थानीय रहनसहनको सम्मान गर्न र धर्मान्तरण नगर्न नगराउन सबै सहयाताकर्मीलाई निर्देश गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	लैङ्गिग मैत्री तथा अपाङ्गता मैत्री बातावरण तयार गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग तथा समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
२ हप्ता - ४ हप्ता				
	अनुगमन तथा स्थितिको विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	स्थानीय रहनसहनको सम्मान गर्न र धर्मान्तरण नगर्न नगराउन सबै सहयाताकर्मीलाई निर्देश गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	विषय क्षेत्रगत विस्तृत आवश्यकता लेखाजोखा (Cluster Specific Detail Assessment (CSDA) गर्न आवश्यक नेतृत्व तथा समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरण सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
१ -३ महिना				
	सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र प्रकाशन गर्ने	संघीय तह	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरण सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडकस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	विपद् पश्चात्को पुनःनिर्माण आवश्यकता मूल्याङ्कन (पिडिएनए) गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	
	परिदृष्यमा आँकलन गरे भन्दा विकराल स्थिति सृजना हुन गएमा परिस्थितिको विश्लेषण गरी आवश्यक योजना तयार गरी लागु गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	

५ खाद्य विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

५.१ पृष्ठभूमि

खाद्य विषयगत क्षेत्रका निकायहरुले विशेषगरी आपतकालीन प्रतिकार्यमा संलग्न सहायताकर्मी, प्रभावित जनसंख्या, प्रभावित जनसंख्या, जोखिममा रहेको जनसंख्या तथा सम्भावित प्रभावित हुन सक्ने जनसख्याको मागलाई सहज तरिकाले सम्वोधन गर्न तथा समयमा पर्याप्त मात्रामा पौष्टिक आहार उपलब्ध गराउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्दछन। तसर्थ कुनै पनि विपदको घटना अगावै खाद्यान्नको उचित भण्डारण तथा व्यवस्थापन गर्न अति आवश्यक पर्दछ।

समग्रमा सयुक्त राष्ट्रसंघको विश्व खाद्य कार्यक्रम (डब्ल्यूएफपी) को नेतृत्वमा विश्वव्यापी तहमा खाद्यान्नको आपुर्ति नियमित भैरहेको छ। तथापि स्थानीय तह तथा जिल्लास्तरमा खाद्य व्यवस्थापन लाई सहजीकरण गर्न जिल्लास्तरीय विभिन्न निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्दछन । जिल्ला स्तरीय विषयगत क्षेत्रको अगुवाईमा खाद्यान्नको उचित भण्डारण तथा वितरण गर्न, प्राविधीक सहयोग र क्षमता निर्माण, खपत र आपुर्ति श्रृंखला व्यवस्थापन, आवाश्यकता मूल्याकंन गर्न, निकायहरुमा सहकार्य गर्न, वकालत र श्रोत परिचालन गर्नका साथै कमी कमजोरी पहिचान गर्न सकिन्छ। साथै विषयगत क्षेत्र मातहात सबै सहयोगी संस्थाहरुलाई आपतकालीन प्रतिकार्यको लागि रणनितीक योजना तय गर्न सक्षम बनाउदछ।

५.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

खाद्य विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत कृषि ज्ञान केन्द्र अगुवा निकायको रुपमा रहने सुरक्षा निकाय लगायत विभिन्न संघ संस्थाहरुलाई सहयोगी संस्थाको रुपमा रहने गरी योजना तर्जुमा गरिएको छ।

तालिका-१६: अगुवा संस्था तथा सहयोगी संस्थाका सम्पर्क व्यक्तिहरु

विषयगत समूह	स्थान	कार्यालय प्रमुख/फोकल पर्सन	नाम	कार्यालय	मोवाईल
अगुवा संस्था					
कृषि विकास कार्यालय	सातदोबाटो ललितपुर	कार्यलय प्रमुख	तेज प्रसाद दवाडी		९८५१२१६४३६
		सम्पर्क व्यक्ति	कान्ति राई		९८५१३३९७२८
सहयोगी संस्थाहरु					
ललितपुर महानगरपालिका		नगर प्रमुख	चिरीबाबु		९८५१०२२७२३
		सम्पर्क व्यक्ति	हरिशचन्द्र		९८५१०५२०७३
महालक्ष्मी नगरपालिका		नगर प्रमुख	हरि गोविन्द		९८५१२०१६५४
		सम्पर्क व्यक्ति	धिरज खड्का		
गोदावरी नगरपालिका		नगर प्रमुख	गजेन्द्र महर्जन		९८५१२६००१६
		सम्पर्क व्यक्ति	सूलोचना		९८६५९७४७७७
कोन्ज्योसोम गाउँपालिका		अध्यक्ष	कृष्ण मान		९८४३०७०३५८
		सम्पर्क व्यक्ति	चित्रदेव दाहाल		९८४९२९६०५२
बागमती गाउँपालिका		अध्यक्ष	बिर बहादुर		९८४१३३५५८५
		सम्पर्क व्यक्ति	मिलन शर्मा		९८५१२५५९००
महांकाल गाउँपालिका		अध्यक्ष	गणेश बहादुर		९८५१३४००१७
		सम्पर्क व्यक्ति	सुरेश न्यौपाने		९८५११९६३८७
उद्योग वाणिज्य संघ		अध्यक्ष	विश्व महर्जन		९८५१०८४८७६
खाद्य तथा गुण नियन्त्रण प्रविधि विभाग		महानिर्देशक	मतिना जोशी बैद्य		९८५१२४२७८४
नेपाल खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड		नि.प्रमुख कार्यकारी अधिकृत	डिल्ली राम लम्साल		

साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेशन लिमिटेड		सम्पर्क व्यक्ति	कुमार राज भण्डारी		९८५१३४८८४६
जिल्ला पशुसेवा कार्यालय		नि. कार्यालय प्रमुख	डा. नितेश कार्की		९८४९७०६१५०

५.३ विषयगतक्षेत्र तथा जिम्मेवारी

जिल्लामा हुन सक्ने आपतकालीन घटना र खाद्यन्नको अवस्थालाई मध्यनजर गरेर खाद्य विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुको जिम्मेवारीहरु निम्न उल्लेखित रहने गरी परिभाषित गरिएको छ ।

तालिका-१७: खाद्य बिषयगत क्षेत्रगत अन्तर्गत रहेका अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरुको विवरण

विषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु	अगुवा निकाय, संस्था	सहयोगी संस्थाहरु
खाद्य	▪ प्रभावित तथा विस्थापित जनसंख्यालाई जीवनयापनको लागि आवश्यक पर्ने आपत्कालीन खाद्यसामग्री उपलब्ध गराई प्रभावितहरुको जीवनरक्षा गर्ने, ▪ आपत्कालीन अवस्थामा खाद्यान्नको समस्यामा परेका समुदाय तथा व्यक्तिलाई खाद्य सहयोग उपलब्ध गराई खाद्यान्नमा सबैको समानुपातिक पहुँच कायम गराउने, ▪ संकटासन्नता तथा संवेदनशील अवस्थामा रहेका जस्तैः वालक, वृद्ध, महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई पोषणयुक्त खाद्यान्न उपलब्ध गराउनु, ▪ विपद्वाट प्रभावित कृषि तथा पशुपालनमा आधारित परिवारहरुका लागि घरपालुवा पशुको उद्धार, औषधोपचार गरी संरक्षण गर्ने, क्षतिग्रस्त कृषिभूमि तथा बालीको मूल्यांकन तथा जीविकोपार्जन सूचारुगर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने ।	कृषि ज्ञान केन्द्र	▪ स्थानीय तहहरु ▪ उद्योग वाणिज्य संघ, ▪ खाद्य अनुसन्धान प्रयोगशाला, ▪ नेपाल खाद्य संस्थान ▪ साल्ट ट्रेडिङ, ▪ जिल्ला पशुसेवा कार्यालय ▪ भेटिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा केन्द्र ▪ WFP, UNICEF. OXFAM

५.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन

क्षेत्रगत अवधारणाको आधारमा कार्य विभाजन हुने भएकोले यस क्षेत्र अन्तर्गत रहेका हरेक निकायमा खाद्यान्न व्यवस्थापनका लागी आवश्यक मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरुको वारेमा यथेष्ट जानकारी हुनु जरुरी छ । ललितपुर जिल्लामा कार्यरत् विभिन्न निकायहरुमा उपलब्ध मुख्य क्षमता तथा श्रोत साधनको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका-१८: खाद्य बिषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरुको क्षमता तथा श्रोतसाधन

सि.नं.	विवरण	ईकाई	परिणाम	कै.
१				
२				
३				

४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				

नोटः खाद्य वस्तु लामो समयसम्म राख्दा कुहिनेरबिग्रिने भएकोले कुनै पनी सहयोगी संस्थाहरुले खाद्यको भण्डारण नगर्ने तर विपदको समयमा आवश्यक खाद्य खरिद गरि वितरण वा नगद प्रदान गर्ने योजना रहेको ।

५.५ पूर्वतयारी योजना

तालिका-१९: पूर्वतयारी योजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
१ स्थानीय तह, जिल्ला, प्रदेश र संघीय तहबिचमा प्रभावकारी सञ्चार प्रणालीको स्थापना					
जिल्लाका स्थानीय तह, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति जिल्ला तथा राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (DEOC/NEOC), जिल्ला तथा संघस्तरका खाद्य समूह (Food Cluster) का सदस्य संस्थाहरूका सम्पर्क व्यक्तिहरूको विवरण संकलन, व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्ने ।		जिल्लामा	जेठ मसान्त भित्र	कृषि विकास कार्यालय	
जिल्लामा क्रियाशिल अन्य विषय क्षेत्रगत समूहका सम्पर्क व्यक्तिहरूको विवरण संकलन, व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्ने ।		जिल्लामा	जेठ मसान्त भित्र	कृषि विकास कार्यालय	
विभिन्न विपद्का सम्भावित जोखिम र सो को न्यूनीकरणका लागि पूर्वतयारी गर्न आवश्यकता अनुसार नियमित बैठक, छलफल तथा अतरक्रिया गर्न प्रदेश, स्थानीय तह तथा सहयोगी संघसंस्थाहरूलाई परिपत्र, सूचना जारी गर्ने ।	आवश्यकता अनुसार		जेठ मसान्त भित्र	कृषि विकास कार्यालय	
२ खाद्य सामग्रीको आपूर्ति तथा भण्डारण					
स्थानीय तह, जिल्लामा उपलब्ध र अपुग खाद्य सामग्रीहरूको परिमाण अद्यावधिक गर्ने ।		जिल्लामा	जेठ मसान्त भित्र	कृषि विकास कार्यालय	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूमा एवं खाद्य समूहका सदस्य संस्थाहरूसँग उपलब्ध खाद्य सामग्रीहरू, सामग्री भण्डारण गरेको स्थान र जनशक्तिको अभिलेख अध्यावधिक राख्ने ।		जिल्लामा	बैशाख मसान्त भित्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
प्रभावित जिल्लाका स्थानीय तहहरूका लागि आवश्यकता अनुसारको खाद्य सामग्री तथा बैकल्पिक खाद्य सामग्रीहरूको प्रबन्ध मिलाउन आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्ने ।		प्रभावित स्थानीय तह	जेठ मसान्त भित्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
खाद्य सामग्री राहतको विकल्पको रूपमा (संस्था बिच) नगद राहत उपलब्ध गराउनको लागि मार्गदर्शन तयार गर्ने ।		जिल्लामा		कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
३ जनशक्ति विकास गर्न क्षमता अभिबृद्धि/तालिम, नमूना अभ्यास कार्यक्रमहरूको सञ्चालन					
खाद्य समूहका सदस्यहरू, केन्द्र, तथा स्थानीय तहहरूलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको मार्गदर्शन तथा आपत्कालीन अवस्थाको खाद्य सामग्रीहरूको वितरण र व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रत्यक्ष वा अनलाइन जस्ता अन्य वैकल्पिक माध्यमबाट अभिमुखीकरण गर्न आवश्यक पाठ्यक्रम, तालिम, दिग्दर्शन तथा तालिम सामग्रीहरूको विकास, प्रकाशन र वितरण		जिल्लामा तहमा प्रकाशन गरी प्रभावित स्थानीय तहमा वितरण गर्ने	निरन्तर क्रमशः	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
जिल्ला खाद्य समूह तथा स्थानीय तहलाई खाद्य समूहको गठन तथा परिचालन सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा अभ्यास		जिल्लामा	निरन्तर क्रमशः	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
जिल्ला र स्थानीय तहमा खाद्य समूहलाई विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा सम्बन्धी तालिम जिल्लागत रूपमा		जिल्लामा	निरन्तर क्रमशः	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
खाद्य समूहका सदस्यहरूलाई आपत्कालीन अवस्थामा पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता को पालना, सञ्चारमाध्यमसँग प्रस्तुत हुने तरिका सम्बन्धी सूचना तथा सन्देशहरू सम्प्रेषण गर्ने सम्बन्धमा अभिमुखीकरण		जिल्लामा	निरन्तर क्रमशः	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
कृत्रिम घटना अभ्यास तथा नमूना पठनपाठन सञ्चालन गर्न जिल्लागत तालिम		जिल्लामा	निरन्तर क्रमशः	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
४ खाद्य सामग्रीहरू भण्डारण केन्द्र निर्माणका लागि स्थान छनोट गर्ने					
खाद्य सामग्रीहरू भण्डारण केन्द्र निर्माणका लागि प्राथमिक र वैकल्पिक स्थानको पहिचान तथा छनोट गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने		जिल्लामा	निरन्तर	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
खाद्य सामग्रीहरू भण्डारण केन्द्रमा पहुँच मार्ग तथा खानेपानी, शौचालय लगायतका सेवा सुविधाको व्यवस्था गर्न समन्वय, सहयोग र पैरवी गर्ने		जिल्लामा	निरन्तर	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
खाद्य सामग्रीहरू भण्डारण केन्द्र निर्माण सामग्रीको आपूर्ति तथा भण्डारण (हरेक पालिकामा) गर्न जिल्लासँग समन्वय गरी स्थानीय तहलाई आवश्यक सहयोग गर्ने		जिल्लामा	निरन्तर	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	

५.६ प्रतिकार्य योजना

तालिका-२०: प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (विपद् परिदृष्य)				
सबै विपद्को अवस्थामा	घटना भएको क्षेत्रमा सम्पर्क गरी बस्तुस्थितिको जानकारी लिने ।	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	खाद्य समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	खाद्य समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	तत्काल खाद्य राहतका लागि स्थानीय तथा जिल्ला समूह परिचालन गर्न सहजीकरण, समन्वय र सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह	क कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	ईरा टोली परिचालन गर्न तयारी गर्न प्रदेश, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय तहसँग समन्वय गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी खाद्यक्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	क्षति र प्रभावको बारेमा सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	जिल्लामा	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	कार्यदलहरू सक्रिय बनाउने	जिल्लामा	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	स्थानीय तह बाट अवस्थाको जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	खाद्यक्षेत्रको कार्यको निगरानी गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	जिल्ला विपद् व्यवःथापन ;मिति सँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	जिल्लामा	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	स्थानीय तहबाट माग भए बमोजिम प्रभावित क्षेत्रमा जनशक्ति खटाउने	प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
७२ घण्टा - २ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी खाद्यक्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	सहायताको आवश्यकता पत्ता लगाउने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	तत्काल सहयोगको योजना बनाई लागू गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	आवश्यक भए अन्तर्राष्ट्रिय सहायता माग्न अपिल तयार गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	बहुक्षेत्रगत द्रूत लेखाजोखा (:क्ष्च्व) फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी खाद्यक्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
२ हप्ता-४ हप्ता				

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	अनुगमन गरी स्थितिको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	आवश्यक भएका स्थानीय तहमा खाद्य सामग्री प्रवाह गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	जनशक्ति अपुग भएका ठाउँमा अन्य सहायताकर्मी पठाउने ।	आवश्यक स्थानीय तहमा	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी खाद्यक्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
१ महिना-३ महिना				
	आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	सूचना विश्लेषण, प्रकाशन र सम्प्रेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	
	विपद् पश्चात्को पुनःनिर्माण आवश्यकता मूल्याङ्कन (पिडिएनए) गर्न सघाउने	प्रभावित क्षेत्र	कृषि विकास कार्यालय, स्थानीय तहहरु	

६ शिक्षा तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

६.१ पृष्ठभूमि

विपद्जन्य घटनाबाट अस्पत्ताल, सडक, खानेपानी, विद्यालय, सञ्चार जस्ता आधारभुत एवं अत्यावश्यक सेवामा असर पर्छ। विपद्का हरेक घटनाले बालबालिकाको पठनपाठनमा प्रत्यक्ष असर गरी रहेको हुन्छ। शिक्षा आधारभुत तथा अत्यावश्यक सेवाको क्षेत्र हो। आपतकालीन अवस्थामा पनि पठन पाठन गर्न पाउनु बालबालिकाको आधारभुत अधिकार हो। तसर्थ जुन सुकै आपतकालीन अवस्थामा र तत्पश्चात हरसंभव छिटो पठनपाठन सुचारु गर्न जरुरी हुन्छ। विपद् घटना पश्चात शिक्षा क्षेत्र सुचारु गर्दा अन्य विषयक्षेत्रको पुनर्लाभमा समेत सहज हुन्छ।

यस आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरोकारवालाहरूसँग परामर्श गरी विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि शिक्षा समूह सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ जारी गरेको छ। यस कार्यविधिमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह साथै जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति अन्तर्गत शिक्षा समूहको गठन तथा परिचालन गर्ने व्यवस्था छ। शिक्षा समूहले सम्बन्धित तहका विपद् व्यवस्थापन तथा शिक्षा सम्बन्धी कार्य गर्ने निकायलाई शिक्षाक्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा सहयोग गर्नेछ। विपद्को प्रकृति र प्रभावस्तर अनुसार संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय तहका शिक्षा समूहले अन्य विषयक्षेत्रका समूहसँग समेत समन्वय गरी शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्छ। यसका साथै शिक्षा क्षेत्रमा काम गर्ने सरकारी, गैरसरकारी, निजी क्षेत्र तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले सामूहिक रूपमा विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य गर्नु पर्दछ।

६.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

शिक्षा तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई अगुवा निकायको रुपमा रहने सुरक्षा निकाय लगायत विभिन्न संघसंस्थाहरुलाई सहयोगी संस्थाको रुपमा रहने गरी योजना तर्जुमा गरिएको छ।

तालिका-२१: अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरुको विवरण

विषयगत समूह	निकायहरु	कार्यालय प्रमुख/फोकल पर्सन	नाम	कार्यालय	मोवाईल
अगुवा संस्था					
शिक्षा तथा संरक्षण	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	कार्यलय प्रमुख	निम प्रकाश सिंह राठौर	०१-५५३८४१७	९८४८०४९४६६
		सम्पर्क व्यक्ति	विश्वास रोका मगर	०१-५५३८४१७	९८४९७२७६९६
सहयोगी संस्थाहरु					
जिल्ला प्रशासन कार्यलय		प्रमुख जिल्ला अधिकारी	तुलसी बहादुर श्रेष्ठ		९८५१२२७७७७
		सम्पर्क व्यक्ति	कल्पना घिमिरे नेपाल, सहायक प्र.जि.अ		९८६०३०१३१४
जिल्ला समन्वय समिति		जिल्ला समन्वय अधिकारी	दिनेश प्रसाद थानी		९८५१०५५५४०
		सम्पर्क व्यक्ति	निता कुमारी ईशार		९८५१२७८३५७
नेपाल पत्रकार महासंघ		अध्यक्ष	सागर न्यौपाने		९८५१२२२२८५
नेपाल रेडकस सोसाइटी		जिल्ला अध्यक्ष	बाबुराजा महर्जन		९८४१३५३०४२
		सम्पर्क व्यक्ति	सूर्य प्रसाद घिमिरे		९८५११३२३४४

६.३ विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु

शिक्षा तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुको जिम्मेवारीहरु निम्न उल्लेखित रहने गरी परिभाषित गरिएको छ ।

तालिका-२२: विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका निकायहरुको जिम्मेवारीहरु

विषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु	अगुवा निकाय, संस्था	सहयोगी संस्थाहरु
शिक्षा तथा संरक्षण	• विपद् प्रभावित तथा विस्थापित विद्यार्थीहरुको लागि आपत्कालीन अवस्थामा नियमित अध्ययन तथा पठनपाठन गर्न पाउने अधिकारको प्रत्याभूति गर्दै आपत्कालीन समयको लागि शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने । • महिला, वालवालिका तथा जोखिममा परेका समूहलाई हिंसा, मानसिक तनाव, शोषण, दुर्व्यवहार, तथा भेदभाव हुन नदिने अवस्थाको प्रत्याभूति दिने ।	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	• जिल्ला प्रशासन कार्यलय • जिल्ला समन्वय समिती • पत्रकार महासंघ • UNICEF, Save the Children, PABSON, NPABSON • नेपाल रेड्क्स सोसाईटी, शिक्षक महासंघ, अन्य गैससहरु

६.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन

शिक्षा तथा संरक्षण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत ललितपुर जिल्लामा कार्यरत् विभिन्न निकायहरुमा उपलब्ध मुख्य क्षमता तथा श्रोतसाधनको संक्षिप्त विवरण तालिका २१ मा दिइएको छ ।

तालिका-२३: निकायहरुको क्षमता तथा साधन

कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
जम्मा २७७ माध्यमिक विद्यालय (सामूदायिक १७० र संस्थागत २०७) का २,३०० कक्षाकोठा र ३०००० जनशक्ति	• शिक्षक तथा कर्मचारी गरी करिब ६,००० जनशक्ति रहेको • माध्यमिक तह (कक्षा ९–१२) मा करबि २५,००० विद्यार्थी अध्ययनरत रहेका • विद्यालय नर्स कार्यक्रम अन्तरगत २६ नर्स विद्यालयमा कार्यरत रहेका • जम्मा २७७ माध्यमिक विद्यालयमा २३०० हाराहारीमा कक्षाकोठा रहेका • विद्यालय परिसरमा रहेको खुल्ला स्थान

६.५ पूर्वतयारी योजना

तालिका-२४: पूर्वतयारी योजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय
१ जनशक्ति व्यवस्थापन			
सबै तहका लागि "आपत्कालीन शिक्षा तालिम" EiE Training का लागि पाठ्यक्रम तथा तालिम म्यानुअल तयार गर्ने	पाठ्यक्रम	हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई

क्रियाकलाप	आवश्यकता	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय
तालिम प्राप्त जनशक्तिको रोष्टर अद्यावधिक गर्ने	डाटावेस	हरेक वर्ष	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
पाठ्यक्रम विकास केन्द्रसँग समन्वय गरी तालिम सामग्री, पुस्तिका र विधि तयार गरी स्रोत व्यक्ति तथा सम्बन्धित निकायमा वितरण गर्ने	आवश्यकताको लेखाजोखा गर्ने	हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
इरा, मिरा विषयमा जिल्ला र स्थानीय तहको लागि प्रत्येक जिल्लामा १ तालिम सञ्चालन गर्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
संघीय शिक्षा समूह सदस्यका कर्मचारीहरूलाई अनुशिक्षण, प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विद्यालय सुरक्षा सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न समन्वय तथा सहजीकरण र आवश्यक सहयोग गर्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाको विवरण सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
शिक्षा समूहको अन्तर तहगत समन्वय साथै जिल्लामा अन्तरनिकायगत समन्वय र अन्तर समूहगत समन्वय गर्न संयन्त्र तयार गरी लागू गर्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
अन्तरसमूहगत बैठक आयोजना गर्ने		४ महिनामा १ पटक	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
सूचना सङ्कलन तथा व्यवस्थापनलाई तयारी हालतमा राख्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
इरा, मिरा फारामहरू छपाइ गर्ने वा मोवाइल एपमा फाराम भरी विद्युतीय माध्यमबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न सकिने गरी तयार गर्ने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
स्टक्चरल एसेसमेण्ट फाराम तयार गरी राख्ने	१ सेट	हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
जनप्रतिनिधि र समाजका अगुवाहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	७६१	हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
२ स्रोत परिचालन			शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
सरकारी, युएन, गैसस, निजी क्षेत्रमा आपत्कालीन शिक्षाका लागि बजेट विनियोजन गर्न पैरवी गर्ने	आवश्यकता अनुसार	हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
समूह सदस्यहरूलाई CERF, FLASH APPEAL लगायतका वित्त पोषण सम्बन्धमा अभ्यस्त बनाउने।		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
आवश्यकता पर्दा तत्काल पेश गर्न र प्रयोग गर्न सकिने गरी नमुना CERF, FLASH APPEAL र रणनीतिक प्रतिकार्य योजनाको फारामहरू तयार गरिराख्ने।		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागि, महामारीको पूर्वतयारी विद्यालय सुरक्षा योजनामा समावेश गर्ने गराउने		हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
ज्ञान व्यवस्थापन प्रणाली स्थापना गर्ने		हरेक वर्ष	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई

क्रियाकलाप	आवश्यकता	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय
शिक्षा फ्लास प्रतिवेदन सहजै प्राप्त हुने गरी राख्ने		हरेक वर्ष	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
३ समुदाय परिचालन			शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
गाउँ/नगरपालिकालाई समुदाय/विद्यालय सञ्चालक समिति/पिटिए परिचालन गर्न विधि, प्रणाली बनाउन सघाउने	हरेक विद्यालय/ स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
अस्थायी कक्षाकोठा स्थापना र विस्थापितहरूलाई अस्थायी आश्रय बनाउन बैकल्पिक ठाउँ पत्ता लगाउने	हरेक स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमशः	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विद्यालय सुरक्षा तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण, भग्नावशेष सफा गर्न र अस्थायी कक्षाकोठाको सञ्चालन तथा मर्मतसम्भार गर्न समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	हरेक वर्ष	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विद्यालय तथा अन्य तहमा कृत्रिम घटना अभ्यास, सिमुलेसन सञ्चालन गर्न तालिम दिने	विद्यालय देखि संघीय तह सम्म	हरेक वर्ष	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
४ शैक्षिक तथा अन्य सामग्री र उपकरण व्यवस्थापन			शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
आवश्यक परिमाणमा शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था, भण्डारण गर्ने (आवश्यकता र अपुगको विश्लेषणका आधारमा)	पायक पर्ने स्थानमा	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
सबै विद्यालयलाई शिक्षण सामग्रीहरू सुरक्षित ठाउँमा राख्न अनुरोध गर्ने ।	सबै विद्यालय	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विपद्को समयमा अपनाउनुपर्ने सावधानी र सुरक्षाका उपाय तथा अनुशासनका बारेमा विद्यार्थीलाई सचेत गर्ने तथा सो को लागि समन्वय गर्ने ।	सबै विद्यालय	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विपद्को समयमा पठनपाठन निरन्तर गर्न आवश्यक तयारी गर्ने र समन्वय गर्ने ।	सबै विद्यालय र स्थानीय तह	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
आपत्कालीन शिक्षाका लागि स्थानीय तहमा पहुँच हुने गरी आवश्यक सामग्रीको पूर्वभण्डारण गर्ने साथै व्यवस्था मिलाउने	पायक पर्ने स्थानमा	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
आपत्कालीन सामग्री आपूर्तिका लागि उपयुक्त व्यवसायीसँग अनुबन्ध करार गर्ने	आवश्यकता अनुसार	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
आपत्कालीन अवस्थामा प्रतिकार्यकालागि चाहिने सामग्री, औजार, प्रविधि रणनीतिक स्थानमा भण्डारण गर्ने ।	आवश्यकता अनुसार	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
स्थानीय तहसँग साथै अन्य समूहसँग समन्वय र सहकार्य गरी राहतमा नगद वितरण गर्ने कार्यविधि तयार गर्ने ।		आगामी आ.व. भित्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
लजिष्टिक समूहसँग समन्वय गरी सम्भावित विपद् प्रभावित जिल्लामा आपत्कालीन शिक्षाका सामग्रीहरू ढुवानी गर्न व्यवस्था गर्ने।		निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
अन्य समूह र प्रदेश तथा स्थानीय तहसँग परामर्श, समन्वय र सहकार्य गरी अस्थायी कक्षाको डिजाइन र कक्षा सञ्चालन कार्यविधि तयार गर्ने		आगामी आ.व. भित्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई

क्रियाकलाप	आवश्यकता	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय
आपत्कालीन अवस्थामा पठनपाठन सामग्री (किताब, कापि, कलम आदि) वितरण सम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने		आगामी आ.व. भित्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
आपत्कालीन शिक्षा सामग्री वितरणको कार्यविधि, मापदण्ड र वितरण फारामहरू तयार गर्ने		आगामी आ.व. भित्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
जिल्ला तथा स्थानीय तह शिक्षा समूह नेतृत्वलाई सञ्चारको लागि भरपर्दो प्रविधि, औजारको व्यवस्था गर्ने (स्याटेलाइट फोन, ट्याबलेट, वायरलेस सेट आदि)		आगामी आ.व. भित्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
आपत्कालीन अवस्थामा चाहिने सामग्री तत्काल खरिद गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था तथा कार्यविधि तयार गर्ने		आगामी आ.व. भित्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
५ विद्यालयहरूमा सचेतना			शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
भूकम्पीय सुरक्षा सम्बन्धी विद्यार्थीहरू र शिक्षकका लागि सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विद्यालयमा आपत्कालीन अवस्थाका लागि अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि प्रदेशगत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विद्यार्थी भर्ना तथा विपद् जोखिम परिवेश अनुरूप यस योजनालाई हरेक वर्ष पुनरावलोकन तथा सामयिक अद्यावधिक गर्ने		हरेक वर्ष जेठ मसान्त भित्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई

६.६ प्रतिकार्य योजना

तालिका-२५: प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय
०-७२ घण्टा (परिदृष्य बमोजिम)			
विद्यालय सञ्चालन भैरहेको समयमा	सूचना आदानप्रदान संयन्त्र मार्फत बिपद् गएका क्षेत्रमा विद्यालयमा परेको असरको बारेमा जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्रबाट	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	समूहको आपत्कालीन बैठक बोलाउने	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	संघीय समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने।	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	तत्काल उद्धार राहतका लागि स्थानीय, जिल्ला तथा प्रदेश समूह परिचालन गर्न सहजीकरण र समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	प्रभावित क्षेत्रमा ईरा टोली परिचालन गर्न तयारी गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	उपयुक्त सञ्चार माध्यमबाट विद्युत आदि आगलागी हुने स्रोतहरू बन्द गर्ने जस्ता अत्यावश्यक सूचनाहरू प्रवाह गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय
	उद्धार गर्न बाह्य सहायता आवश्यक भए गृह मन्त्रालय/ प्राधिकरणसँग समन्वय गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
विद्यालय चलेको वा नचलेको अवस्थामा	सूचना आदानप्रदान संयन्त्र मार्फत विपद् गएका क्षेत्रमा विद्यालयमा परेको असरको बारेमा जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	जिल्ला शिक्षा समूहका कार्यदलहरू सक्रिय बनाउने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	विद्यालय, स्थानीय तह, जिल्लाबाट अवस्थाको थप जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	विद्यालय शिक्षक, कर्मचारी तथा विद्यार्थीहरूको अवस्थाको बारेमा जानकारी सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	स्थानीय तहबाट माग भए प्रभावित क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	सहायता आवश्यकता विवरण तयार पार्ने	जिल्ला	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	तत्काल सहयोगको योजना बनाउने	जिल्ला	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	जिल्ला	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
७२ घण्टा-२ हप्ता			
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (MIRA) गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	जिल्ला	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	प्रतिकार्यको अनुगमन गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	आवश्यक भए अन्तर्राष्ट्रिय सहायता मागन अपिल तयार गर्ने	जिल्ला	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	पठनपाठन, कक्षा सञ्चालन गर्न समन्वय र सहयोगका लागि तयारी गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित विद्यालय, अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	समुदायमा बालबालिकाहरूलाई विद्यालय आउन/पठाउन सचेता तथा मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालन गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग र समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	आवश्यक वैकल्पिक प्रविधिको प्रयोग गरी पठनपाठन सुचारु गर्न गर्न प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई आवश्यक सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय
	स्थानीय रहनसहनको सम्मान गर्न र धर्मान्तरण नगर्न नगराउन सबै सहयाताकर्मीलाई निर्देश गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	लैङ्गिक मैत्री तथा अपाङ्गता मैत्री पठनपाठन सञ्चालन गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग तथा समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
२ हप्ता - ४ हप्ता			
	विद्यालय सञ्चालन निरन्तरता गर्न स्थानीय तह र विद्यालयलाई सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	अस्थायी कक्षा इसिडि र अरु शैक्षिक क्रियाकलाप चलाउन सहयोग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	आवश्यक भए अनलाइन कक्षा चलाउन सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	अनुगमन तथा स्थितिको विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	आवश्यक भएका स्थानीय तह, विद्यालयमा नगद, सामग्री प्रवाह गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	जनशक्ति अपुग भएका ठाउँमा शिक्षक तथा अन्य सहायताकर्मी पठाउने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	स्थानीय रहनसहनको सम्मान गर्न र धर्मान्तरण नगर्न नगराउन सबै सहयाताकर्मीलाई निर्देश गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	विषय क्षेत्रगत विस्तृत आवश्यकता लेखाजोखा (Cluster Specific Detail Assessment – CSDA) गर्न आवश्यक नेतृत्व तथा समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
१ महिना-३ महिना			
	अस्थायी कक्षा र बालविकास केन्द्र (इसिडि) निरन्तर चलाउन सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र प्रकाशन गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	आवश्यकता भए अलि पक्की संरचना भएका कक्षाकोठा बनाउन सहयोग, समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	विपद् पश्चात्को पुन:निर्माण आवश्यकता मूल्याङ्कन (पिडिएनए) गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
	परिदृष्यमा आँकलन गरे भन्दा विकराल स्थिति सृजना हुन गएमा परिस्थितिको विश्लेषण गरी आवश्यक योजना तयार गरी लागु गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई

७ खानेपानी तथा सरसफाई विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

७.१ पृष्ठभूमि

दैनिक जीवनयापनका लागि खाना पकाउने तथा व्यक्तिगत सरसफाईका लागि स्वच्छ पानीको आवश्यकता पर्दछ । पानीका श्रोतहरुमा सहज पहुँच नहुदा प्रभावित जनसंख्याहरुमा पानीजन्य विभिन्न रोगहरु देखिन थाल्छन । त्यसैगरी शौचालय र फोहरमैला व्यवस्थापन हुन नसक्दा विभिन्न किसिमका महामारी फैलिन सक्ने सम्भावना बढन थाल्छ । त्यसकारण खानेपानी तथा सरसफाईको व्यवस्थापन लाई पनि विपद् र मानवीय संकटका बेला आपतकालीन प्रतिकार्यका महत्वपूण पक्ष मानिन्छ । विशेषगरी प्राकृतिक प्रकोप, द्वन्द र महामारीजस्ता आपतकालीन अवस्थामा रोगको फैलावट रोक्न र प्रभावित जनसंख्याको जीवनस्तर सुनिश्चित गर्न स्वच्छ पानी र उचित सरसफाईका सुविधाहरुको पहुँच अझ महत्वपूर्ण हुन्छ ।

यस आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका सरोकारवालाहरू सँग परामर्श गरी खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र अन्तर्गत पनि विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्न अति आवश्यक छ । साथै विपद्को प्रकृति र प्रभावस्तर अनुसार संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय तहका खानेपानी तथा सरसफाई समूहले अन्य विषयक्षेत्रका समूहसँग समेत समन्वय गरी खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयन गर्नुपर्छ ।

७.२ अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

खानेपानी तथा सरसफाई विषयक्षेत्र अन्तर्गत खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना अगुवा संस्था र अन्य संस्थाहरु सहयोगी सस्थाको रुपमा रहने गरी योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

तालिका-२६: अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

विषयगत समूह	अगुवा निकाय	कार्यालय प्रमुख/फोकल	नाम	कार्यालय	मोवाईल
खानेपानी तथा सरसफाई	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	कार्यलय प्रमुख	ई. कृष्ण कुमार साह		९८४४३८६११३
		सम्पर्क व्यक्ति	कमल बहादुर बम		९८४१४०९२८८
जिल्ला प्रशासन कार्यलय		प्रमुख जिल्ला अधिकारी	तुलसी बहादुर श्रेष्ठ		९८५१२२७७७७
		सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी	कल्पना घिमिरे नेपाल		९८६०३०१३१४
जिल्ला समन्वय समिति		जिल्ला समन्वय अधिकारी	दिनेश प्रसाद थानी		९८५१०५५५४०
		सम्पर्क व्यक्ति	निता कुमारी इशार		९८५१२७८३५७
ललितपुर महानगरपालिका		नगर प्रमुख	चिरीबाबु महर्जन		९८५१०२२७२३
		सम्पर्क व्यक्ति	हरिशचन्द्र लमिछाने		९८५१०५२०७३
महालक्ष्मी नगरपालिका		नगर प्रमुख	हरि गोविन्द श्रेष्ठ		९८५१२०१६५४
		सम्पर्क व्यक्ति	रविन्द्र उप्रेती		९८४९३७९२४२
गोदावरी नगरपालिका		नगर प्रमुख	गजेन्द्र महर्जन		९८५१२६००१६
		सम्पर्क व्यक्ति	सूलोचना खड्का		९८६५९७४७७७
कोन्ज्योसोम गाउँपालिका		अध्यक्ष	कृष्ण मान लामा		९८४३०७०३५८
		सम्पर्क व्यक्ति	चित्रदेव दाहाल		९८४९२९६०५२

७.३ विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु

खानेपानी तथा सरसफाई विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुको जिम्मेवारीहरु निम्न उल्लेखित रहने गरी परिभाषित गरिएको छ ।

तालिका-२७: विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारीहरु

विषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु	अगुवा निकाय, संस्था	सहयोगी संस्थाहरु
खानेपानी तथा सरसफाई	विपद् प्रभावित तथा विस्थापित समुदायलाई शुद्ध खानेपानीको प्रवन्ध गर्ने, पानी र पानीजन्य कारणबाट हुनसक्ने महामारीजन्य रोगबाट बचाउने ।	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यलय	• जिल्ला प्रशासन कार्यलय • जिल्ला समन्वय समिती • पत्रकार महासंघ • काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, • खानेपानी वितरणमा संलग्न व्यवसायी, • स्थानीय तहहरु • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, • UNICEF

७.४ निकायगत क्षमता तथा स्रोतसाधन

ललितपुर जिल्लामा कार्यरत यस विषय क्षेत्र अन्तर्गत रहेका विभिन्न निकायहरुमा उपलब्ध मुख्य क्षमता तथा श्रोतसाधनको संक्षिप्त विवरण तालिका २६ मा दिइएको छ ।

तालिका-२८: निकायहरुको क्षमता तथा श्रोतसाधन

सि.नं.	विवरण	ईकाई	परिणाम	कै.
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				
११				
१२				
१३				
१४				

१५				
१६				
१७				
१८				

७.५ पूर्वतयारी योजना

तालिका-२९: पूर्वतयारी योजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट / स्रोत व्यवस्थापन
१ अन्तरसमूह तथा समुदाय, स्थानीय तह, जिल्ला, प्रदेश र संघीय तहबिचमा प्रभावकारी सञ्चार प्रणालीको स्थापना (पैरवी योजनामा समावेश गर्ने)					
जिल्ला तथा स्थानीय तहका खानेपानी तथा सरसफाई समूहका सदस्य संस्थाहरूका सम्पर्क व्यक्तिहरूको विवरण संकलन, व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्ने ।		जिल्लामा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
जिल्लामा क्रियाशिल अन्य विषयक्षेत्रगत समूहका सम्पर्क व्यक्तिहरूको विवरण संकलन, व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्ने ।		जिल्लामा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
जिल्लामा अन्तरसमूह तथा अन्तरतहगत सञ्चार प्रणालीको परीक्षण गर्ने	कम्तीमा १ पटक र आवश्यकता अनुसार थप	जिल्लामा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
विभिन्न विपद्का सम्भावित जोखिम र सो को न्यूनीकरणका लागि पूर्वतयारी गर्न आवश्यकता अनुसार नियमित बैठक, छलफल तथा अतरक्रिया गर्न प्रदेश, स्थानीय तह तथा सहयोगी संघसंस्थाहरूलाई परिपत्र, सूचना जारी गर्ने ।	आवश्यकता अनुसार		जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
२ स्थानीय तह र जिल्लास्तरका खानेपानी तथा सरसफाई समूह लाई विपद् पूर्वतयारीका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने ।					
स्थानीय, जिल्ला र प्रदेश खानेपानी तथा सरसफाई समूह सँग समन्वय गरी जिम्मेवारी निर्धारण र बाँडफाँड गर्ने ।		जिल्ला र स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
माग भए बमोजिम जिल्ला तथा स्थानीय तहलाई योजना तर्जुमा गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।		जिल्ला र स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि क्षमता विकास गर्न माग भए बमोजिम जिल्ला तथा स्थानीय तहलाई प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराउने ।		जिल्ला र स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
३ सामग्री र प्रविधिको आपूर्ति तथा भण्डारण					

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट / स्रोत व्यवस्थापन
स्थानीय तह, जिल्ला, प्रदेश र संघमा उपलब्ध र अपुग खानेपानी तथा सरसफाई का सामग्रीहरूको परिमाण अद्यावधिक गर्ने ।		जिल्ला र स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
जिल्लाका लागि आवश्यकता अनुसारको खानेपानी तथा सरसफाईका सामग्री तथा बैकल्पिक खानेपानी तथा सरसफाई सामग्रीहरूको प्रबन्ध मिलाउन आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्ने ।		जिल्ला र स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
खानेपानी तथा सरसफाईका सामग्रीको विकल्पको रूपमा नगद राहत उपलब्ध गराउनको लागि मार्गदर्शन तयार गर्ने ।		जिल्ला र स्थानीय तहमा		खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
४ मनसुनबाट उत्पन्न हुन सक्ने आपत्कालीन अवस्थाबारे अभिमुखीकरण वा सचेतना कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने					
विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि स्थानीतहको खानेपानी तथा सरसफाईका समूहको क्षमता अभिबृद्धि गर्न माग भए बमोजिम स्थानीय तहलाई सहयोग गर्ने ।		आवश्यक स्थानीय तहमा	निरन्तर	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
देहायका विषयमा समुदायको भूमिका तथा जिम्मेवारी सम्बन्धी सामग्री तयार गरी प्रसारण गर्ने					
(१) समुदाय सुरक्षा योजना, विपद् जोखिम न्यूनीकरण/अल्पिकरण,					

७.६ प्रतिकार्य योजना

तालिका-३०: प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (विपद् परिदृष्य)				
सबै विपद्को अवस्थामा	घटना भएको क्षेत्रमा सम्पर्क गरी बस्तुस्थितिको जानकारी लिने ।	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	खानेपानी तथा सरसफाई समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	खानेपानी तथा सरसफाई समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	तत्काल खानेपानी तथा सरसफाई राहतका लागि स्थानीय तथा जिल्ला समूह परिचालन गर्न सहजीकरण, समन्वय र सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	ईरा टोली परिचालन गर्न तयारी गर्न प्रदेश, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय तहसँग समन्वय गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (क्ष्च्व) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	क्षति र प्रभावको बारेमा सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	जिल्लामा	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	कार्यदलहरू सक्रिय बनाउने	जिल्लामा	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	स्थानीय तह बाट अवस्थाको जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको कार्यको निगरानी गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	जिल्ला विपद् व्यवःथापन समिति सँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	जिल्लामा	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	स्थानीय तहबाट माग भए बमोजिम प्रभावित क्षेत्रमा जनशक्ति खटाउने	प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
७२ घण्टा - २ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	सहायताको आवश्यकता पत्ता लगाउने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	तत्काल सहयोगको योजना बनाई लागू गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	आवश्यक भए अन्तर्राष्ट्रिय सहायता माग्न अपिल तयार गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	बहुक्षेत्रगत द्रूत लेखाजोखा (MIRA) फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी खाद्यक्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
२ हप्ता-४ हप्ता				

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	अनुगमन गरी स्थितिको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	आवश्यक भएका स्थानीय तहमा खानेपानी तथा सरसफाई सामग्री प्रवाह गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	जनशक्ति अपुग भएका ठाउँमा अन्य सहायताकर्मी पठाउने ।	आवश्यक स्थानीय तहमा	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्बन गरी खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
१ महिना-३ महिना				
	आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	सूचना विश्लेषण, प्रकाशन र सम्प्रेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	
	विपद् पश्चात्को पुनःनिर्माण आवश्यकता मूल्याङ्कन (पिडिएनए) गर्न सघाउने	प्रभावित क्षेत्र	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन कार्यालय	

८ स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

८.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको हकलाई जनताको मौलिक हकको रुपमा स्थापित गरेको छ। सामान्य जीवयनयापनको समयमा होस वा आपतकालीन समयमा जनताले प्राप्त गर्ने आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई दृष्टिगत गरि आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा आम जनताको पहुँच अभिबृद्धि गरि प्रतिकारात्मक, प्रवर्द्धात्मक, उपचारात्मक र निदात्मक साथै आयुर्वेद सेवाहरु एकीकृत रुपमा प्रदान गर्ने उदेश्यका साथ एकीकृत जनस्वास्थ्य अभियानहरु सञ्चालन गर्नुपर्ने भनेर व्यवख्या गरेको छ। त्यसैगरी राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०१४, नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीति २०१५-२०२० र जनस्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ ले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा विशेष जोड दिएका छन। जस अनुरुप अस्पताल तहमा सन २०१४ देखि नै न्यूनतम सेवा मापदण्ड (एमएसएस) लागु हुदै आएको छ र हाल स्वास्थ्य चौकी स्तरसम्म कार्यान्वियन हुदै आएको छ।

बिशेषगरी प्राकृतिक प्रकोप हरु जस्तै भुकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी तथा द्बन्द र महामारी जस्ता आपतकालीन अवस्थामा रोगको फैलावट रोक्न र प्रभावित जनसंख्याको जीवनस्तर सुनिश्चित गर्न स्वास्थ्य तथा पोषणजन्य सरसमान तथा सुविधाहरुको पहुँच अझ महत्वपूर्ण हुन्छ। तसर्थ यस परिदृश्यलाई सम्बोधन गर्न संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका सरोकारवालाहरूसँग परामर्श गरी स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्र अन्तर्गत पनि विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्न जरुरी पर्दछ। साथै विपद्को प्रकृति र प्रभावस्तर अनुसार संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय तहका स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रले अन्य विषयगतक्षेत्रसँग समेत समन्वय गरी स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयन गर्दै लैजानु पर्दछ।

८.२ अगुवा संस्था तथा सम्पर्क

स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यलय अगुवा संस्था र अन्य संस्थाहरु सहयोगी सस्थाको रुपमा रहने गरी योजना तर्जुमा गरिएको छ।

तालिका-३१: अगुवा तथा सहयोगी संस्थाहरु

विषयगत समूह	अगुवा निकाय	कार्यालय प्रमुख/फोकल पर्सन	नाम	इमेल	मोवाईल
स्वास्थ्य तथा पोषण	जनस्वास्थ्य कार्यालय	वरिष्ठ जनस्वास्थ्य प्रशासक	डा. भुवन पौडेल	bhuvan2000@hotmail.com	९८५१२५५२१५
		सम्पर्क व्यक्ति	गिता आचार्य	acharyagita@gmail.com	९८४१२८०९१३
	B&B Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	प्रकाश भट्टाराई	bhattaraikmc@gmail.com	९८०१९११४११
	Patan Mental Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	शुसिला डंगोल	sushiladangol@gmail.com	९८४९७८७७६०
	Alka Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	भगवान के.सी.		९८०१२०७००४
	Nidan Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	अंकिता ताम्राकार	Ankita.nidanhospital@gmail.com	९८०७३१११२९
	Star Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	भरत डंगोल	admin@starhospitallimited.com	९८४१८६२८३५
	Megha Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	शेखर शाह	shekharshah463@gmail.com	९८२५८५००७२
	Patan Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	आशिष श्रेष्ठ	ashisshrestha@pchs.edu.np	९८५१०६१८४६

	Sumeru Hospital, Dhapakhel	सम्पर्क व्यक्ति	प्रदिप झाँ	jinnymaharjan@gmail.com; dassanjiv62@gmail.com (Dr. Sanjiv Das)	९८५१०९३११७ ९८६११५५९९२
	Sumeru City Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	बिनोद आचार्य	sumerucityhospital@gmail.com	९८५११२३३८८
	Medicity Hospital	सम्पर्क व्यक्ति	पंकज बास्कोटा	Pankaj.Banskota@nepalmedicity.com	९८०१२३५७०९

८.३ विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारी

स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुको जिम्मेवारीहरु निम्न उल्लेखित रहने गरी परिभाषित गरिएको छ ।

तालिका-३२: विषयगत क्षेत्रको क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु

विषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु	अगुवा निकाय, संस्था	सहयोगी संस्थाहरु
स्वास्थ्य तथा पोषण	तत्काल घाइतको उपचार तथा स्वास्थ्यसेवा उपलब्ध गराउने र आपत्कालीन अवस्थामा विशेषगरी वढी जोखिममा रहेका समूहको स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी आवश्यकता पुरा गर्ने	जनस्वास्थ्य कार्यालय	• जिल्ला स्थित अस्पतालहरु, स्वास्थ्यकेन्द्र, स्वास्थ्यचौकी, उपस्वास्थ्य चौकी • खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना • खानेपानी संस्थान • स्वास्थ्य क्षेत्रसँग सम्वन्धित कार्यमा संलग्न सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालयहरु • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

८.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन

ललितपुर जिल्लामा अवस्थित विभिन्न अस्पताल तथा स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुमा उपलब्ध मानवीय क्षमता तथा भौतिक श्रोतसाधनहरुको संक्षिप्त विवरण तालिका ३१ मा दिइएका छन् । यसैगरी विभिन्न पालिकाहरुमा अवस्थित स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुको विस्तृत विवरण ४ मा दिइएका छन् ।

तालिका-३३: विभिन्न निकायहरुको मानवीय क्षमता तथा स्रोतसाधन

पालिकाहरु	प्रमुख व्यक्ति र सम्पर्क नं.	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
ललितपुर महानगरपालिका	सरिता महर्जन	मे.अ.०,पारामेडिक्स-४२ जना ,नर्सिंग-४२ जना ,प्रसासन-३ जना, ल्याब-१ जना, का.स-१८ जना, सवारी चालक १ जना (सरकारी)मात्र	मानबिय श्रोत जम्मा :- १०७ जना
महालक्ष्मी नगरपालिका	हिमलाल ज्ञवाली	मे.अ.-१जना, करार मे.अ.-४ जना पारामेडिक्स-२५ जना, नर्सिंग-२२ जना, ल्याब-२ जना, का.स-११ जना, सवारी चालक १ जना	मानबिय श्रोत जम्मा : ६० जना
गोदावरी नगरपालिका	लाल बहादुर थापा	मे.अ.-५जना, फार्मेसी.-१ जना, पारामेडिक्स-४८ जना, नर्सिंग-४९ जना, ल्याब-५ जना, का.स-२० जना, सवारी चालक १ जना	मानबिय श्रोत जम्मा : १२८ जना
कोंज्योसोम गाउँपालिका	जयराम संजेल	मे.अ.-०जना, फार्मेसी.-० जना, पारामेडिक्स-१७ जना, नर्सिंग-१६ जना, ल्याब-० जना ,का.स-४ जना, बिद्यालय नर्स ३जना (सरकारी)मात्र	मानबिय श्रोत जम्मा : ४० जना

पालिकाहरु	प्रमुख व्यक्ति र सम्पर्क नं.	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
बागमती गाउँपालिका	समिर श्रेष्ठ	मे.अ.-३जना करार, ल्याब.-१ जना, पारामेडिक्स-२४ जना, नर्सिंग-१७ जना, का.स-१२ जना, बिद्र्यालय नर्स ३जना (सरकारी)मात्र	मानबिय श्रोत जम्मा : ५७ जना
महांकाल गाउँपालिका	कमल प्रसाद भट्टराई	पारामेडिक्स-१९ जना, नर्सिंग-११ जना, का.स-३जना (सरकारी)मात्र	मानबिय श्रोत जम्मा : ३३ जना
बज्रबाराही चापगाउ अस्पताल	डा. क्षमता घिमिरे	मे.अ. ७ जना, पारामेडिक्स ७ जना, नर्सिङ ११ जना, ल्याब ४ जना	२९ जना
स्वास्थ्य कार्यालय	डा. भुवन पौडेल	जन स्वा.अ.१ जना ,पारामेडिक्स-४ जना ,नर्सिंग-१ जना, ल्याब १ जना ,प्रसासन १ जना , तथ्यांक १ जना लेखा १ जना ,का.स. २जना सवारी चालक २ जना	मानबिय श्रोत जम्मा : १४ जना
जम्मा			मानबिय श्रोत जम्मा : ४६८ जना

८.५ पूर्वतयारी योजना

तालिका-३४: पूर्वतयारी योजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
१ जनशक्ति व्यवस्थापन					
सबै तहका लागि “स्वास्थ्य शिक्षा तालिम” का लागि तालिम म्यानुअल तयार गर्ने		जिल्ला	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
तालिम प्राप्त जनशक्तिको रोष्टर अद्यावधिक गर्ने		जिल्ला	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यलयसँग समन्वय गरी तालिम सामग्री, पुस्तिका र विधि तयार गरी स्रोत व्यक्ति तथा सम्बन्धित सस्थाको सहभागितामा तालिम सचालन गर्ने		जिल्ला	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
इरा, मिरा विषयमा संघमा १, प्रदेशमा १, जिल्ला र स्थानीय तहको लागि तालिम सञ्चालन गर्ने		जिल्ला	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
स्वास्थ्य समूह सदस्यका कर्मचारीहरूलाई अनुशिक्षण, प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने		स्थानीय तह	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्र सुरक्षा सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने		स्थानीय तह	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा बिभिन्न विपद्को लागि अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्र तथा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न समन्वय तथा सहजीकरण र आवश्यक सहयोग गर्ने		स्थानीय तह	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा कार्यरत मानवीय तथा अन्य साधनहरुको विवरण सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने		स्थानीय तह	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
स्वास्थ्य तथा पोसण समूहको अन्तर तहगत समन्वय साथै जिल्लामा अन्तरनिकायगत		स्थानीय तह	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
समन्वय र अन्तर समूहगत समन्वय गर्न संयन्त्र तयार गरी लागू गर्ने					
अन्तरसमूहगत बैठक आयोजना गर्ने		स्थानीय तह	हरेक बर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
२ स्रोत परिचालन					
सरकारी, युएन, गैसस, निजी क्षेत्रमा आपत्कालीन स्वास्थ्य तथा पोसणका लागि बजेट विनियोजन गर्न पैरवी गर्ने	आवश्यकता अनुसार	स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमश:	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
समूह सदस्यहरूलाई आपत्कालीन स्वास्थ्य व्यवस्थापन लगायतका कार्यमा अभ्यस्त बनाउने ।		स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमश:	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
आवश्यकता पर्दा तत्काल पेश गर्न र प्रयोग गर्न सकिने गरी नमुना र रणनीतिक प्रतिकार्य योजनाको फारामहरू तयार गरिराख्ने ।		स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमश:	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
बिपदको पूर्वतयारी अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा सुरक्षा योजनामा समावेश गर्ने गराउने		स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमश:	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
३ मानवीय साधन परिचालन					
अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा कार्यरत मानवीय साधन परिचालन गर्न विधि, प्रणाली बनाउन सघाउने		स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमश:	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
अस्थायी अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रको स्थापना र घाईतेहरूलाई व्यवस्थापन गर्न बैकल्पिक ठाउँ पत्ता लगाउने		स्थानीय तह	हरेक वर्ष क्रमश:	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा सुरक्षा तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण, भग्नावशेष सफा गर्न र अस्थायी अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमाको सञ्चालन तथा मर्मतसम्भार गर्न समन्वय गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह	हरेक वर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा कृत्रिम घटना अभ्यास, सिमुलेसन सञ्चालन गर्न तालिम दिने		कार्यतालिका अनुसार अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	हरेक वर्ष	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
४ स्वास्थ्य सामग्री र उपकरण व्यवस्थापन					
आवश्यक परिमाणमा स्वास्थ्य सामग्रीको व्यवस्था, भण्डारण गर्ने (आवश्यकता र अपुगको विश्लेषणका आधारमा)	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
सबै अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रलाई स्वास्थ्य सामग्रीहरू सुरक्षित ठाउँमा राख्न अनुरोध गर्ने ।	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
विपद्को समयमा अपनाउनुपर्ने सावधानी र सुरक्षाका उपाय तथा अनुशासनका बारेमा सबै सदस्यलाई सचेत गर्ने तथा सो को लागि समन्वय गर्ने ।	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
विपद्को समयमा अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्र निरन्तर गर्न आवश्यक तयारी गर्ने र समन्वय गर्ने ।	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
आपत्कालीन स्वास्थ्यका लागि स्थानीय तहमा पहुँच हुने गरी आवश्यक सामग्रीको पूर्वभण्डारण गर्ने साथै व्यवस्था मिलाउने	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
आपत्कालीन सामग्री आपूर्तिका लागि उपयुक्त व्यवसायीसँग अनुबन्ध करार गर्ने	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
आपत्कालीन अवस्थामा प्रतिकार्यकालागि चाहिने सामग्री, औजार, प्रविधि रणनीतिक स्थानमा भण्डारण गर्ने ।	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा	प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
स्थानीय तहसँग साथै अन्य समूहसँग समन्वय र सहकार्य गरी राहतमा नगद वितरण गर्ने कार्यविधि तयार गर्ने ।				जनस्वास्थ्य कार्यालय	
लजिष्टिक समूहसँग समन्वय गरी सम्भावित विपद् प्रभावित जिल्लामा आपत्कालीन स्वास्थ्यका सामग्रीहरू ढुवानी गर्न व्यवस्था गर्ने।		प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
आपत्कालीन अवस्थामा चाहिने सामग्री तत्काल खरिद गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था तथा कार्यविधि तयार गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जनस्वास्थ्य कार्यालय	
५ अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा सचेतना					
भूकम्पीय तथा अन्य बिपद् सुरक्षा सम्बन्धी डाक्टरहरू र कर्मचारीका लागि सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने			निरन्तर	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा आपत्कालीन अवस्थाका लागि अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि जिल्लागत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने			निरन्तर	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
विपद् जोखिम परिवेश अनुरूप यस योजनालाई हरेक वर्ष पुनरावलोकन तथा सामयिक अद्यावधिक गर्ने			हरेक वर्ष जेठ मसान्त भित्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	

८.६ प्रतिकार्य योजना

तालिका-३५: प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (विपद् परिदृष्य)				
सबै विपद्को अवस्थामा	घटना भएको क्षेत्रमा सम्पर्क गरी बस्तुस्थितिको जानकारी लिने ।	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	स्वास्थ्य तथा पोसण समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गरेर समूह परिचालन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	स्वास्थ्य तथा पोसण समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	तत्काल राहतका लागि स्थानीय तथा जिल्ला समूहमा रहेका मानव तथा अन्य साधन परिचालन गर्न सहजीकरण, समन्वय र सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	क्षति र प्रभावको बारेमा सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	कार्यदलहरू सक्रिय बनाउने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको कार्यको निगरानी गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	जिल्ला विपद् व्यवःथापन ;मिति सँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	जिल्लामा	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	माग भए बमोजिम प्रभावित क्षेत्रमा जनशक्ति खटाउने	प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
७२ घण्टा - २ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रूत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी स्वास्थ्य तथा पोसण क्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	सहायताको आवश्यकता पत्ता लगाउने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	तत्काल सहयोगको योजना बनाई लागू गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	आवश्यक भए अन्तर्राष्ट्रिय सहायता माग्न अपिल तयार गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	बहुक्षेत्रगत द्रूत लेखाजोखा (MIRA) फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी स्वास्थ्य तथा पोसण क्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
२ हप्ता-४ हप्ता				
	अनुगमन गरी स्थितिको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	आवश्यक भएका स्थानीय तहमा स्वास्थ्य तथा पोसण सामग्री प्रवाह गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	जनस्वास्थ्य कार्यालय	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	जनशक्ति अपुग भएका ठाउँमा अन्य सहायताकर्मी पठाउने ।	आवश्यक स्थानीय तहमा	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी स्वास्थ्य तथा पोसण क्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
१ महिना-३ महिना				
	आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	सूचना विश्लेषण, प्रकाशन र सम्प्रेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	
	विपद् पश्चात्को पुनःनिर्माण आवश्यकता मूल्याङ्कन (पिडिएनए) गर्न सघाउने	प्रभावित क्षेत्र	जनस्वास्थ्य कार्यालय	

९ आवास तथा गैरखाद्य विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

९.१ पृष्ठभूमि

कुनै पनि विपद् पछि विपद् प्रभावितहरुलाई आवास (तत्काल ओत लाग्ने ठाँउ) तथा विभिन्न प्रकारका गैर-खाद्य सामाग्रीहरु (जस्तै लत्ताकपडा) को आवश्यकता पर्दछ । आवास तथा गैर-खाद्य सामग्रीहरुको वितरण तथा सहायताले बिशेषगरी विपद प्रभावित जनसंख्यालाई केही समय सम्म जीवनयापन गर्न तथा जीवनयापनलाई सहजीकरण गर्नको लागि आधार प्रदान गर्न सक्छ। नेपाल लगायत विश्वव्यापी रुपमा भएका ठुला ठुला विपदहरु तथा द्वन्द्वको अवस्थामा प्रभावित समुदायलाई आवासीय तथा गैर-खाद्य सामग्रीहरुको लागि व्यवस्थापन तथा वितरण गर्नमा मुख्यतया अन्तराष्ट्रिय आप्रवासी संगठन (आईओएम) ले नेतृत्व प्रदान गरिरहेको छ।

जिल्लास्तरमा हुनसक्ने भुकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागीको क्षति तथा द्वन्द र महामारीजस्ता आपतकालीन अवस्थामा प्रभावित जनसंख्याको जीवनस्तर सुनिश्चित गर्न आवास तथा गैरखाद्य सरसमान तथा सुविधाहरुको पहुँच लाई सुनिश्चित गर्न संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका सरोकारवालाहरूसँग परामर्श गरी विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्न जरुरी पर्दछ। साथै विपदको प्रकृति र प्रभावस्तर अनुसार संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय तहका आवास तथा गैरखाद्य विषयगत क्षेत्रले अन्य विषयगतक्षेत्रका समूहसँग समेत समन्वय गरी स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयन गर्दै लैजानु पर्दछ।

९.२ आवास तथा गैरखाद्य विषयगत क्षेत्र, अगुवा संस्था तथा सम्पर्क

आवास तथा गैरखाद्य विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा अगुवा निकायको रुपमा रहने र अन्य निकायहरु सहयोगी संस्थाको रुपमा रहने गरी योजना तर्जुमा गरिएको छ।

तालिका-३६: अगुवा संस्थाका सम्पर्क व्यक्तिहरु

विषयगत समूह	अगुवा निकाय	कार्यालय प्रमुख/फोकल	नाम	कार्यालय	मोवाईल
आवास तथा गैरखाद्य	नेपाल रेडकस सोसाइटी	अध्यक्ष	बाबु राजा महर्जन		९८४१३५३०४२
		मन्त्री	दिनेश कार्की		९८४१२८७४७४
नेपाली सेना	राजदल गण, लगनखेल	प्रमुख सेनानी	केशर बहादुर बुढाथोकी		९८५११०८२७७
		सम्पर्क व्यक्ति	सेनानी श्री अक्षत सिंह		९८४१३५१३९३
	सूर्य दल गण, लेले	प्रमुख सेनानी	राजु कार्की		९८५२०२९९२९
		सम्पर्क व्यक्ति	सेनानी श्री आनन्द लिम्बु		९८४६९९१०३३
नेपाल प्रहरी	जिल्ला प्रहरी परिसर, जावलाखेल	प्रहरी बरिष्ठ	शेखर खनाल		९८५१२२५५५५
		सम्पर्क व्यक्ति	प्र.नि. अभिषेक चन्द		९८५१२८१४९४
शसस्त्र प्रहरी बल	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल न. २१ गण हे.क्वा.दक्षिणकाली ललितपुर	सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक	सुरेन्द्र राज रञ्जित	०१-५५२४४४५	९८५१२७२०३३
		सम्पर्क व्यक्ति	सशस्त्र प्रहरी निरीक्षक नम प्रभाव राई	०१ - ५५२४४४५	९८४१३७२८९०
भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)		कार्यलय	सूर्य नारायण श्रेष्ठ	०१ -	९८५११०३६२५
		सम्पर्क व्यक्ति	डा. सुरेश चौधरी	०१ - ५५९१०००	९८४१७१६३५२

९.३ विषयगतक्षेत्र तथा जिम्मेवारी

आवास तथा गैरखाद्य विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुको जिम्मेवारीहरु निम्न उल्लेखित रहने गरी परिभाषित गरिएको छ ।

विषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु	अगुवा निकाय, संस्था	सहयोगी संस्थाहरु
आवास तथा गैरखाद्य	• आपत्कालीन अवस्थामा विस्थापितहरुको लागि सुरक्षित अस्थायी आश्रयस्थल तथा गैरखाद्य सामाग्रीको प्रवन्ध गर्ने • विपद् प्रभावित व्यक्तिहरुलाई यथास्थान, तथा आश्रयस्थलहरुमा नियमित रुपले राहत तथा अन्य बन्दोबस्तिका सामग्री उपलव्ध गराउने वातावरण सृजना गर्ने ।	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	• जिल्ला प्रशासन कार्यालय • जिल्ला समन्वय समिती • पत्रकार महासंघ • सुरक्षा निकायहरु (नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल) • स्थानीय तहहरु (नगरपालिका तथा गाँउपालिकाहरु) • गै.स.स. महासंघ • निर्माण व्यवसायी महासंघ • उद्योग वाणिज्य महासंघ • सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग • डिभिजन वन कार्यालय • इन्जिनियर एसोसिएसन • भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट) • OXFAM

९.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन

ललितपुर जिल्लास्थित नेपाल रेडक्रस सोसइटी तथा यस विषयगत क्षेत्र मातहत रहेका विभिन्न निकायहरुमा उपलब्ध मानवीय क्षमता तथा भौतिक श्रोतसाधनहरुको संक्षिप्त विवरण तालिका ३५ मा दिइएको छ । यसैगरी विभिन्न पालिकाहरुमा अवस्थित स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुको विस्तृत विवरण अनुसूची ६ मा दिइएको छ ।

तालिका-३७: विभिन्न निकायहरुको क्षमता तथा श्रोतसाधनहरु

निकायहरु	प्रमुख व्यक्ति र सम्पर्क नं.	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
ललितपुर महानगरपालिका		गैरखाद्य सामग्रीहरु - ५० परिवारका लागि व्याक्तिगत सरसफाई सामग्री तथा किटको व्यवस्थापन - ५० परिवारका लागि
महालक्ष्मी नगरपालिका		
गोदावरी नगरपालिका		
कोंज्योसोम गाउँपालिका		
बागमती गाउँपालिका		
महांकाल गाउँपालिका		
बज्रबाराही चापगाउ अस्पताल		
भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)		आपतकालीन अफिस तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरु सञ्चालन गर्न सकिने ३ थान टेन्ट

९.५ पूर्वतयारी योजना

तालिका-३८ः पूर्वतयारी योजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
१ जनशक्ति व्यवस्थापन					
तालिम प्राप्त जनशक्तिको रोष्टर अद्यावधिक गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
इरा, मिरा विषयमा, जिल्ला र स्थानीय तहको लागि प्रत्येक तालिम सञ्चालन गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
सूचना व्यवस्थापन अधिकृत (IMO) लाई तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण गर्न र को, कहाँ, के गर्दैछ (घध्क) सम्बन्धी रिपोर्टिङ गर्न तालिम दिने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आचारसंहिताका बारेमा तालिम दिने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
सञ्चार मिडियासँग कसरी कुरा गर्ने भन्ने तालिम दिने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न समन्वय तथा सहजीकरण र आवश्यक सहयोग गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आवास तथा गैरखाद्यमा कार्यरत संघसंस्थाको विवरण सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
सञ्चार वृक्ष तथा सूचना सङ्कलन संयन्त्र तयार वा अद्यावधिक गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आवास तथा गैरखाद्य समूहको अन्तरतहगत समन्वय साथै संघमा अन्तरनिकायगत समन्वय र अन्तर समूहगत समन्वय गर्न संयन्त्र तयार गरी लागू गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
अन्तरसमूहगत बैठक आयोजना गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
सूचना सङ्कलन तथा व्यवस्थापनलाई तयारी हालतमा राख्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
इरा, मिरा फारामहरू छपाइ गर्ने वा मोवाइल एपमा फाराम भरी विद्युतीय माध्यमबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न सकिने गरी तयार गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
स्टक्चरल एसेसमेण्ट फाराम तयार गरी राख्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
२ स्रोत परिचालन				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
सरकारी, युएन, गैसस, निजी क्षेत्रमा आपत्कालीन आवास तथा गैरखाद्य सामाग्री का लागि बजेट विनियोजन गर्न पैरवी गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
समूह सदस्यहरूलाई बितरण तथा व्यवस्थापन लगायतका कार्यमा अभ्यस्त बनाउने ।				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आवश्यकता पर्दा तत्काल पेश गर्न र प्रयोग गर्न सकिने गरी नमुना र रणनीतिक प्रतिकार्य योजनाको फारामहरू तयार गरिराख्ने ।				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
२ समुदाय परिचालन				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
गाउँ/नगरपालिका तथा समुदायलाई आवास तथा गैरखाद्ध सामाग्री परिचालन गर्न विधि, प्रणाली बनाउन सघाउने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
अस्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामाग्री बितरण केन्द्र स्थापना गर्ने बैकल्पिक ठाउँ पत्ता लगाउने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आवास तथा गैरखाद्य सामाग्री बितरण कृत्रिम घटना अभ्यास, सिमुलेसन सञ्चालन गर्न तालिम दिने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
३ आवास तथा गैरखाद्य सामग्री व्यवस्थापन				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आवश्यक परिमाणमा आवास तथा गैरखाद्य सामाग्रीको व्यवस्था, भण्डारण गर्ने (आवश्यकता र अपुगको विश्लेषणका आधारमा)				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
विपद्को समयमा अपनाउनुपर्ने सावधानी र सुरक्षाका उपाय तथा अनुशासनका बारेमा समुह सदस्यहरुलाई सचेत गर्ने तथा सो को लागि समन्वय गर्ने ।				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आपत्कालीन आवास तथा गैरखाद्य सामाग्रीको लागि स्थानीय तहमा पहुँच हुने गरी आवश्यक सामग्रीको पूर्वभण्डारण गर्ने साथै व्यवस्था मिलाउने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आपत्कालीन आवास तथा गैरखाद्य सामग्रीको आपूर्तिका लागि उपयुक्त व्यवसायीसँग अनुबन्ध करार गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आपत्कालीन अवस्थामा प्रतिकार्यका लागि चाहिने सामग्री, औजार, प्रविधि रणनीतिक स्थानमा भण्डारण गर्ने ।				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
स्थानीय तहसँग साथै अन्य समूहसँग समन्वय र सहकार्य गरी राहतमा नगद वितरण गर्ने कार्यविधि तयार गर्ने ।				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
लजिष्टिक समूहसँग समन्वय गरी सम्भावित विपद् प्रभावित जिल्लामा आपत्कालीन आवास तथा गैरखाद्य सामग्रीहरू ढुवानी गर्न व्यवस्था गर्ने।				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आपत्कालीन आवास तथा गैरखाद्य सामग्रीहरू वितरणको कार्यविधि, मापदण्ड र वितरण फारामहरू तयार गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
आपत्कालीन अवस्थामा चाहिने आवास तथा गैरखाद्य सामग्रीहरू तत्काल खरिद गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था तथा कार्यविधि तयार गर्ने				नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	

९.६ प्रतिकार्य योजना

तालिका-३९: प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (विपद् परिदृष्य)				

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
;वै विपद्को अवस्थामा	घटना भएको क्षेत्रमा सम्पर्क गरी बस्तुस्थितिको जानकारी लिने ।	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	आवास तथा गैरखाद्य समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गरेर समूह परिचालन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	आवास तथा गैरखाद्य समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	तत्काल राहतका लागि स्थानीय तथा जिल्ला समूहमा रहेका मानव तथा अन्य साधन परिचालन गर्न सहजीकरण, समन्वय र सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	क्षति र प्रभावको बारेमा सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	कार्यदलहरू सक्रिय बनाउने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्रको कार्यको निगरानी गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	जिल्ला विपद् व्यवःथापन ;मिति ;+ग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	जिल्लामा	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	माग भए बमोजिम प्रभावित क्षेत्रमा जनशक्ति खटाउने	प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
७२ घण्टा - २ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	सहायताको आवश्यकता पत्ता लगाउने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	तत्काल सहयोगको योजना बनाई लागू गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	आवश्यक भए अन्तर्राष्ट्रिय सहायता माग्न अपिल तयार गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	
	बहुक्षेत्रगत द्रुत लेखाजोखा (MIRA) फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडकस सोसाइटी	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
२ हप्ता-४ हप्ता				
	अनुगमन गरी स्थितिको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
	आवश्यक भएका स्थानीय तहमा आवास तथा गैरखाद्य सामग्री प्रवाह गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
	जनशक्ति अपुग भएका ठाउँमा अन्य सहायताकर्मी पठाउने ।	आवश्यक स्थानीय तहमा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
	फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी आवास तथा गैरखाद्य क्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
१ महिना-३ महिना				
	आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
	सूचना विश्लेषण, प्रकाशन र सम्प्रेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	
	विपद् पश्चात्को पुनःनिर्माण आवश्यकता मूल्याङ्कन (पिडिएनए) गर्न सघाउने	प्रभावित क्षेत्र	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	

१० पूर्नस्थापना तथा पूर्ननिर्माण विषय क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

१०.१ पृष्ठभूमि

आपतकालीन अवस्थामा पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण भन्नाले विपद् वा संकटपछि समुदाय र पूर्वाधारको पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण प्रक्रियालाई बुझाउँछ। यी आपतकालीन अवस्थाहरूमा भूकम्प, आँधीबेहरी, बाढी वा डढेलोजस्ता प्राकृतिक प्रकोपका साथै सशस्त्र द्वन्द्व वा औद्योगिक दुर्घटनाजस्ता मानव सिर्जित संकटहरू समावेश हुन सक्छन। पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण प्रयासहरूको उद्देश्य प्रभावित समुदायहरूलाई पुनरुत्थान गर्न र भविष्यका खतराहरूको लागि थप लचिलो हुन मद्दत गर्नु हो। यस अन्तर्गत पहिलो चरणमा क्षतिको मात्रा को आकलन गर्न र प्रभावित जनसंख्या को आवश्यकताहरु को पहिचान गर्ने गरिन्छ। यसमा आवास, स्वास्थ्य सेवा, शिक्षा, पानी र सरसफाइ, र जीविकोपार्जन जस्ता कारकहरूलाई विचार गर्दै क्षति र आवश्यकताको आकलनलाई समावेश गर्न सकिन्छ। मूल्यांकनका आधारमा पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणको प्रयासलाई मार्गदर्शन गर्न विस्तृत योजनाहरू विकास गरिन्छ।

त्यसैगरी आपतकालीन अवस्था पछि, राहत कार्यहरुलाई सहज गर्न, प्रभावित जनसंख्याको आधारभूत आवश्यकताहरू पूरा गर्न खाना, पानी, चिकित्सा हेरचाह र आवास जस्ता आवश्यक सेवाहरू प्रदान गर्नमा केन्द्रित हुने गर्दछ। यसका साथै आपतकालीन चरण पछि घर गुमाएकाहरूको लागि संक्रमणकालीन आश्रय र आवास प्रदान गर्न मा बदलिन्छ। यी संरचनाहरू आपतकालीन आश्रयहरू भन्दा बलियो र स्थायी पनि हुन सक्छन।

१०.२ अगुवा तथा सहायोगी संस्थाहरु

पूर्नस्थापना तथा पूर्ननिर्माण विषयक्षेत्र अन्तर्गत जिल्ला समन्वय समिती अगुवा निकायको रुपमा रहने र अन्य निकायहरु सहयोगी संस्थाको रुपमा रहने गरी योजना तर्जुमा गरिएको छ।

तालिका-४०: अगुवा तथा सहयोगी सस्थाहरु

अगुवा निकाय	कार्यालय प्रमुख/फोकल पर्सन	नाम	कार्यालय	मोवाईल
जिल्ला समन्वय समिति	जिल्ला समन्वय अधिकारी	दिनेश प्रसाद थानी		९८५१०५५५४०
	इन्जिनियर	निता कुमारी ईशार		९८५१२७८३५७
जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास कार्यालय ललितपुर	इन्जिनियर	दिनेश अधिकारी		९८४१०६७३३१
पूर्वाधार बिकास कार्यालय ललितपुर	इन्जिनियर	रबिन्द्र खाती		९८४९७५१६९६
भु-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय हात्तिवन ललितपुर	जलाधार व्यवस्थापन अधिकृत	प्रदीप कुमार मिश्र		९८४४०२८९९६
यातायात व्यवस्थापन कार्यालय सवारी साधन अनुमती पत्र	सम्पर्क व्यक्ति	राजकुमार कपाली		९८४१३३८४१२
भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट)	कार्यलय प्रमुख	सूर्य नारायण श्रेष्ठ		९८५११०३६२५

१०.३ विषयगत क्षेत्र तथा जिम्मेवारी

पूर्नस्थापना तथा पूर्ननिर्माण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुको जिम्मेवारीहरु निम्न उल्लेखित रहने गरी परिभाषित गरिएको छ।

विषयगत क्षेत्र	क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु	अगुवा निकाय, संस्था	सहयोगी संस्थाहरु
पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण	• विपद्मा परी विस्थापित भएका मानिसका लागि न्यूनतम मानवीय मापदण्डसहित सामाजिक तथा सांस्कृतिक रुपमा स्वीकार्य हुने अस्थायी आवासको व्यवस्थापन गरी सुरक्षित बासस्थानको प्रवन्ध मिलाउने, • पीडितहरुका लागि सुरक्षित आवासमा भेद्भावरहित पहुँच स्थापित गर्ने, • घरायसी आवश्यकताका साम्रगीहरु, दैनिक जीवनयापनका लागि आवश्यक सामाग्रीहरुमा विस्थापितहरुको समानुपातिक पहुँच गराउने ।	जिल्ला समन्वय समिति	• स्थानीय तहहरु • डिभिजन सडक कार्यलय • जलश्रोत तथा सिंचाई • विद्युत प्राधिकरण • खानेपानी • नेपाल टेलिकम • यातायात व्यवसायी • सुरक्षा निकायहरु • पूर्वाधार विकास कार्यलय ललितपुर • शहरी विकास कार्यलय • भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यलय • भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज नेपाल (एनसेट) • Habitat for Humanity Nepal

१०.४ निकायहरुको क्षमता तथा स्रोतसाधन

पूर्नस्थापना तथा पूर्ननिर्माण विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत रहेका अगुवा निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरुमा उपलब्ध मानवीय क्षमता तथा श्रोतसाधनको संक्षिप्त विवरण ४० मा दिइएको छ ।

तालिका-४१: निकायगत क्षमता तथा स्रोतसाधनहरुको विवरण

संस्था	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य
जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास कार्यालय ललितपुर	जिल्लाभित्रको सिंचाई प्रणालीहरुको सबलीकरण /निर्माण तथा नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य	-विनियोजित बजेटको अधिनमा रही सिंचाई प्रणालीहरुको मर्मत निर्माण तथा बचावट गर्ने -नदी नियन्त्रण सिंचाई योग्य जमिनको नदी कटान तथा बस्ती संरक्षण	-इन्जिनियर २ जना -प्राविधिक ३ जना -आकस्मिक नदी नियन्त्रण /भुक्षय रोकथामको लागि केही मात्रामा gabion जालीको stock राखिएको जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास कार्यालय ललितपुर संग २२५ थान तारजाली स्टक रहेको
पूर्वाधार बिकास कार्यालय ललितपुर	प्रदेश सरकार अन्तर्गत सडक तथा सडक पुल सम्बन्धी निर्माण तथा मर्मत पुनस्थापना तथा पुननिर्माण	सडक र पुलको निर्माण र मर्मत संभार	
भु-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय हात्तिवन ललितपुर	जलाधार क्षेत्रको एकिकृत व्यवस्थापनबाट बाढी पहिरो जस्ता प्रकोपको न्यूनीकरण गरी भूमिको उत्पादकत्व कायम गर्ने र विकासका पूर्वाधारहरुको संरक्षण गर्ने ।	एकिकृत जलाधार व्यवस्थापनका लागि आवश्यक बहुविषयक टोली सहितको संगठन संरचना बिद्यमान रहेको ।	बन, कृषि र इन्जिनियरीङ बिषयका प्राविधिक जनशक्तिको उपलब्धता तथा सालबसाली रुपमा बाढी पहिरो रोकथामका लागि कार्यक्रमहरु उपलब्ध हुने । भु-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय हात्तिवन ललितपुर १५० थान तारजाली स्टक रहेको
बागमती गाउँपालिका	बातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा प्रमुख		-

कोन्ज्योसोम गाउँपालिका	बातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा प्रमुख	समय समयमा ग्याविन जाली लगायतका सामग्री वितरण गर्ने स्रोत साधनले भ्याय सम्म राहत वितरण र पुनस्थापनको कार्य गर्ने बाढी पहिरो आदिका कारण अवरुद हुने स्थानीय सडक खुलाउने तथा सुचारु गर्ने विपद व्यवस्थापन सँग सम्बन्धित बिषयमा विभिन्न सरोकारवालाहरुसँग छलफल समन्वय र सहकार्य गर्ने पुननिर्माणको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायहरुसँग समन्वय सहकार्य र साझेदारी गर्ने	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति स्थानीय विपत व्यवस्थापन उपसमिति स्थानीय विपद व्यवस्थापन कोष साबेल गैटी लाइफ ज्याकेट टोपी लगायतका उदार सामाग्रीको प्रबन्ध स्थानीय स्तरका अवरुद् सडक खुलाउन तथा उद्दार गर्ने कार्यमा सहयोग पुर्याउन व्यापक हु लेडर भाडामा लिई स्टयाण्ड बाई राखिएको समय समयमा प्राविधिक जनशक्ति परिचालन गरिएको ।
नेपाल टेलिकम		ललितपुर जिल्लामा संचालित Landline र इन्टरनेट अवरुद भएमा तत्काल Restore गर्ने	
नेपाल विधुत प्राधिकरण पुल्चोक बि.के भैसेपाटी प्रशाखा	नेपाल विधुत प्राधिकरण	ढले परेका पोल बदली तथा संचालित लाईन संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरु	आवश्यक कर्मचारीहरु तथा नो लाईटमा संचालित १ थान सवारी साधन
नेपाल विधुत प्राधिकरण वि.के.पुल्चोक शाखा	नेपाल विधुत प्राधिकरण	ढले परेका पोल बदली तथा संचालित लाईन संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरु	आवश्यक कर्मचारीहरु तथा नो लाईटमा संचालित १ थान सवारी साधन
महांकाल गाउँपालिका	गाउँपालिका विपद सम्पर्क व्याक्ति इलाका प्रहरी कार्यालय	तालिम नलिएको सुरक्षा मापदण्ड अनुशार	२ वटा गाडी १ वटा एम्बुलेन्स व्ययक हो लोडर १ अस्पताल तथा ५ स्वास्थ्य संस्थाहरु
सडक डिभिजन कार्यालय ललितपुर	सडक डिभिजन अन्तर्गतका सडक निर्माण तथा मर्मत गर्ने कार्य	कार्यगत क्षेत्रका सडकका निर्माण पुनस्थापनमा तथा मर्मत गर्ने लेन्थ बर्कर सडक हेरालु बाट सडकको नियमित मर्मत संभार गर्ने कार्य कार्यगत क्षेत्रका सडकमा आकस्मिक आएका पहिरो तथा अन्य बाधा अवरोध सडक भासिएमा रुख ढलेर अवरोध उत्पन्न भएमा हटाउने कार्य ।	लेन्थ वर्कर ६५ जना एकान्तकुना स्थित Yard मा राखिएको Base Sub तथा १ थान JCB
गोदावरी नगरपालिका	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	विपद जोखिम न्यूनिकरणका लागि कार्यविधि, निर्देशिका रहेको, बजेट विनियोजन गरिएको, पहिरो रोकथामका लागि तथा सडक मर्मतका लागि कार्य गर्दै आएको ।	खोज तथा उध्दारका विभिन्न सामाग्रीहरु concrete breaker heavy duty 1, stel wire rope SWR 1/2 (200m), Bull dog grip for 1/2 SWR(18m), Flexible water storage bladder (500ltr), Fire prof suite complete, Fire extingisher, Life jacket(20), Hammer-5 etc. यसैगरी वडा नं ५,११,१३ मा खोज तथा उद्दार सामाग्री रहेको, महानगरीय प्रहरी परिसर, नेपाल आर्मी, प्रादेशिक अस्पताल आदि सँग गरी १२२ जना तालिम प्राप्त स्वयंसेवक उत्पादन, न.पा का वडामा प्राथमिक स्वास्थय केन्द्र,

१०.५ पूर्वतयारी योजना

तालिका-४२: पूर्वतयारी योजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
१ जनशक्ति व्यवस्थापन					
तालिम प्राप्त जनशक्तिको रोष्टर अद्यावधिक गर्ने					
इरा, मिरा विषयमा जिल्ला र स्थानीय तहको लागि प्रत्येक स्थानीय तहमा तालिम सञ्चालन गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
समूह सदस्यका कर्मचारीहरूलाई अनुशिक्षण, प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
सूचना व्यवस्थापन अधिकृत लाई तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण गर्न र को, कहाँ, के गर्दैछ (3Ws) सम्बन्धी रिपोर्टिङ गर्न तालिम दिने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
आचारसंहिताका बारेमा तालिम दिने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
सञ्चार मिडियासँग कसरी कुरा गर्ने भन्ने तालिम दिने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
भौतिक संरचना क्षतिको मूल्याङ्कन गर्न इन्जिनियरलाई तालिम दिने र मूल्याङ्कन फारामहरू, अनलाइन एप तयार गरिराख्ने ।		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा यस क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न समन्वय तथा सहजीकरण र आवश्यक सहयोग गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाको विवरण सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
सञ्चार वृक्ष तथा सूचना सङ्कलन संयन्त्र तयार वा अद्यावधिक गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण क्षेत्र समूहको अन्तरतहगत समन्वय साथै संघमा अन्तरनिकायगत समन्वय र अन्तर समूहगत समन्वय गर्न संयन्त्र तयार गरी लागू गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
अन्तरसमूहगत बैठक आयोजना गर्ने				जिल्ला समन्वय समिति	
सूचना सङ्कलन तथा व्यवस्थापनलाई तयारी हालतमा राख्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
इरा, मिरा फारामहरू छपाइ गर्ने वा मोवाइल एपमा फाराम भरी विद्युतीय माध्यमबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न सकिने गरी तयार गर्ने				जिल्ला समन्वय समिति	
स्टक्चरल एसेसमेण्ट फाराम तयार गरी राख्ने				जिल्ला समन्वय समिति	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
२ स्रोत परिचालन				जिल्ला समन्वय समिति	
सरकारी, युएन, गैसस, निजी क्षेत्रमा आपत्कालीन पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माणका लागि बजेट विनियोजन गर्न पैरवी गर्ने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
आवश्यकता पर्दा तत्काल पेश गर्न र प्रयोग गर्न सकिने गरी नमुना र रणनीतिक प्रतिकार्य योजनाको फारामहरू तयार गरिराख्ने ।		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
३ समुदाय परिचालन				जिल्ला समन्वय समिति	
पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण क्षेत्र समूहको सदस्यहरुलाई पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण कार्य परिचालन गर्न विधि, प्रणाली बनाउन सघाउने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण क्षेत्र समूहको सदस्यहरुलाई कृत्रिम घटना अभ्यास, सिमुलेसन सञ्चालन गर्न तालिम दिने		प्रदेश/स्थानीय तह		जिल्ला समन्वय समिति	
४ सामग्री र उपकरण व्यवस्थापन					
आवश्यक परिमाणमा शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था, भण्डारण गर्ने (आवश्यकता र अपुगको विश्लेषणका आधारमा)	पायक पर्ने स्थानमा			जिल्ला समन्वय समिति	
आपत्कालीन अवस्थाका लागि स्थानीय तहमा पहुँच हुने गरी आवश्यक सामग्रीको पूर्वभण्डारण गर्ने साथै व्यवस्था मिलाउने				जिल्ला समन्वय समिति	
आपत्कालीन सामग्री आपूर्तिका लागि उपयुक्त व्यवसायीसँग अनुबन्ध करार गर्ने				जिल्ला समन्वय समिति	
आपत्कालीन अवस्थामा प्रतिकार्यकालागि चाहिने सामग्री, औजार, प्रविधि रणनीतिक स्थानमा भण्डारण गर्ने ।				जिल्ला समन्वय समिति	
स्थानीय तहसँग साथै अन्य समूहसँग समन्वय र सहकार्य गरी राहतमा नगद वितरण गर्ने कार्यविधि तयार गर्ने ।				जिल्ला समन्वय समिति	
लजिष्टिक समूहसँग समन्वय गरी सम्भावित विपद् प्रभावित जिल्लामा आपत्कालीन सामग्रीहरू ढुवानी गर्न व्यवस्था गर्ने।				जिल्ला समन्वय समिति	
आपत्कालीन अवस्थामा चाहिने सामग्री तत्काल खरिद गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था तथा कार्यविधि तयार गर्ने				जिल्ला समन्वय समिति	

१०.६ प्रतिकार्य योजना

तालिका-४३: प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (विपद् परिदृष्य)				

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
सबै विपद्को अवस्थामा	घटना भएको क्षेत्रमा सम्पर्क गरी बस्तुस्थितिको जानकारी लिने ।	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गरेर समूह परिचालन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	तत्काल राहतका लागि स्थानीय तथा जिल्ला समूहमा रहेका मानव तथा अन्य साधन परिचालन गर्न सहजीकरण, समन्वय र सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	क्षति र प्रभावको बारेमा सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	कार्यदलहरू सक्रिय बनाउने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण क्षेत्रको कार्यको निगरानी गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	जिल्ला विपद् व्यवःथापन ;मिति ;+ग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	जिल्लामा	जिल्ला समन्वय समिति	
	माग भए बमोजिम प्रभावित क्षेत्रमा जनशक्ति खटाउने	प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह	जिल्ला समन्वय समिति	
७२ घण्टा - २ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण क्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	सहायताको आवश्यकता पत्ता लगाउने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	तत्काल सहयोगको योजना बनाई लागू गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	आवश्यक भए अन्तर्राष्ट्रिय सहायता माग्न अपिल तयार गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	बहुक्षेत्रगत द्रुत लेखाजोखा (MIRA) फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण गर्नु पर्ने क्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
२ हप्ता-४ हप्ता				
	अनुगमन गरी स्थितिको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	जिल्ला समन्वय समिति	
	आवश्यक भएका स्थानीय तहमा पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण सामग्री प्रवाह गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	जिल्ला समन्वय समिति	
	जनशक्ति अपुग भएका ठाउँमा अन्य सहायताकर्मी पठाउने ।	आवश्यक स्थानीय तहमा	जिल्ला समन्वय समिति	
	फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण क्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
१ महिना-३ महिना				
	आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	सूचना विश्लेषण, प्रकाशन र सम्प्रेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	
	विपद् पश्चात्को पुनःनिर्माण आवश्यकता मूल्याङ्कन (पिडिएनए) गर्न सघाउने	प्रभावित क्षेत्र	जिल्ला समन्वय समिति	

११ आपतकालीन आश्रयस्थल (Open Spaces) तथा विभिन्न श्रोत साधनहरु

११.१ आपत्कालीन आश्रयस्थलको प्रयोग गर्न सकिने खुलास्थलहरु (Open Spaces)

आन्तरिक रुपमा विस्थापित भएका परिवारहरुका लागि अस्थायी आश्रयस्थलको रुपमा प्रयोग गर्न सकिने गरी ललितपुर जिल्लामा बिभिन्न स्थानहरुलाई खुलास्थलहरु पहिचान गरिएको छ। नेपाल सरकार द्वारा जिल्लामा पहिचान गरिएका तथा नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित ललितपुर जिल्ला रहेका खुला स्थलहरु, यी खुलास्थलहरुको ठेगाना, कूल क्षेत्रफल लगायतको विवरणहरु उक्त अनुसूची ३ मा देखाइएको छ।

त्यस्तै भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (एनसेट) ले गरेको एक अध्ययन अनुसार (एनसेट-नेपाल, २०१२) ललितपुर जिल्लामा विभिन्न सार्वजनिक तथा खुल्ला स्थानहरु रहेका छन् जुन विपद्को बेला आपत्कालीन आश्रयस्थलको रुपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ। यस जिल्लामा ३४६ वटा सार्वजनिक तथा खुल्ला स्थानहरु पहिचान गरिएका छन् जसमध्ये १०,००० वर्ग मी. भन्दा वढी क्षेत्रफल भएका (नक्शा ६) खुला सार्वजनिक स्थलहरुको विवरण दिइएको छ र थप विवरण पनि अनुसूची ३ मा दिईएको छ।

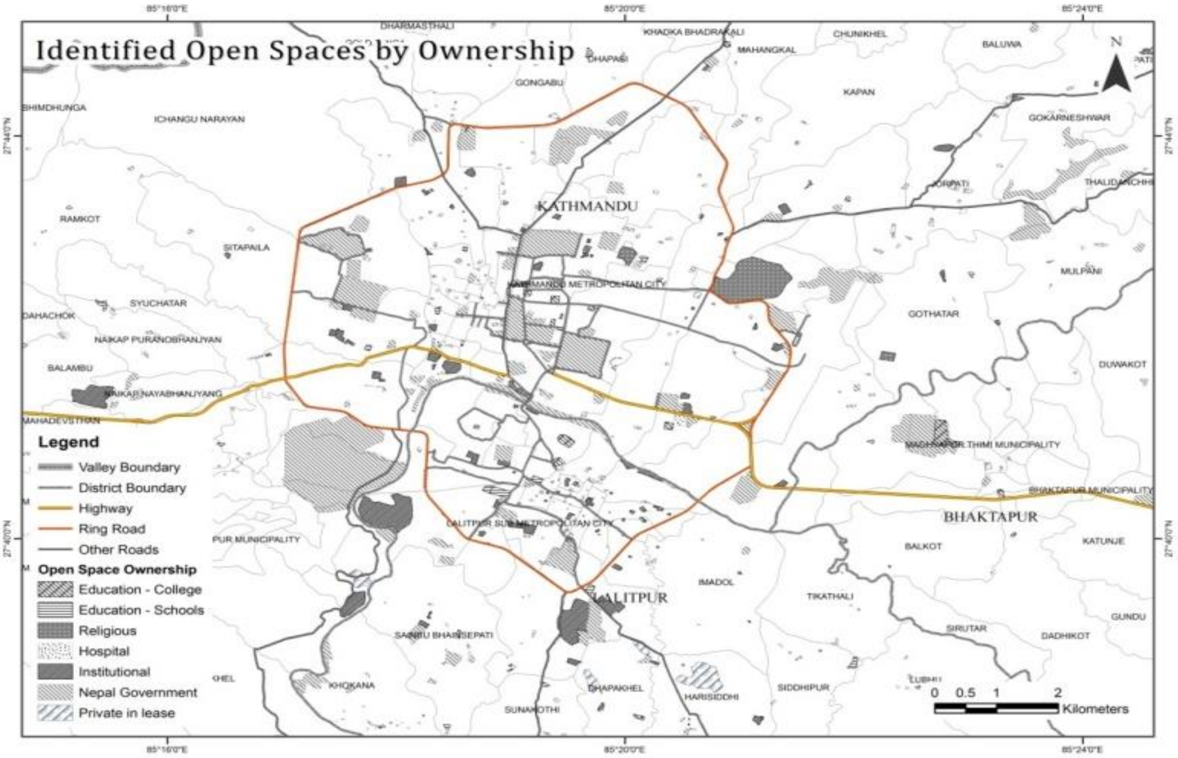

नक्शा-६: ललितपुर जिल्लाभित्र पहिचान गरिएका सार्वजनिक खुला स्थलहरु

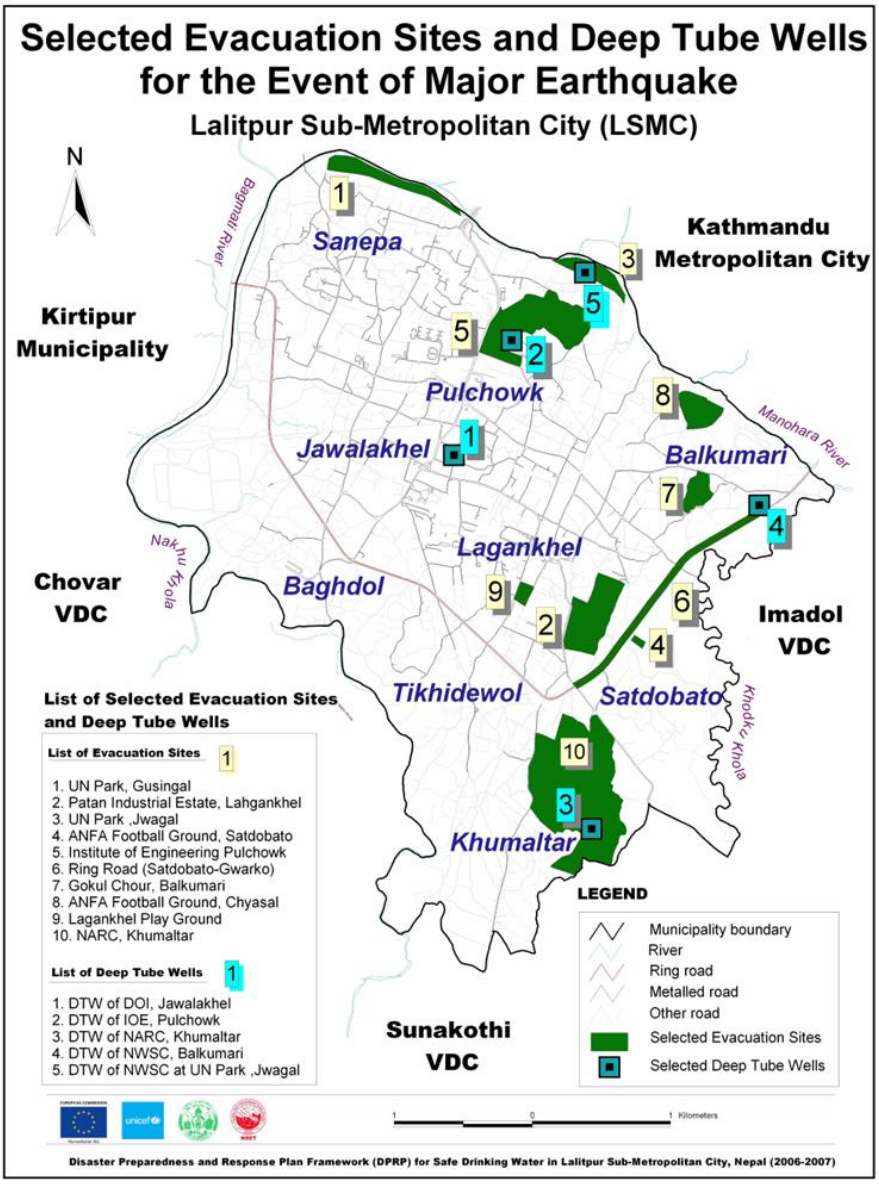

नक्शा-७: ललितपुर महानगरपालिकाभित्र पहिचान गरिएका सार्वजनिक खुला स्थलहरु

स्रोत: एनसेट, २०१२

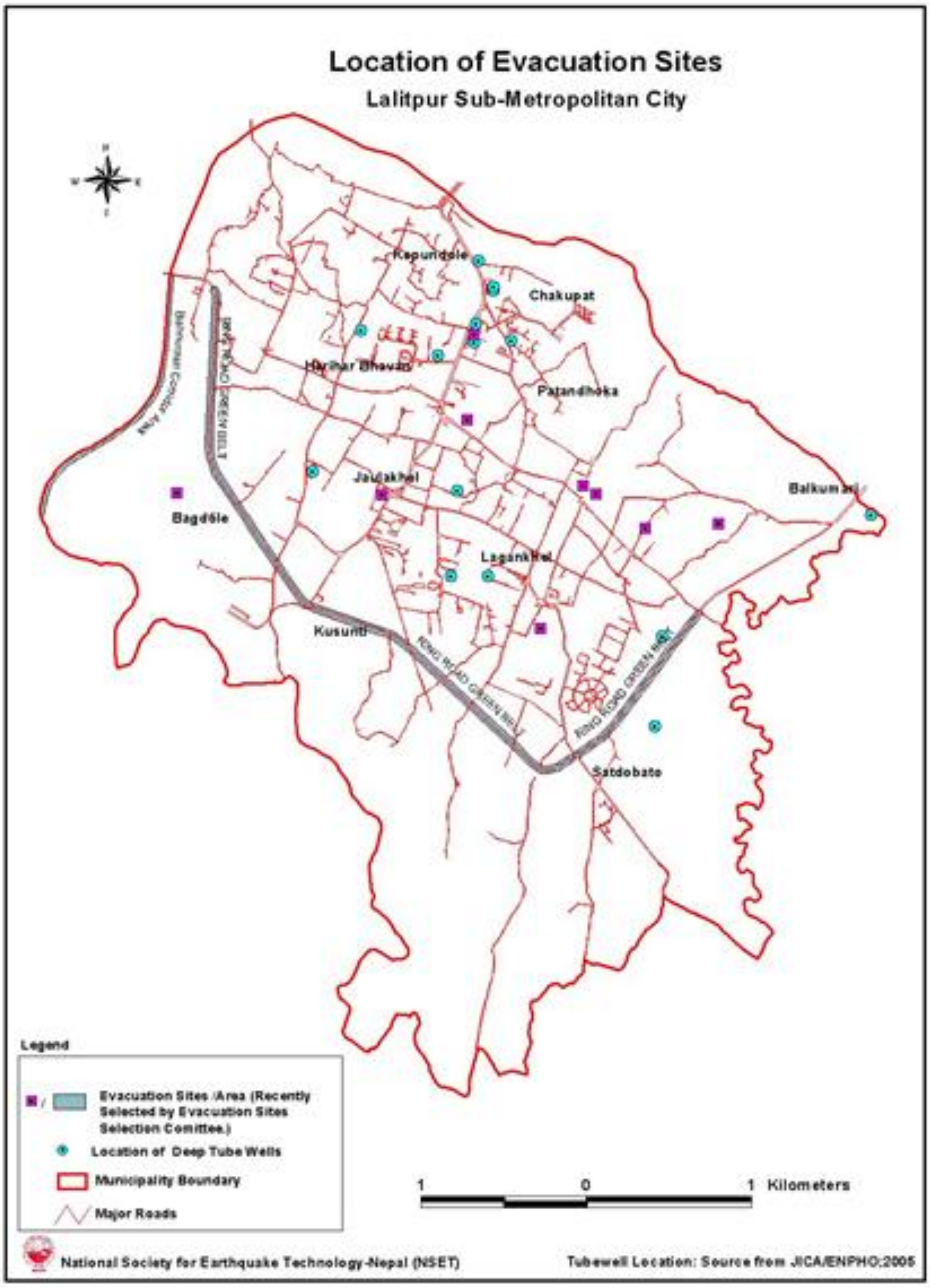

नक्शा-८: ललितपुर महानगरपालिकाभित्र पहिचान गरिएका आपतकालीन आश्रयस्थलहरु

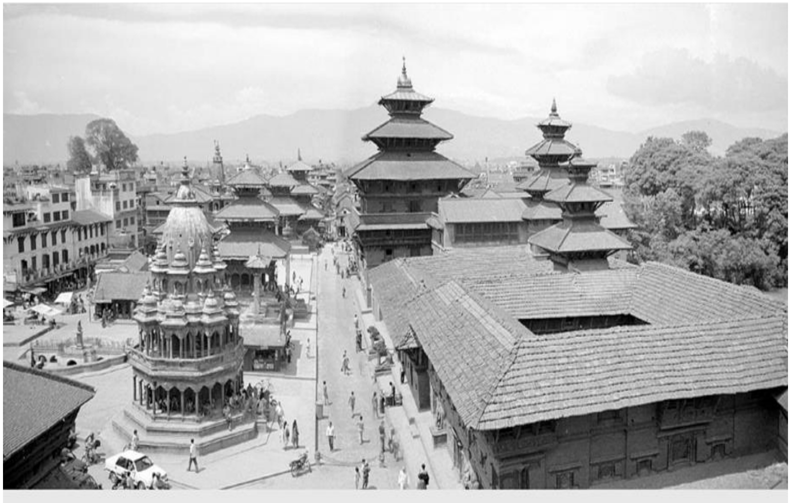

नक्शा-९: ललितपुर महानगरपालिकामा रहेका आपतकालीन आश्रयस्थलहरु मध्ये पाटन दरवार क्षेत्र परिसर

११.२ आपत्कालीन अवस्थामा प्रयोग गर्न सकिने खानेपानीको श्रोतहरुको (Deep Tube Wells) विवरण

त्यसैगरी भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (एनसेट) ललितपुर जिल्लाको विभिन्न ठाँउमा रहेका पानीका श्रोतहरु पनि पहिचान गरेको छ, जुन विपद्को बेला आपत्कालीन अवस्थामा विभिन्न प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

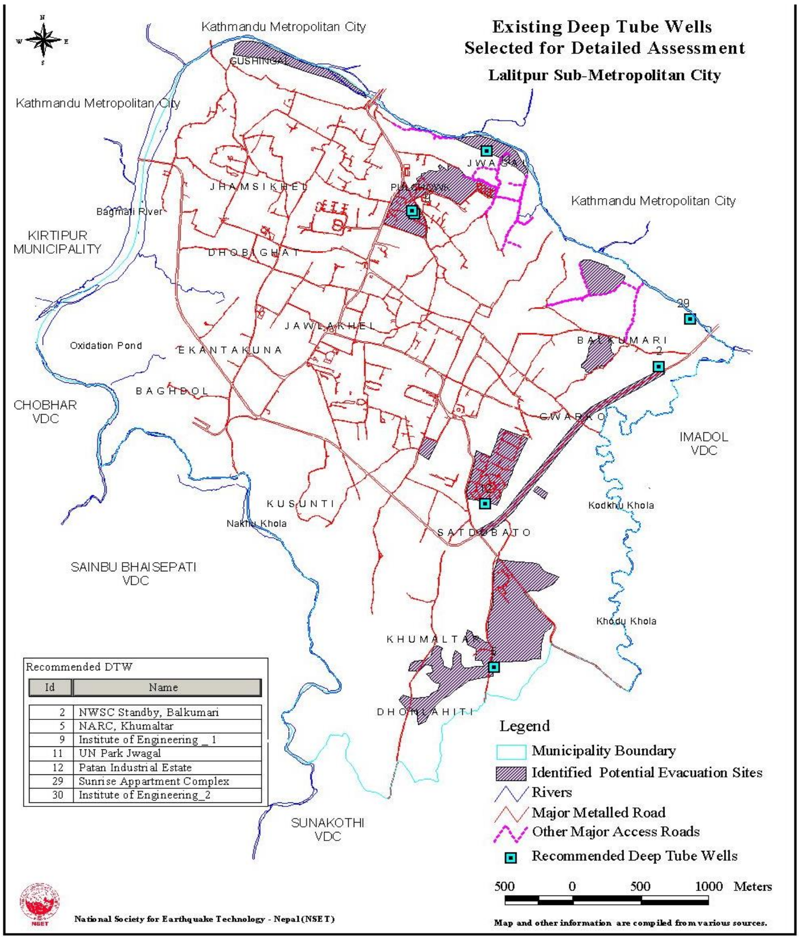

नक्शा-१०: ललितपुर महानगरपालिकामा रहेका पानीका श्रोतहरु

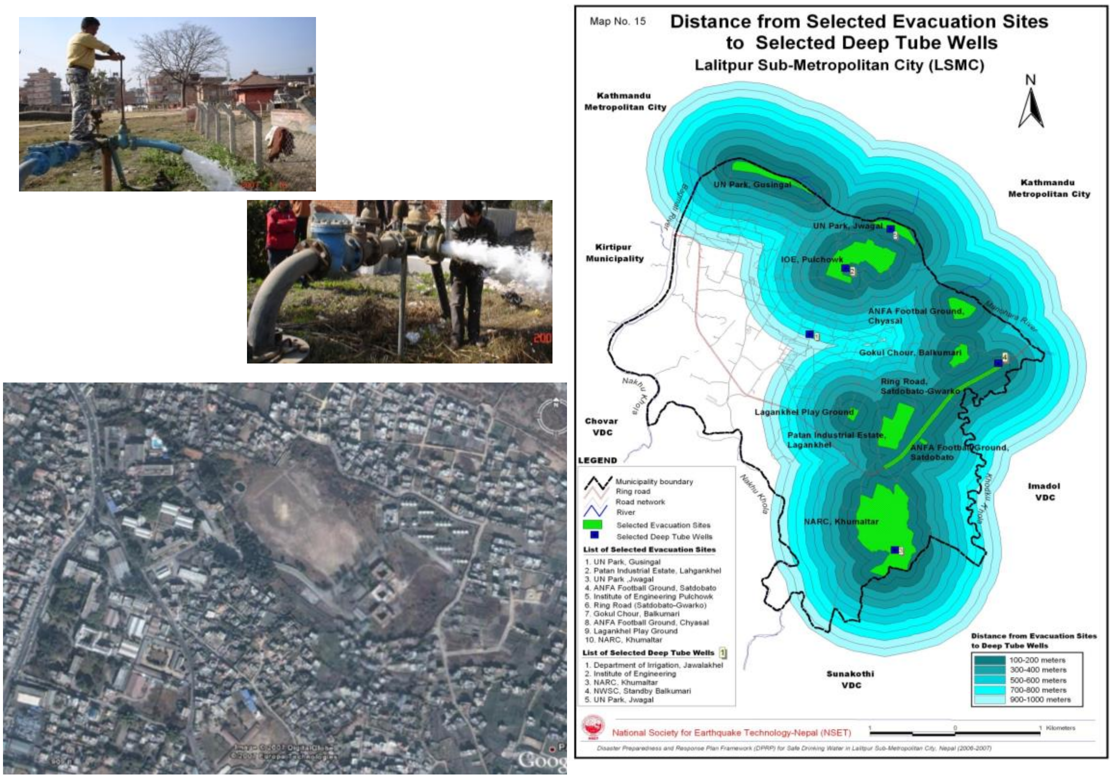

नक्शा-११: ललितपुर महानगरपालिकामा रहेका पानीका श्रोतहरुको सम्भावित सेवा प्रवाह क्षेत्र

१२ कार्यान्वयन तथा पुनरावलोकन रणनीति

१२.१ कार्ययोजनाको क्रियाशीलता

यस विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको क्रियाशीलता दुई चरणमा गर्न सकिन्छ : (१) विपद् हुनु अगावै गरिने पूर्व तयारी कार्य र (२) विपद्को समयमा गरिने आपत्कालीन प्रतिकार्य। सबै मानवीय सहायतामा संलग्न निकायहरुले जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको मातहतमा र विषयगत अगुवाहरुको नेतृत्वमा नियमित रुपमा पूर्वतयारीको कार्य गर्नु पर्दछ।

१२.२ कार्यान्वयन योजना

- प्रस्तुत कार्य योजना प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनको लागि समग्र रुपमा निम्न रणनीतिहरु अवलम्वन गरिनु पर्छ।
- जिल्लास्तरका सबै सरोकारवालाहरुसँग कार्य योजना कार्यान्वयनको लागि समन्वय गरी सहकार्य र साझेदारी गर्ने।
- कार्य योजनाहरुलाई जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले आत्मसात् गर्ने जिल्ला परिषद्वाट अनुमोदन गराउने।

- जिल्लामा उपलव्ध स्रोत र साधनहरुको पहिचान र तथ्यांक नियमित रुपमा अद्यावधिक गर्ने, तथा समुचित परिचालन गर्ने ।
- अनुगमन र मूल्यांकन कार्य जिल्लास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा जिल्ला समन्वय समिति मार्फत् गर्ने ।
- जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षेत्रका साथै यस कार्ययोजना कार्यान्वयनमा जिल्ला समन्वय समितिको पहल तथा जिम्मेवारी लाई स्पष्टताका साथ समेट्ने ।
- प्रकोपको समयमा जिल्लामा जिल्ला प्रशासन कार्यालयले (अल्पकालिन) सूचनाकेन्द्रको भूमिका निर्वाह गर्न सक्छ भने जिल्ला समन्वय समिति अन्तर्गत सूचना केन्द्रमा प्रकोप व्यवस्थापन पद्धतिलाई समेत थप गरी तथ्यांकलाई अद्यावधिक गर्ने र दीर्घकालीन सूचनाकेन्द्रको रुपमा कार्य गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।
- राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (NEOC) संगको प्रत्यक्ष समन्वयमा जिल्लामा गरिने विपद् प्रतिकार्य योजना सञ्चालन गर्ने साथै जिल्लामा जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (DEOC) को स्थापना गरी समन्वयात्मक ढंगले जिल्लाको विपद प्रतिकार्य योजना सञ्चालन गर्ने ।
- स्रोत तथा क्षमता अभिबृद्धिको लागि जिल्ला विकास समितिले अन्य निकायसंग समन्वय तथा सम्बन्ध विस्तार तथा साझेदारी गरी पूर्वतयारीका कार्यहरु सञ्चालन गर्ने ।
- स्थानीय तथा परम्परागत विधि, ज्ञान तथा जानकारीहरुको अध्ययन गरी त्यस्ता ज्ञान तथा सीपहरुको प्रकोप व्यवस्थापनमा स्थानीय तहमा उपयोग गर्ने ।

१२.३ कार्य योजनाको नियमित समीक्षा तथा अद्यावधिक कार्य

माथी उल्लेखित सुझावहरुको आधारमा यस विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको नियमित समीक्षा र अद्यावधिक नियमित रुपमा गरिने छ । पुनरावलोकनका लागि सम्वन्धित निकाय तथा सरोकारवालाहरुको भूमिका तथा कार्यतालिका अनुसुचीमा उल्लेख गरिएको छ । सबै विषयगत क्षेत्र तथा अगुवा संस्थाको नेतृत्वमा सम्बन्धित विषयगतक्षेत्रको योजनामा तर्जुमा गरीएको समयावधिमा पुनरावलोकन र अद्यावद्यिक गरीनेछ ।

१३ सन्दर्भ सामग्रीहरु

१. गृह मन्त्रालय, ने. स. (२०६७). विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०६७ : विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको तर्जुमाको अवधारणागत ढाँचा, काठमाडौं : विपद् व्यवस्थापन शाखा, गृह मंत्रालय, नेपाल सरकार

२. युएनआईएसडिआर र एनसेट (२०११), UNISDR and NSET विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी शव्दावली, युएनआईएसडिआर र भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (एनसेट)

३. एनसेट (२०१२), काठमाडौं उपत्यकामा रहेका खुला स्थलहरुको पहिचान, भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज - नेपाल (एनसेट)

४. डेस-इन्भेण्टार डाटावेस, नेपालमा प्रकोप तथ्याँक सूचीकरण सन् १९७१-२०१४, (DesInventar 1970 – 2014, National Society for Earthquake Technology – Nepal NSET, www.desinventar.net)

५. केन्द्रिय तथ्यांक विभाग, (राष्ट्रिय जनगणना सन् २००१, २०११) जनसंख्या सम्वन्धि तथ्याँकहरु

६. विभिन्न जिल्लाका विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारी योजनाहरु

७. विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनिति, २०६६

८. Vulnerability and Capacity Assessment, Nepal Red Cross Society, Kathmandu

९. Emergency flood damage rehabilitation project water supply and sanitation Kanchanpur.

१०. ललितपुर जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७८, २०७९

११. राष्ट्रिय विपद प्रतिकार्य ढाँचा २०७२

१२. नेपालको संविधान २०७२

१३. जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति २०७२

१४. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४

१५. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४

१६. विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५

१७. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियामवली २०७६

१८. विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनितीक कार्ययोजना सन २०१८-२०३०

अनुसूचीहरु

अनुसूची-१:विभिन्न बैठकका निर्णयहरुको अभिलेखीकरण

यस जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणका क्रममा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले गरेका केही महत्वपूर्ण बैठक तथा निर्णयहरुको संक्षिप्त विवरण:

बैठक १

आज मिति २०८१-०१-१९ गते जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा सम्वन्धि बैठक समितिका अध्यक्ष श्री तुलसी बहादुर श्रेष्ठ ज्यूको अध्यक्षतामा वसि देहाय वमोजिमको निर्णय गरियो ।

निर्णयहरु :

१ ललितपुरं जिल्लाको लागि विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य तर्जुमा गर्नको लागि प्रतिष्ठित संस्था भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (NSET) लाई जिम्मा दिने निर्णय गरियो ।

२ जिल्ला विपद पूर्वतयारी (तथा) प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने सन्दर्भमा तपशिल अनुसारका Cluster हरु गठन गरी हरेक Cluster को Lead Agency तोक्ने र तोकिएको Lead Agency ले आफ्नो विषयगत क्षेत्रका कार्य योजना र पूर्वतयारी योजना तर्जुमा गर्ने निर्णय गरियो ।

तपशिल

	Cluster	Lead Agency
१	समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन, खोज तथा उद्धार	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
२	खाद्य	कृषि ज्ञान केन्द
३	शिक्षा तथा संरक्षण	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई
४	खानेपानी तथा सरसफाई	खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना
५	स्वास्थ्य तथा पोषण	जनस्वास्थ्य कार्यालय
६	आवास तथा गैरखाद्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
७	पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण	जिल्ला समन्वय समिती

आज मिति २०८१/०९/१९ गते जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, ललितपुरका अध्यक्ष एवं प्रमुख जिल्ला अधिकारी तुलसी बहादुर श्रेष्ठको अध्यक्षतामा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति ललितपुरको बैठक देहायको उपस्थितिमा बसी निम्नानुसारको निर्णय गरियो ।

उपस्थिति:

अध्यक्ष श्री तुलसी बहादुर श्रेष्ठ–प्रमुख जिल्ला अधिकारी- जिल्ला प्रशासन कार्यालय ललितपुर
सदस्य, चिरी बाबु महर्जन - प्रमुख- ललितपुर महानगरपालिका, ललितपुर
सदस्य, गजेन्द्र महर्जन - प्रमुख -गोदावरी नगरपालिका, ललितपुर
सदस्य, हरि गोविन्द श्रेष्ठ - प्रमुख- महालक्ष्मी नगरपालिका, ललितपुर
सदस्य, गणेश के.सी. -अध्यक्ष - महाङ्काल गाउँपालिका, ललितपुर
सदस्य, श्री कृष्ण मान लामा - अध्यक्ष - कोन्ज्योसोम गाउँपालिका, ललितपुर
सदस्य, श्री विर बहादुर लोप्चन-अध्यक्ष - वागमती गाउँपालिका, ललितपुर
सदस्य श्री शेखर खनाल - प्रहरी वरिष्ठ उपरिक्षक-महानगरीय प्रहरी परिसर, ललितपुर
सदस्य श्री भुमि प्रसाद पाठक-सह-अ. निर्देशक-राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय, ल.पु.
सदस्य, श्री ~~केशर बहादुर बुढाथोकी~~ गोपाल मल्ल - ~~प्रमुख~~ सेनानी - राजदल गण, लगनखेल, ललितपुर
सदस्य, श्री राजु कार्की - प्रमुखसेनानी- सुर्यदलगण, लेले, ललितपुर
सदस्य, श्री दिनेश थानी - जि.स.स.-जिल्ला समन्वय समिति ललितपुर
सदस्य, श्री सुरेन्द्र राज रञ्जित-शसस्त्र प्रहरी उपरिक्षक-स.प्रहरी बल २१ नं. गण,दक्षिणकाली गण
सदस्य श्री लोक बहादुर कटुवाल-जिल्ला न्यायाधि.-जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, ललितपुर
सदस्य, श्री जितेन्द्र कुमार श्रेष्ठ-सभापति -नेपाली कांग्रेस, ललितपुर
सदस्य, श्री पुरुषोत्तम आचार्य-अध्यक्ष- नेकपा एमाले ललितपुर
सदस्य, श्री -राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी, ललितपुर
सदस्य, श्री शिव कट्टेल -अध्यक्ष- नेकपा (माओवादी केन्द्र) ललितपुर
सदस्य, श्री डिल्ली बजगाई -प्रतिनिधि- नेकपा (एकिकृत समाजवादी पार्टी), ललितपुर
सदस्य, श्री जनक थापा -प्रतिनिधि- जनता समाजवादी पार्टी, ललितपुर
सदस्य, श्री राजबिर डंगोल -प्रतिनिधि- नेपाल मजदूर किसान पार्टी, ललितपुर
सदस्य, श्री अष्ट बहादुर महर्जन-अध्यक्ष-राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी, ललितपुर
सदस्य, श्री मोहन राज शाक्य -नेकपा माले, ललितपुर
बोधराज रेग्मी - प्रा. अ. [illegible] कार्की सचिवालय

अनुसूची-२ः जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरुको नामावली

क्र.सं.	पद	नाम	सम्पर्क
१	अध्यक्ष, प्रमुख जिल्ला अधिकारी	तुलसी बहादुर श्रेष्ठ	९८५१२२७७७७
२	प्रतिनिधी, जिल्ला समन्वय समिती	दिनेश प्रसाद थानी	९८५१०५५५४०
३	प्रमुख, ललितपुर महानगरपालिका	चिरी बाबु महर्जन	९८५१०२२७२३
४	प्रमुख, गोदावरी नगरपालिका	गजेन्द्र महर्जन	९८५१२६००१६
५	प्रमुख, महालक्ष्मी नगरपालिका	हरि गोविन्द श्रेष्ठ	९८५१२०१६५४
६	अध्यक्ष, बागमती गाँउपालिका	बिर बहादुर लोप्चन	९८४१३३५५८५
७	अध्यक्ष, महाँकाल गाँउपालिका	गणेश बहादुर के.सी.	९८५१३४००१७
८	अध्यक्ष, कोन्ज्योसोम गाँउपालिका	कृष्ण मान लामा	९८४३०७०३५८
९	प्रतिनिधी, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यलय	डा भुवन पौडेल	९८५१२५५२१५
१०	नेपाली सेना प्रमुख	केशर बहादुर बुढाथोकी	९८५११०८२७७
११	नेपाल प्रहरी प्रमुख	शेखर खनाल	९८५१२२५५५५
१२	शसस्त्र प्रहरी बल प्रमुख	सुरेन्द्र राज रञ्जित	९८५१२७२०३३
१३	प्रतिनिधी, जिल्ला पूर्वाधार विकास कार्यलय	दिपक राज भटट	९८५११६१६१२
१४	प्रमुख, नेपाल रेडकस सोसाइटी	बाबुराजा महर्जन	९८४१३५३०४२
१५	प्रमुख, गैसस महासंघ		
१६	प्रमुख, उद्योग बाणिज्य महासंघ	मनोज बहादुर च्याछयों	९८४००५०३९३
१७	प्रमुख, नेपाल पत्रकार महासंघ	सागर न्यौपाने	९८५१२२२२८५
१८	प्रतिनिधी, नेपाली कांग्रेस	जितेन्द्र श्रेष्ठ	९८५१००५४५९
१९	प्रतिनिधी, नेपाल कम्यूनिष्ट पार्टी, एमाले	पुरुषोत्तम आत्रेय	९८५१२३५३००
२०	प्रतिनिधी, नेपाल कम्यूनिष्ट पार्टी, एकीकृत माओवादी	शिव कट्टेल	९८५११७७३०६

प्रतिनिधि सभाको सदस्यहरु (२०७९ निर्वाचित)

सि.नं.	नाम थर	सम्पर्क नम्बर	राजनीतिक दल / स्वतन्त्र	ईमेल
१	मा. उदय शंशेर जबरा	९८५१०६१४२४	नेपाल काङग्रेस	udaysibrana70@gmail.com
२	मा. चन्दा कार्की	९८४१०२६७९३	राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी	chandakarki26@gmail.com
३	मा. डा.तोसीमा कार्की	९८४३२६७९६०	राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी	dr.toshima@gmail.com
४	मा. देवी प्रकाश भट्टचन	९८५११६११११	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	prabhu@prabhugroup.com
५	मा. प्रेम बहादुर महर्जन	९८५१०५२९४६	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	maharjanprem12@gmail.com
६	मा. रोसन कार्की	९८५१०६२३०३	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	Roshankarki62303@gmail.com

प्रदेश सभाको सदस्यहरु (२०७९ निर्वाचित)

सि.नं.	नाम थर	निर्वाचन क्षेत्र	राजनीतिक दल / स्वतन्त्र	ईमेल / सम्पर्क नम्वर
१	मधुसुदन पौडेल	१-१	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	
२	मीनकृष्ण मर्हजन	१-२	नेपाल काङ्ग्रेस	
३	रामेर्श्वर श्रेष्ठ	२-१	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	
४	रामकृष्ण चित्रकार	२-२	नेपाल काङ्ग्रेस	
५	रघुनाथ मर्हजन	३-१	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	
६	प्रेमभक्त मर्हजन	३-२	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	

ललितपुर जिल्लाका नगरपालिकाहरुको प्रमुखहरुको नामावली तथा सम्पर्क विवरण

क स	नगरपालिका	कार्यालयको नम्वर	कार्यकारी अधिकृत	ईमेल
१	बागमती गाउँपालिका	९८५१३४०३८८	राममणी काफले	
२	कोञ्ज्योंसोम गाँउपालिका	९८५८३२२१८३, ९८५११९९११४	युवराज आचार्य	
३	गोदावरी नगरपालिका	०१-५५७२७९५, ०१-५५७२५९२	मान बहादुर खडका	
४	महालक्ष्मी नगरपालिका	०१-५२०३५९२, ०१-५२०१६३३, ०१-५२०१७३३, ९८५१२५००१५	प्रदीप पौडेल	
५	महाँकाल गाँउपालिका	९८५१३२००४५, ९८५१३२००४७, ९८५१३२००४५	अशोक विष्ट	
६	ललितपुर महानगरपालिका	०१-५४२२५६३, ९८५१२५००१३	रेखा दास श्रेष्ठ	ganesrishu@gmail.com

स्रोत: ललितपुर जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिती, ललितपुर

ललितपुर जिल्लाका नगरपालिकाहरुको विपद् फोकल पर्सनहरुको नामावली तथा सम्पर्क विवरण ं.

क्र.सं.	नगरपालिकाको नाम	कार्यालयको नं.	फोकल पर्सन	ईमेल
१	बागमती गाउँपालिका	९८५१२५५९००	मिलन शर्मा घिमिरे	bagmatigaupalika@gmail.com
२	कोञ्ज्योंसोम गाँउपालिका	९८४९२९६०५२	चित्रदेव दाहाल	chitradevd@gmail.com
३	गोदावरी नगरपालिका	९८६५९७४७७७,	सूलोचना खड्का	
४	महालक्ष्मी नगरपालिका	९८४७५१७१४७,	रविन्द्र उप्रेती	Mahankalmun2017@gmail.com
५	महाँकाल गाँउपालिका	९८५११९६३८७	गिरीराज खनाल	

ललितपुर जिल्लाको ललितपुर महानगरपालिकछमा पहिचान गरिएका पानीका श्रोतहरुं.

क.सं.	स्थान	अवस्था	स्वामित्व	क्षमता (एल बि पिएस)
१	इन्जिनियरिङ्ग अध्ययन संस्थान, पुलचोक	सञ्चालनमा रहेको	इन्जिनियरिङ्ग अध्ययन संस्थान	१०
२	नेपाल खानेपानी सस्थान, बाल कुमारी	सञ्चालनमा रहेको	नेपाल खानेपानी सस्थान,	२८
३	कृषि अध्ययन अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	बन्द अवस्थामा	कृषि अध्ययन अनुसन्धान केन्द	८
४	सिंचाइ् विभाग, जाउलाखेल	सञ्चालनमा रहेको	सिंचाइ् विभाग	५
५	यु एन पार्क, ज्वागल	सञ्चालनमा रहेको	नेपाल खानेपानी सस्थान	१२

बागमती गाउॅपालिका रहेका श्रोत र साधनहरु

स्रोत,साधन /उपकरण	संख्या वा परिणाम	भण्डारणस्थल/ स्थान
दमकल -आवश्यक औजार		
सेट सहित)		गाउँपालिका
एस्काभेटर	०	गाउँपालिका
एम्बुलेन्स	२ वटा	गाउँपालिका
लाईफ ज्याकेट	१५-२०	वडा कर्यालय
	५-१० बन्डल	वडा कर्यालय
सेफ्टि हेलमेट	२५ वटा	गाउँपालिका
Safety shoe	८ वटा	गाउँपालिकामा एउटा र हरेक वार्डमा एक एक वटा
Reflective Jacket	३२ वटा	गाउँपालिकामा चार वटा र हरेक वार्डमा चार चारवटा
रवर बोट	०	
स्ट्रेचर	८ वटा	गाउँपालिकामा एउटा र हरेक वार्डमा एक एक वटा
मेगा फोन	८ वटा	गाउँपालिकामा एउटा र हरेक वार्डमा एक एक वटा
सिठ्ठि	३२ वटा	गाउँपालिकामा चार वटा र हरेक वार्डमा चार चारवटा
स्टयाटिक रोप	८ वटा	गाउँपालिकामा एउटा र हरेक वार्डमा एक एक वटा
सेफ्टि हेलमेट	३२ वटा	गाउँपालिकामा चार वटा र हरेक वार्डमा चार चारवटा
ईमजेन्सी टर्च लाइट	८ वटा	गाउँपालिकामा एउटा र हरेक वार्डमा एक एक वटा
आगो निभाउने यन्त्र (fire extinguisher)	८ वटा	गाउँपालिकामा एउटा र हरेक वार्डमा एक एक वटा
साईरन	०	गाउँपालिका
साईरनरिरको पञ्जा	१५-२० वटा	वडा कार्यलय
थ्रो व्याग	०	गाउँपालिका
सोभल	८ वटा	गाउँपालिकामा एउटा र हरेक वार्डमा एक एक वटा
ठेलागाडा	८ वटा	

ललितपुर जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय अन्तर्गत रहेका स्वास्थ्य केन्द्रहरु

स्वास्थ्य संस्थाको नाम	गाँउपालिका/नगरपालिका/ महानगरपालिकाको नाम	वडा नम्बर
घुसेल स्वा.चौ.	बाग्मती गाँउपालिका	१
माल्टा स्वा.चौ.		२
भट्टेडाडा स्वा.चौ.		३
प्यूटार स्वा.चौ.		४
इकुडोल स्वा.चौ.		५
माभ्रखण्ड स्वा.चौ.		५
आश्राङ्ग स्वा.चौ.		६
गिम्दी स्वा.चौ.		७
बुखेल स्वा.चौ.	महाँकाल गाँउपालिका	१
मानिखेल स्वा.चौ.		२
गोटीखेल स्वा.चौ.		३
कालेश्वर स्वा.चौ.		४
चन्दनपुर स्वा.चौ.		५
ठुलादुर्लुङ्ग स्वा.चौ.		६
चौघरे स्वा.चौ.	कोञ्ज्योंसोम गाँउपालिका	१
शंखु स्वा.चौ.		२
दलचोकी स्वा.चौ.		३
नल्लु स्वा.चौ.		४
भारदेउ स्वा.चौ.		५
सामुदायिक स्वा.चौ.		१
गोदामचौर स्वा.चौ.	गोदावरी नगरपालिका	१
विशंखुनारायण स्वा.चौ.		२
गोदावरी स्वा.चौ.		३
बडिखेल प्रा स्वा.चौ.		४
लेले प्रा. स्वा.चौ.		५
देविचौर स्वा.चौ.		७
डुकुछाप स्वा.चौ.		८
छम्पी स्वा.चौ.		९
चापागाउ स्वा.चौ.		१०
ठेचो स्वा.चौ.		१२
भ्ररुवारासी स्वा.चौ.		१३
बाडेगाउ प्रा. स्वा.चौ.		१४
नगर स्वास्थ्य केन्द्र, गोदावरी १		१
नगर स्वास्थ्य केन्द्र, गोदावरी २		२
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र		६
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र		११
बज्रबाराही चापागाउँ अस्पताल		१०
ईमाडोल. स्वा.चौ.	महालक्ष्मी नगरपालिका	१

सिद्धीपुर स्वा.चौ.		६
टिकाथली स्वा.चौ.		७
टिकाथली आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र		५
लामाटार स्वा.चौ.		ज्ञण
लुभु प्रा स्वा.चौ.		ड
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र २		द्द
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र ३		घ
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र ४		द्ध
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र ९		ढ
खोकना स्वा.चौ.	ललितपुर महानगरपालिका	द्ज्ञ
बुङ्गमति स्वा.चौ.		द्द्द
धापाखेल स्वा.चौ.		द्द्ध
सैंबु स्वा.चौ.		द्छ
सुनाकोठी स्वा.चौ.		द्ठ
हरिसिद्धी स्वा.चौ.		द्ड
परिवार नियोजन संस्थागत क्लिनिक		ज्ञद्ध
नगर स्वास्थ्य केन्द्र वडा नं= ३		घ
नगर स्वास्थ्य केन्द्र वडा नं= ९		ढ
नगर स्वास्थ्य केन्द्र वडा नं= १३		ज्ञघ
नगर स्वास्थ्य केन्द्र वडा नं= १५		ज्ञछ
नगर स्वास्थ्य केन्द्र वडा नं. १७		ज्ञठ
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र १		ज्ञ
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र २		द्द
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र १८		ज्ञड
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र १०		ज्ञण
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र २३		द्घ
आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र २६		द्ट

ललितपुर जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय अन्तर्गत कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी कर्मचारीहरुको सम्पर्क विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	ईमेल
१	डा. अर्जुन सापकोटा	वरिष्ठ जनस्वास्थ्य प्रशासक	drasapkota@gmail.com
२	श्री पार्थमणि न्यौपाने	खोप अधिकृत / सूचना अधिकारी	pppneupane1@gmail.com
३	श्री राजाराम अधिकारी	क्षे. कु. अ	adhikarirajaram66@gmail.com
४	श्री अम्बिका पाण्डे	प. हे. न	ambikapandey64@gmail.com
५	श्री गीता आचार्य	भे. क. नि	acharyagita717@gmail.com
६	श्री इन्दिरा भण्डारी	म. हे. नि	indirabhandari16@gmail.com

७	श्री ज्ञानेन्द्र चन्द	ज. स्वा. नि	gyanuchand44@gmail.com
८	श्री प्रभाकर सुनवार	ल्या. टे. नि	psunuwar@gmail.com
९	श्री हरिबोल ढुंगाना	लेखा	
१०	श्री हेराकाजी महर्जन	को. चे. नि	
११	श्री रुद्र डंगोल	क. अ.(क.)	
१२	श्री इन्दु जोशी	ज. स्वा. अ (क.)	incorporealfather@gmail.com
१३	श्री अलिसा रायमाझी	ज. स्वा. अ (क.)	alisarayamajhi@gmail.com
१४	श्री दीपक थापा	का. स	
१५	श्री दिनेश मैनाली	का. स	
१६	श्री बिनिता घिमिरे	माली (क.)	
१७	श्री सन्जु राय	वरिष्ठ जनस्वास्थ्य अधिकृत	roysanju2047@gmail.com
१८	दिपा पाण्डे	त.अ.	dipapandey347@gmail.com
१९	गोपाल बजगाई	जनस्वास्थ्य निरिक्षक	bajgain2045@gmail.com
२०	सरस्वती अधिकारी		sarswati2069@gmail.com

ललितपुर जिल्लामा कार्यरत विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाहरु तथा सामाजिक संघसंस्थाहरुद्वारा सञ्चालित एम्बुलेन्स सेवा तथा सम्पर्क विवरण

क्रस	संगठन	ठेगाना	फोन नम्बर
१	एम्बुलेन्स ललितपुर महनगरपालिका	पुल्चोक, ललितपुर	०१-५५२७००३
२	ललितपुर रेडक्र्स एम्बुलेन्स सेवा (Service)	ललितपुर	०१-४२६०८५९
३	नेपाल क्यान्सर हस्पितल तथा (Research) अनुसन्धान केन्द्र प्रा. लि.	हरिसिद्धि, ललितपुर	०१-५२५१३१२ ०१-५२५१४९८
४	निदान हस्पितल	पुल्चोक, ललितपुर	०१-५५३१३३३
५	सुमेरु एम्बुलेन्स	ललितपुर	९८४१४३७६६०
६	अल्का हस्पितल प्रा. लि.	एकान्तकुना, ललितपुर	९७७ १-५०००२३३
७	मेडी कुएस्त लाबोरेतोरी (Medi Quest Laboratory) प्रा. लि.	हरिहरभवन, ललितपुर	९७७ १-५५२२६३९
८	बि एन्ड बि हस्पितल	ग्वार्को, ललितपुर	०१-५५३१९३३
९	लालिगुरास हस्पितल प्रा. लि.	ताल्चीखेल, ललितपुर	०१-५५३८२४५
१०	सुमेरु सिटी हस्पितल	पुल्चोक, ललितपुर	९७७ १-५५३४४४४
११	सर्वाङ (Sarvanga) हस्पितल	कुपोन्डोल, ललितपुर	०१-५५२४९९६
१२	नेपाल हर्ट क्लिनिक	नागबहाल, ललितपुर	+९७७ १-५००५०३४
१३	स्टार हस्पितल प्रा. लि.	सानेपा, ललितपुर	०१-५५७०१९७
१४	थेचो एम्बुलेन्स	थेचो, ललितपुर	९८४१९१५५०७
१५	अश्विन्स मेदिकल कलेज तथा हस्पितल प्रा. लि.	भैसेपाटी, ललितपुर	०१-५५९०५२७
१६	R.M. ईन्टरनेशनल प्रा. लि.	सानेपा	०१-५०१२५२५
१७	पाटन हस्पितल	लगनखेल	९७७ १-५५२२२९५
१८	सिद्धिपुर एम्बुलेन्स	सिद्धिपुर, ललितपुर	९८६०६०६०००
२०	खोकना एम्बुलेन्स	खोकना	०१-५५९३१२३, ९८०३५९३१२३

अनुसूची-३ः ललितपुर जिल्लामा अवस्थित खुला स्थानहरुको पहिचान र विवरण

न	खुला स्थान	ठेगाना	कैफियत
१	जावलाखेल फूटबल मैदान	जावलाखेल	जावलाखेल फुटबल मैदान ललितपुर जिल्लाको मध्यभागमा केन्द्रीय चिडियाखानाको अगाडि अवस्थित छ । यो ७,५०१· ६९ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ७,२९० m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त जग्गा मच्छिन्द्रनाथ विकास कोष बोर्डको स्वामित्वमा रहेको छ ।
२	लगनखेल फुटबल मैदान	लगनखेल	लगनखेल फुटबल मैदान काठमाडौं उपत्यकाको दक्षिण पूर्वमा लगनखेलको मुटुमा अवस्थित छ । यो ११,२११·३० m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ११,१२० m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त जग्गा ललितपुर महानगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेको छ ।
३	लगनखेल स्तूपा	लगनखेल फोनः ०१-५४२२५६३	लगनखेल स्तूपा काठमाडौं उपत्यकाको दक्षिण पूर्वमा अवस्थित छ। यो १७,७१७ ५८ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ७,३९५ m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त जग्गा ललितपुर महानगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेको छ ।
४	ललितपुर नगरपालिका कार्यालय	ललितपुर फोनः ०१-५४२२५६३	ललितपुर नगरपालिका कार्यालय पाटनको घना बस्ती नजिक ललितपुर जिल्लाको केन्द्रमा अवस्थित छ। यो ६,३५९·०१ m2 क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ५,५३० m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त जग्गा ललितपुर महानगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेको छ ।
५	मदन स्मारक	ललितपुर फोनः ०१-५५२१०९२	मदन स्मारक ललितपुर जिल्लाको पाटनको घना बस्ती नजिकै अवस्थित छ। यो १३,०९६·०४ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये 10,885 m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त स्थान जिल्ला शिक्षा कार्यालयको स्वामित्वमा रहेको छ
६	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्/खुमलटार	खुमलटार फोनः ०१-५५२३०४१	NARC काठमाडौं उपत्यकाको चक्रपथको दक्षिणमा ललितपुर जिल्लाको खुमलटार ६ मा अवस्थित छ। यो ४९३,७०२·६० m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ३८१,३०५ m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त साइट कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालयको स्वामित्वमा रहेको छ ।
७	पुल्चोक इन्जिनियरिङ कलेज १	पुल्चोक फोनः ०१-५५४३०७८	पुल्चोक इन्जिनियरिङ कलेज १ ललितपुर जिल्लामा बागमती नदीको छेउमा अवस्थित छ । यो २०,५१६·२७ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये 17,370 m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त स्थान त्रिभुवन विश्वविद्यालयको स्वामित्वमा रहेको छ ।
८	पुल्चोक इन्जिनियरिङ कलेज २	पुल्चोक	पुल्चोक इन्जिनियरिङ कलेज २ ललितपुर जिल्लाको बागमती नदीको छेउमा अवस्थित छ । यो ८६,४०६·८२ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ८४,७५५ m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त स्थान त्रिभुवन विश्वविद्यालयको स्वामित्वमा रहेको छ ।
९	चक्रपथ ग्वार्को सातदोबाटो	चक्रपथ ग्वार्को सातदोबाटो	चक्रपथ ग्वार्को सातदोबाटो ललितपुर जिल्लाको मध्यभागमा अवस्थित छ। यो ७१,१२९·१० m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। उक्त स्थान सडक विभागको स्वामित्वमा रहेको छ ।

१०	नेपाल एकेडेमी अफ साइन्स एन्ड टेक्नोलोजी	खुमलटार, ललितपुर फोनः१-५५४७७१५/५५४७७१७	NAST काठमाडौं उपत्यकाको दक्षिण-पूर्वी कुनामा अवस्थित छ। साइट रिंग रोडबाट १ किलोमिटर टाढा छ। यो ७३,०७१.५८ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ४३,९३० m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। साइट NAST को स्वामित्वमा छ ।
११	सेन्ट मेरी स्कूल	जावलाखेल फोनः ०१-५४२१५७४,०१-५४२४८४८	सेन्ट मेरी स्कूल ललितपुर जिल्लाको मध्यभागमा अवस्थित छ। यो १०,८२५.३२ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ८,९१५ m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। साइट येशूको समाज को स्वामित्व अन्तर्गत छ।
१२	सेन्ट जेभियर्स स्कुल	जावलाखेल फोनः ०१-५४२१०५०, ०१-५४२११५०	सेन्ट जेभियर्स स्कुल ललितपुर जिल्लाको मध्यभागमा अवस्थित छ । यो २१,३८२.९४ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ र प्रयोगयोग्य क्षेत्र २१,२८० m2 छ। साइट येशूको समाज को स्वामित्व अन्तर्गत छ।
१३	तिब्बती शरणार्थी शिविर	जावलाखेल फोनः १-५५२५२३७, ५५२७१२०	तिब्बती शरणार्थी शिविर ललितपुर जिल्लाको मध्यभागमा अवस्थित छ। यो ५,९८२.५८ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ५,७२० m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। उक्त साइट नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको स्वामित्वमा रहेको छ ।
१४	संयुक्त राष्ट्र पार्क, ज्वागल	ज्वागल	ज्वागलमा रहेको संयुक्त राष्ट्र पार्क बागमती नदीको छेउमा र ललितपुर जिल्लाको केन्द्रमा अवस्थित छ। यो ४२,३००.४६ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ४०,९७५ m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। साइट नेपाल सरकारको स्वामित्वमा छ।
१५	संयुक्त राष्ट्र पार्क, गुसिङ्गल	गुसिङ्गल	गुसिङ्गलमा रहेको युएन पार्क काठमाडौं उपत्यकाको दक्षिण-पश्चिममा बागमती नदीको किनारमा अवस्थित छ। यो ८१,३८०.२२ m2 को क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसमध्ये ७२,३९० m2 प्रयोगयोग्य पाइन्छ। साइट नेपाल सरकारको स्वामित्वमा छ।

अनुसूची-४: महानगरपालिकाको विभिन्न स्वास्थ्य चौकीमा कार्यरत कर्मचारीहरु

हरिसिद्धी स्वास्थ्य चौकी

१	गुरु प्रसाद शर्मा	ज.स्वा.नि. (छैठौ)	९८४१२३८४२५	Gurusharma9841@gmail.com
२	ईश्वर शाक्य	ज.स्वा.नि. (छैठौ)	९८४३३६२०७९	
३	रविन्द्र कुमार यादव	ज.स्वा.नि. (छैठौ)	९८५११६७४८६	
४	सरस्वती प्रजापती	अ.न.मी (चौथो)	९८४०४२६५०१	
५	इन्दिरा थापा	सि.अ.न.मी (पाचौ)	९८६१७२२८५३	
६	लक्ष्मण विष्ट	का.स	९८४३३०५८३३	

बुङ्गमती स्वास्थ्य चौकी

१	लोचना घिमिरे	ज.स्वा.नि. (छैठौ)	९८४८०२६०१०	ghimirelochana@gmail.com
२	सारदा बेलवासे	ज.स्वा.नि. (छैठौ)	९८४७८६२१८३	Belbasesarad3@gmail.com
३	लिला देवी बस्नेत	सि.अ.न.मी (छैठौ)	९८४९६९९५४८	
४	ललिता पौडेल	अ.न.मी (चौथो)	९८४१३३५२७५	
५	राजमान महर्जन	सि.अ.हे.व (पाँचौ)	९८४३३२३४००	
६	सबिता महर्जन	ल्या.अ.(चौथो)	९८६१७५८१५८	
७	जया महर्जन	का.स.	९८६०८१९८६२	
८	ईश्वरी थापा	का.स.	९८४९५३४१७८	

सैवु स्वास्थ्य चौकी

१	विमला केसी	ज.स्वा.नि (छैठौ)	९८४७८२७१३७	Bimalaoli2036@gmail.com
२	गोमा शर्मा	सि.अ.न.मी (छैठौ)	९८४८०६७२५६	
३	पार्वती बजगाई	सि.अ.न.मी (पाचौ)	९८४९१२४४१६	
४	रामकाजी लामा	सि.अ.हे.व.(छैठौ)	९८४१३९६५६५	
५	यसोदा केसी.	सि.अ.न.मी (पाचौ)	९८४७६६५३९५	
६	सुजाता लामिछाने	अ.हे.व.(चौथो)	९८६०८९५२८८	
७	रिता श्रेष्ठ	का.स.	९८०८९१४७८३	

खोकना स्वास्थ्य चौकी

१	विष्णु माया थापा	ज.स्वा.नि (छैठौ)	९८४०४१२८९९	Bishnumdr64@gmail.com
२	हेमन्ता आचार्य	अ.हे.व (चौथो)	९८४१८५२२५६	
३	ललिता कुमारी भट्ट	ज.स्वा.नि (छैठौ)	९८४८७९४१०५	
४	मिठु कुमारी स्वाँर	सि.अ.न.मी (पाचौ)	९८२१६३५५७५	
५	मेनुका पराजुली	सि.अ.न.मी (पाचौ)	९८४१७९९१३७	
६	पूर्ण शोभा डंगोल	अ.न.मी (चौथो)	९८०९७३५२०४	
७	बावुरत्न अवाले	का.स.	९८४१६३११००	

सुनाकोठी स्वास्थ्य चौकी

१	डा. छविन्द्र गैरे	ज.स्वा.नि. (छैठौं)	९८५११६१८००
२	रत्ना डाँगी	सि.अ.न.मी (छैठौं)	९८४३७४३४५५
३	महेन्द्र गिरी	हे.अ.(पाचौं)	९८६९८४४३०६
४	ज्योती रिमाल	ज.स्वा.नि. (छैठौं)	९८५५०५२३१६
५	लेखा कुमारी कटवाल	सि.अ.न.मी (पाचौं)	९८६१६०९२०१
६	तुलसा अधिकारी	अ.हे.व.(चौथो)	९८५११६७१५०
७	रमेश किशोर महतो	सि.अ.हे.व (पाँचौं)	९८२३११६७१८
८	शर्मिला महर्जन	का.स	९८६०२२७६७०

धापाखेल स्वास्थ्य चौकी

१	गुरु प्रसाद शर्मा	ज.स्वा.नि. (छैठौं)	९८४१२३८४२५	Gurusharma9841@gmail.com
२	इश्वर शाक्य	ज.स्वा.नि. (छैठौं)	९८४३३६२०७९	
३	रविन्द्र कुमार यादव	ज.स्वा.नि. (छैठौं)	९८५११६७४८६	
४	सरस्वती प्रजापती	अ.न.मी (चौथो)	९८४०४२६५०१	
५	इन्दिरा थापा	सि.अ.न.मी (पाचौं)	९८६१७२२८५३	
६	लक्ष्मण विष्ट	का.स	९८४३३०५८३३	

अनुसूची-५: समुदायस्तरीय आवश्यक खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको विवरण

क.स.	आवश्यक सामग्री	परिमाण	क.स.	आवश्यक सामग्री	परिमाण
१	Battery operated Emergency light	१	३९	Come-along	१
२	Blanket	३	४०	Cribbing (4*2*12)	११
३	Buckets (Small)	१२	४१	Cribbing (4*4*12)	१०
४	Buckets (Big)	२	४२	Wedge (Wooden pieces diagonal cut)	८
५	Compass	२	४३	Crow bar	३
६	Dust mask	१४	४४	Files	४
७	Ear plugs (Pair)	२	४५	Flathead axe	३
८	Extra Batteries (Pairs)	२८	४६	Hand drill	१
९	Eye protection glasses	१९	४७	Hand saw	२
१०	Fire Extinguisher	१	४८	Hoe	३
११	First Aid Kit Box	२	४९	Hydraulic Jack	१
१२	Headlamp	८	५०	Iron Chain (Both big and small)	३
१३	Heavy full sleeve cloths (Dangri)	७	५१	Khukuri	३
१४	Helmet or hard hat	१६	५२	Megaphone	१
१५	High capacity flash light	२	५३	Picks mattock	३
१६	Instructor's Jacket	१२	५४	Pipe wrench	२
१७	Knee pad	१२	५५	Plastic sheet (Tirpal)	२
१८	Leather working gloves	१२	५६	Pliers	१
१९	Matches and candle in a waterproof container	१ px.	५७	Pry bar	५
२०	Measuring tape (30 m)	१	५८	Rope (Cotton) - rolls	२
२१	Measuring tape(5m)	१	५९	Rope (Jute) - roll	१
२२	Multiple knife	७	६०	Shovels	३
२३	Nails (RCC and normal)	१ px.	६१	Sledgehammer	३
२४	Needle and Thread	१ px.	६२	Steel tubes roller (Long)	८
२५	Pen, card board and Writing pad	५	६३	Steel tubes roller (Small)	७
२६	Petrol max	१	६४	Stretchers	२
२७	Plastic rope (small)	३	६५	Tin snip	५
२८	Raincoat	८	६६	Whistle	२
२९	Safety Vest	१५	६७	Wheelbarrow	१
३०	Sandpaper (pieces)	१२०	६८	Adjustable wrench	४
३१	Scene tape	१२	६९	Bamboo pieces medium in size but strong (9' each)	४
३२	Shocks (pair)	७	७०	Bolt cutter	३
३३	Shoe brush	२	७१	Brick hammer	१
३४	Shoe Polish	२	७२	Chisel	३
३५	Spray Paint (Red)	२	७३	Whistle	२
३६	Sturdy working shoes/boots (pair)	११	७४	Wheelbarrow	१
३७	Towels	२	७५	Adjustable wrench	४
३८	Water bottle	७	७६	Bamboo pieces medium in size but strong (9' each)	४

अनुसूची-६: महालक्ष्मी नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा अन्तर्गत विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.स.	नम थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं./इमेल	कार्यरत संस्था
१	हिमलाल ज्ञवाली	जन स्वास्थ्य	ललितपुर म.न.पा. २३	९८४१५०७१४४ himlalgyawali@yahoo.com	म.न.पा. स्वास्थ्य शाखा
२	भरत बोहरा	जन स्वास्थ्य निरीक्षक (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ३	९८४८५५६१२२ Bharat.bohara19@gmail.com	म.न.पा. स्वास्थ्य शाखा
३	कल्पना खड्का	सि.अ.न.मी (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ५	९८४१७७१३९०	म.न.पा. स्वास्थ्य शाखा
४	नहर्बु फुर्बा दोर्जे	सि.अ.हे.व (पाँचौ)	महालक्ष्मी न.पा. ५	९८४१६९९५४७ Dorjenoubu1@gmail.com	म.न.पा. स्वास्थ्य शाखा
५	संजय श्रेष्ठ	का.स	महालक्ष्मी न.पा. ७	९८५११८०५०९	म.न.पा. स्वास्थ्य शाखा
६	हरि शरण थापा	सि.अ.हे.व.(छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ८	९८४१४५६५२९	इमाडोल स्वास्थ्य चौकी
७	शारदा पोखरेल	सि.अ.न.मी (छैठौं)	ललितपुर म.न.पा. १८	९८४९२८८७५८	इमाडोल स्वास्थ्य चौकी
८	मुना कोइराला	सि.अ.न.मी (पाचौं)	मेलुङ्ग गा.पा. १, दोलखा	९८४९८०८६५९	इमाडोल स्वास्थ्य चौकी
९	मुना खनाल दाहाल	अ.न.मी (चौथो)	महालक्ष्मी न.पा. ९		इमाडोल स्वास्थ्य चौकी
१०	निरेस न्यौपाने	का.स.	महालक्ष्मी न.पा. २	९८४१९५९३८४	इमाडोल स्वास्थ्य चौकी
११	माया दाहाल	सि.अ.हे.व.(छैठौं)	पुर्गौली-९, कैलाली	९८४१२८१२१२	सिद्धिपुर स्वास्थ्य चौकी
१२	सरिता मरासिनी	सि.अ.न.मी (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ३	९८४३४४१८९३	सिद्धिपुर स्वास्थ्य चौकी
१३	मेलिसा श्रेष्ठ	जन स्वास्थ्य निरीक्षक (छैठौं)	गोदावरी न.पा.१०	९८४९०७२५४८	सिद्धिपुर स्वास्थ्य चौकी
१४	विमला देवी महर्जन	सि.अ.न.मी (पाचौं)	महालक्ष्मी न.पा. ६	९८४१७५२१२८	सिद्धिपुर स्वास्थ्य चौकी
१५	साधना ताम्राकार	सि.अ.हे.व.(पाचौं)	का.म.न.पा. २५	९८६९६१६६९१	सिद्धिपुर स्वास्थ्य चौकी
१६	अनिता महर्जन	का.स.	महालक्ष्मी न.पा. ९	९८४९२६३६०१	सिद्धिपुर स्वास्थ्य चौकी
१७	अजय केशरी	सि.अ.हे.व.(छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. २	९८५११७८०९७ ajayakeshariji@gmail.com	टिकाथली स्वास्थ्य चौकी
१८	नरायणी प्रजापती	सि.अ.न.मी (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ५	९८४२६३८७५३	टिकाथली स्वास्थ्य चौकी
१९	सविना पण्डित	जन स्वास्थ्य निरीक्षक (छैठौं)	राधापुर न.पा.१, बर्दिया	९८४९४४०६२६	टिकाथली स्वास्थ्य चौकी
२०	पुनम गुरुङ्ग	जन स्वास्थ्य निरीक्षक (छैठौं)	भोर्लेटार ७, लमजुङ्ग	९८६०९२२५१७	टिकाथली स्वास्थ्य चौकी
२१	सुजना के.सी. थापा	अ.न.मी (चौथो)	महालक्ष्मी न.पा. ७, ललितपुर	९८४१२०५१००	टिकाथली स्वास्थ्य चौकी
२२	सुवर्ण श्रेष्ठ	का. स	महालक्ष्मी न.पा. ७, ललितपुर	९८०८०१११०५	टिकाथली स्वास्थ्य चौकी
२३	डा. रमिन महर्जन	मेडिकल अधिकृत (आठौं)	गोदावरी न.पा. १२ ललितपुर	९८४३०६९८८८ rmnraja55@gmail.com	लुभु प्रा. स्वा.के.
२४	टेक राज ओझा	जन स्वास्थ्य निरीक्षक (छैठौं)	अ. न. पा.५, डडेलधुरा	९८५१११६४५० trbrow2008@gmail.com	लुभु प्रा. स्वा.के.
२५	आरधना शर्मा	अस्पताल नर्सिङ निरीक्षक (छैठौं)	रत्ननगर १२, चितवन	९८४५३९६४२२	लुभु प्रा. स्वा.के.
२६	रीता देवी भट्ट (पाठक)	ल्या. टे.नि. (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ९, ललितपुर	९८४९२८८७७७ ritabhatta2075@gmail.com	लुभु प्रा. स्वा.के.
२७	निलम रउत	जन स्वास्थ्य निरीक्षक (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ६, ललितपुर	९८४२८७७२३७	लुभु प्रा. स्वा.के.
२८	अन्जना ढकाल	सि.अ.हे.व. (पाँचौं)	ललितपुर म.न.पा. १४, ललितपुर	९८४७१२२६२१	लुभु प्रा. स्वा.के.

क्र.स.	नम थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं./इमेल	कार्यरत संस्था
२९	सुसिला राई	सि.अ.हे.व. (छैठौं)	भुमरसुवा ४, उदयपुर	९८१५७६६७७९	लुभु प्रा. स्वा.के.
३०	निर्मला दहाल	सि.अ.न.मी. (पाँचौ)	महालक्ष्मी न.पा. ८, ललितपुर	९८१८४९१६२९ me4udear39@gmail.com	लुभु प्रा. स्वा.के.
३१	सरस्वती श्रेष्ठ	अ.हे.व. (चौथो)	महालक्ष्मी न.पा. ८, ललितपुर	९८४१८८८०७५ saswati01@gmail.com	लुभु प्रा. स्वा.के.
३२	सानु माया श्रेष्ठ	का. स.	महालक्ष्मी न.पा. ८, ललितपुर	९८४९६८८५५५	लुभु प्रा. स्वा.के.
३३	विशान नारायण चौधरी	सि.अ.हे.व. (छैठौं)	विराटनगर उप म.न.पा. १२, मोरङ्ग	९८५२६८१०६७ bisan.chaudhary123@gmail.com	लामाटार स्वस्थ्य चौकी
३४	सोनाम थोकर	हे.अ. (पाँचौ)	महाँकाल ४, ललितपुर	९८४१६५१९७१	लामाटार स्वस्थ्य चौकी
३५	इन्द्र बहादुर तामाङ्ग	सि.अ.हे.व. (पाँचौ)	महालक्ष्मी न.पा. १०, ललितपुर	९८४९८२००१५	लामाटार स्वस्थ्य चौकी
३६	वीना देवी शर्मा	अ.न.मी (चौथो)	जनकपुर २४, धनुषा	९८४४८६३४८२	लामाटार स्वस्थ्य चौकी
३७	काली माया तामाङ्ग	का. स.	महालक्ष्मी न.पा. १०, ललितपुर	९८१८३८७०२७	लामाटार स्वस्थ्य चौकी
३८	कमला पौडेल	अ.न.मी (चौथो)	महालक्ष्मी न.पा. ९, ललितपुर	९८४३२०३६८९	आ.स्वा.से.के. लामाटार
३९	दुर्गा देवी गिरी	सि.अ.न.मी (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. १, ललितपुर	९८४३८४९३३८ adhikaridurga599@gmail.com	आ.स्वा.से.के. सुवेदीगाउँ
४०	ज्या महर्जन	जनस्वास्थ्य निरीक्षक (छैठौं)	ललितपुर म.न.पा. ३, ललितपुर	९८४९१९२२८३ jayamhj135@gmail.com	आ.स्वा.से.के. सुवेदीगाउँ
४१	सि. बि. पोखरेल	का. स.	महालक्ष्मी न.पा. ३, ललितपुर		आ.स्वा.से.के. २, सुवेदीगाउँ
४२	मंजु भट्ट	अ.न.मी	महालक्ष्मी न.पा. २, ललितपुर		आ.स्वा.से.के. २, सुवेदीगाउँ

क.सं.	नम, थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं./इमेल	स्वास्थ्य संस्था
१	शर्मिला कडरिया	सि.अ.हे.व. (छैठौं)	महालक्ष्मी न.पा. ४, ललितपुर	९८४१४८६७५४	म.न.पा. स्वास्थ्य शाखा
२	बिनिता खतिवडा	सि.अ.हे.व. (पाँचौ)	महालक्ष्मी न.पा. ७, ललितपुर	९८४९३८४३४७	आ.स्वा.से.के. बोजेपोखरी
३	ऐश्वर्य खड्का	सि.अ.न.मी (पाँचौ)	महालक्ष्मी न.पा. ५, ललितपुर	९८६१८८८८७२	आ.स्वा.से.के. बोजेपोखरी
४	रीतु थापा	का. स.	महालक्ष्मी न.पा.३, ललितपुर		आ.स्वा.से.के. ३, बोजेपोखरी

अनुसूची-७: विपद् व्यवस्थापन तथा पूर्वतयारी क्षेत्रमा कार्यरत् प्रमुख निकायहरुसँग रहेको विभिन्न क्षमता तथा साधन-स्रोतहरु

<table>
<tr><th>संस्था</th><th>प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.</th><th>निकायगत जिम्मेवारी</th><th>कार्यगत क्षमता</th><th>मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु</th></tr>
<tr><td>नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, ललितपुर जिल्ला शाखा</td><td>श्री दिनेश कार्की, ९८४१२८७४७४</td><td>मन्त्री</td><td>▪ मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८० निर्माण
▪ जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति गठन
▪ विपद कोषको व्यवस्था गरिएको
▪ विपदको घटना सम्बन्धी प्रारम्भिक सुचना संकलन तथा प्रारम्भिक द्रुत सर्वेक्षण लेखाजोखा
▪ विपदबाट प्रभावित जिल्ला वासीहरुलाई गैर खाद्य राहत सामग्रीहरु वितरण
▪ विपदबाट प्रभावितहरुलाई प्राथमिक उपचार सेवा तथा मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने
▪ रगतको आपूर्ति निरन्तर रुपमा
▪ समुदायस्तरमा तथा विभिन्न संस्थाहरुसंगको समन्वयमा आधारभूत प्राथमिक उपचार तालिम, खोज तथा उद्धार तालिम, विपद प्रतिकार्यका लागि सामुदायिक पहल (CADRE) तालिम तथा विभिन्न विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम संचालन तथा जनशक्तिको विवरण अद्यावधिक गर्ने
▪ समुदायस्तरमा कृतिम घटना अभ्यासहरु संचालन गर्ने</td><td>जिल्ला शाखासंग रहेको मानवीय तथा तथा अन्य स्रोत साधनहरुको विवरण<table>
<tr><th>क.स.</th><th>मानवीय तथा अन्य स्रोतसाधन</th><th>संख्या</th><th>कैफियत</th></tr>
<tr><td>१</td><td>गैर खाद्य सामग्री</td><td>२५ थान</td><td></td></tr>
<tr><td>२</td><td>त्रिपाल</td><td>८००० थान</td><td>नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, केन्द्रको निर्देशनमा परिचालित हुने गरी</td></tr>
<tr><td>३</td><td>प्राथमिक उपचार कर्ता</td><td>१६५३</td><td></td></tr>
<tr><td>४</td><td>विपद् व्यवस्थापन स्वयंसेवक</td><td>७५</td><td></td></tr>
<tr><td>५</td><td>विपद प्रतिकार्यका लागि सामुदायिक पहल टोली CADRE</td><td>५६३</td><td></td></tr>
<tr><td>६</td><td>NDRT</td><td>७</td><td></td></tr>
<tr><td>७</td><td>DDRT</td><td>८६</td><td></td></tr>
<tr><td>८</td><td>पारिवारिक सम्पर्क पुर्नस्थापना</td><td>६</td><td></td></tr>
<tr><td>९</td><td>मनोसामाजिक परामर्श स्वयंसेवक</td><td>३०</td><td></td></tr>
<tr><td>१०</td><td>Public Health in Emergencies (PHIE)</td><td>२२</td><td></td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>ललितपुर महानगरपालिका</td><td>श्री चिरीबाबु महर्जन नगर प्रमुख (९८५१०२२७२३)</td><td>संयोजक,महानगरीय विपद् व्यवस्थापन समिति</td><td>▪ भौतिक पूर्वाधार तथा जनशक्ति व्यवस्थापन</td><td>▪ महानगरमा रहेका जनशक्ति तथा स्रोत साधन ।</td></tr>
</table>

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
	श्री नारायण लाल अवाले(९८५१०७६०२३) श्री हरिश्चन्द्र लामिछाने (९८५१०५२०७३) श्री सीताराम हाछेँथु (९८५१०९१७७७) श्री सरिता महर्जन (९८४१५४९८७४) श्री सुरेन्द्र राज अवाले (९८५१२४८४४३) श्री नारायण व्यञ्जनकार (९८४१६५९७७९)	संयोजक, वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति सदस्य सचिव विपद् व्यवस्थापन समिति प्रमुख नगरप्रहरी वल प्रमुख स्वास्थ्य शाखा प्रमुख फोहरमैला व्यवस्थापन केन्द्र प्रमुख जुद्ध वारुण यन्त्र	▪ वडा तथा समुदाय स्तर सम्म खोज तथा उद्धार सामाग्रीको व्यवस्थापन तथा जनशक्ति परिचालन ▪ प्राविधिक तथा प्रशासनिक कार्यमा समन्वयकारी भूमिका ▪ जनशक्ति व्यवस्थापन तथा परिचालन ▪ स्वास्थ्य सम्वन्धि प्राविधिक जनशक्ति परिचालन ▪ सरसफाई फोहरमैला व्यवस्थापन ▪ प्रमुख जुद्ध वारुण यन्त्र	▪ २९ वटै वडाहरुमा रहेका जनशक्ति तथा स्रोत साधन । ▪ विपद् व्यवस्थापन शाखामा रहेका जनशक्ति तथा स्रोत साधन । ▪ नगर प्रहरी सवै/ महानगरपालिका भित्र आपतकालिन कार्यसंचालन केन्द्रमा भण्डारण गरी राखिएको खोजतथा उद्धारका भौतिक सामाग्रीको परिचालन । ▪ औषधी तथा जनशक्ति परिचालन ▪ किटनाशक औषधी प्रयोग तथा फोहरमैला व्यवस्थापन । ▪ यन्त्र उपकरण तथा जनशक्ति परिचालन ।
गोदावरी नगरपालिका	श्री अनिता बोहरा ९८४१६५८९८१	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	▪ विपद् जोखिम न्यूनकिरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५, ▪ विपद व्यवस्थापन कोष संचालन निर्देशिका २०७५,	➢ विपद व्यवस्थापन कोषमा रकम जम्मा भएको ➢ प्रत्येक घर नक्सा पास गर्दा रकम कोषमा जम्मा गर्ने गरिएको ➢ प्रत्येक आ.व. मा विपद व्यवस्थापनका लागि बजेट विनियोजन गर्दै आएको

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
			▪ नगर विकास स्वयंसेवक परिचालन कार्यविधि/ निर्देशिका, ▪ २०७७, गोदावरी नगरपालिका विपद व्यवस्थापनका बजेट विनियोजन, ▪ जोखिम न्यूनीकरणका लागि न्यूनीकरणको कार्य गर्दै आएको जस्तै पहिरोको जोखिम कम गर्न तथा रोकथामको लागि gabion wall, stone masonary wall, प्लाष्टिक वितरण, सहयोग रकम आदि, ▪ त्यस्तै सडक मर्मत, ▪ gabion जाली गतका वर्षहरुमा वितरण भएका, ▪ कोभिड-१९ बाट मृत्यु हुने घर परिवारलाई राहत वितरण ▪ आगलागी पिडित परिवारलाई राहत वितरण	➢ नगरपालिका विपद सिकाई केन्द्र स्थापना, नगरपालिकास्तरमा खोज तथा उद्दारका सामग्री जस्तै : ▪ concrete breaker heavy duty-1 ▪ steel wire rope SWR 1/2 (200m) ▪ Bull Dog grip for 1/2 SWR (18m) ▪ flexible water storage bladder (500ltr) 1 nos ▪ stretcher (6 nos) ▪ fire proof suit complete (1) ▪ fire extinguisher ▪ life jacket(20) ▪ hammer (5) ▪ carabineer 300 kg capacity (25) ▪ hand mike, siren, go bag (6), etc, ▪ वडा नं ५, ११, १३ मा खोज तथा उद्धार सामग्री रहेको ▪ बज्रबाराही प्रादेशिक अस्पताल चापागाउँ, एम्बुलेन्स, शववाहन, महानगरीय प्रहरी वृत, चापागाउँ, महानगरीय प्रहरी परिसर, गोदावरी, नेपाल आर्मी सुर्यदल गण, देवी डाँडा ब्यारेक, लेले-५, १२२ जना तालिम प्राप्त स्वयंसेवक उत्पादन (प्राथमिक उपचार, बहस पैरबी आदि) ▪ नगरपालिकाका वडामा प्राथमिक उपचार केन्द्र संचालन ▪ विपदको समयमा काम गर्ने संस्थाहरु जस्तै नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, ललितपुर जिल्ला शाखा आदि, नगरपालिका प्राविधिक जनशक्ति नगरपालिका प्राविधिक जनशक्ति नगरपलिकाको श्रोत साधन तथा मानवीय जनशक्तिको रुपमा रहेको छ।
कोन्ज्योसोम गाउँपालिका	श्री चित्रदेव दहाल ९८४९२९६०५२	प्रमुख, वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	▪ समय समयमा ग्याविन जाली लगायतका सामग्री विवरण गर्ने ▪ स्रोत र साधनले भ्याए सम्म उद्दारका कार्यहरु गर्ने ▪ स्रोत र साधनले भ्याए सम्म राहत विवरण र पुनस्थापनको कार्य गर्ने	➢ स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति तथा उपसमिति ➢ स्थानीय विपद व्यवस्थापन ➢ कोष, सावेल, गैती, लाइफ ज्याकेट, हेल्मेट लगायत उद्धार सामग्री, ➢ सडक अवरुद्ध खुलाउन तथा उद्धार गर्ने कार्य Backhoe Loader भाडामा लिई तयारी अवस्थामा राखिएको

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
			▪ बाढी पहिरो आदिका कारण अवरुद्ध हुने स्थानीय सडक खुलाउने तथा सुचारु गर्ने ▪ विपद व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा विभिन्न सरोकारवालाहरुसंग छलफल, समन्वय र सहकार्य गर्ने ▪ पुनर्निर्माणको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायहरुसंग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गर्ने ।	➢ प्राविधिक जनशक्ति तयारी अवस्थामा राखिएको
बागमती गाउँपालिका	श्री विमल कोइराला	योजना शाखा	▪ गाउँपालिकाको विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि पारित गरी लागु गरिएको ▪ विपदमा परेको गाउँपालिकाका नागरिकहरुलाई राहत वितरण ▪ पालिकाको विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण ▪ पालिकामा गाउँपालिका स्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति तथा वडाहरुमा विपद व्यवस्थापन समितिहरु गठन ▪ विषम परिस्थितिका विपदहरुमा आवश्यकताका आधारमा कार्यपालिकाबाट निर्णय गराई थप राहत प्रदान गरेको ▪ आवश्यकता अनुसार बस्ती सरंक्षणका लागि खोला किनार⁄ खोल्चाहरुमा ग्याबिन वाल निर्माण गरिएको ।	➢ गाउँपालिकाको विपद व्यवस्थापनका लागि प्रकोप व्यवस्थापन कोष ⁄ मानवीय सहायता⁄ कोरोना संक्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रणमा रकम व्यवस्थापन गरिएको ➢ देहाय बमोजिम सामग्री तपसिल संख्यामा राहत तथा खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक सामग्रीहरु वडा तथा गाउँपालिकामा भण्डारण गरिएको १ त्रिपाल - ५० थान गाउँपालिकामा) २ कम्बल - ५० थान गाउँपालिकामा) ३ प्राथमिक उपचार सामग्री - ८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) ४ Reflective Jacket - ३२ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) ५ Fire Extinguisher - ८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) ६ Megaphone - ८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) ७ Torch Light - ८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) ८ Safety Helmets - ३२ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) ९ Static rope - ८ रोल गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) १० Whistle - ३२ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा ११ Safety Shoe - ८ जोर गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) १२ Stretcher - ८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) १३ Shovel -८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा)

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
				१४ Pick -८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) १५ ठेलगाडा -८ थान गाउँपालिका तथा वडाहरुमा) १६ Polythene Pipe - ८ रोल गाउँपालिका तथा वडाहरुमा)
महाँकाल गाउँपालिका	श्री गिरीराज खनाल ९८५११९६३८७	गाउँपालिका विपद सम्पर्क व्यक्ति, अधिकृत सातौं, योजना/प्रशासन शाखा	▪ विपद् जोखिम न्यूनकिरण तथा व्यवस्थापन ऐन ▪ पालिका स्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति गठन ▪ विपद प्रभावित गाउँपालिकावासीहरुलाई राहत वितरण	देहाय बमोजिम सामग्री तपसिल संख्यामा राहत तथा खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक सामग्रीहरु वडा तथा गाउँपालिकामा भण्डारण गरिएको छ। क्र.स. सामग्री संख्या १ त्रिपाल २० थान २ कम्बल ४.५ बोरा ३ भाडा सेट ४ बोरा ४ बाल्टिन ८ वटा ५ डोरी १ प्याकेट ६ कपडा २ बोरा ७ तन्ना १ बोरा ८ Backhoe Loader १ वटा ९ गाडी १ वटा १० अस्पताल १ वटा ११ स्वास्थ्य चौकी ५ वटा
जिल्ला प्रहरी परिसर	श्री सिद्धिविक्रम शाह, ९८५१२२५५५५	प्रहरी वरिष्ठ उपरिक्षक	▪ विपद व्यवस्थापनको लागि नेपाल प्रहरी र प्रदेश प्रहरीको क्षमता (साधन स्रोत सहित) मापढण्ड २०७७ ▪ विपदको समयमा सामग्री सहित जनशक्ति परिचालन गरिने	देहाय बमोजिम सामग्रीहरु तपसिल संख्यामा जिल्ला प्रहरी परिसरमा भण्डारण गरिएको छ। १ Life Jacket - ६ थान २ Helmet -३० थान ३ Stretcher -५ थान ४ Rope - १ रोल ५ Ladder - २ थान ६ Mega Phone - ५ थान ७ त्रिपाल - ३ थान ८ Safety Belt and Harness - ५ थान ९ Fire Swatter - ३ थान

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
				१० Chain Saw Machine - १ थान ११ Drill Machine - १ थान १२ Fire Extinguisher - २ थान १३ Metal Cutter - १ थान १४ Shovel -४० थान १५ Pick - ४० थान १६ Crow bar - ५ थान १७ Axe - ३ थान १८ Asarol (चाँडे) -१० थान १९ Hammer - २ थान २० Gloves - १५ जोर
श्री सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल नं २१ गण हेडक्वाटर दक्षिणकाली खुमलटार	सशस्त्र प्रहरी निरीक्षक निरज थापा ९८४१३७२८९०	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल	▪ समन्वय, सुचना व्यवस्थापन, विपद् जोखिम न्युनीकरण (Simulation Exercise) खोज तथा उद्धार, सुरक्षा व्यवस्थापन	विपद व्यवस्थापन तालिम प्राप्त जनशक्ति विवरण -१७ जना **गणमा भएको विपद् उद्धार सम्बन्धी स्रोत साधनहरु** १ Bolt Cutter १ थान २ Chain Saw (Petrol) १ थान ३ Chain Saw (Electric) १ थान ४ Chipping Hammer १ थान ५ Come Along १ सेट ६ Extension १ थान ७ Exhaust Fan १ थान ८ Ear Protection १०० थान ९ Generator २ थान १० Hammer १ थान ११ Halogen light 1 १ थान १२ Helmet ७८ थान १३ Iron Cutter १ थान

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु
				१४ Metal Cutting Blade for Power Cutter ४५ थान १५ Pray Bar ५ थान १६ Rotary Rescue Saw १ थान १७ Rotary hammer १ सेट १८ Reciprocation Saw १ सेट १९ Reciprocation Saw blade ७० थान २० Shovel ७ थान २१ Tool Box १ थान २२ Weight Lighter १ थान २३ Wheel borrow ५ थान २४ Fire Swatter ५ थान २५ Jumpsuit २ थान २६ Water backup Pump १ थान २७ Gloves ८ थान २८ Fire Extinguisher १२ थान २९ Life jacket १५ थान ३० Throw Bag १ थान ३१ Tube २ थान ३२ Jumper Tool १ थान ३३ Figure of 8 and Carabineer २ थान ३४ Combine Harness ३ थान ३५ Static Rope १ रोल
श्री राजदल गण	श्री अक्षत सिंह ९८४१३५१३९३	सेनानी, अपरेशन अधिकृत (फोकल पर्सन)	▪ विपद व्यवस्थापनको दौरान खोज तथा उद्धार लगायत सुरक्षा प्रदान गर्ने	गणमा भएका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सामग्रीहरुको विवरण सि न सामानको नाम ईकाई परिणाम

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु			
	श्री केशर बहादुर बुढाथोकी ९८५११०८२७७	(गणपति)	▪ जिल्ला प्रशासन कार्यालयसंगको समन्वयमा विपद व्यवस्थापन क्षेत्रमा कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुसंगको सहभागितामा नियमित रुपमा भुकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी जस्ता विपद सम्बन्धी कृतिम घटना अभ्यासहरु संचालन गर्ने गरेको	१	Life Jacket	गोटा	२०
				२	Rubber Tube	गोटा	१०
				३	Fire Proof Suit (Complete)	गोटा	३
				४	Fire Extinguisher 5 Kg.	गोटा	१
				५	Fire Extinguisher 10 Kg.	गोटा	१
				६	Emergency Fire Escape Aluminum Ladder	गोटा	२
				७	Axe	गोटा	१०
				८	Crow Bar	गोटा	५
				९	Hammer	गोटा	५
				१०	Rappelling Rope (12mm)	गोटा	५०
				११	Carabiner (300 Kg Capacity)	गोटा	२३
				१२	Folding Aluminum ladder	गोटा	१
				१३	Jerry Can	गोटा	२
				१४	Electrical Tool Set	गोटा	१
				१५	Stretcher	गोटा	५
				१६	Emergency First Aid Box	गोटा	१५
				१७	Concrete Breaker Heavy Duty	गोटा	१
				१८	Steel wire Rope SWR 1/2	मिटर	१००
				१९	Steel wire Rope SWR 1/4	मिटर	१००
				२०	Steel wire Rope SWR 1/8	मिटर	१००
				२१	Bull Dog Grip for 1/2 SWR	मिटर	१८
				२२	Bull Dog Grip for 1/4 SWR	मिटर	२०
				२३	Bull Dog Grip for 1/8 SWR	मिटर	२०
				२४	Adjustable Wrench Wide	गोटा	२

संस्था	प्रमुख जिम्मेवार व्यक्ति र सम्पर्क नं.	निकायगत जिम्मेवारी	कार्यगत क्षमता	मानवीय तथा अन्य स्रोत साधनहरु			
				२५	Flexible water storage Bladder (500 Ltr.)	गोटा	१
				२६	Rechargeable Search Light	गोटा	१
				२७	Fire Ball	गोटा	३

अनुसूची-८: प्रयुक्त विपद् सम्बन्धी पारिभाषिक शव्दावली

यस अनुसूचीमा यस योजनामा प्रयुक्त विपद् सम्वन्धि पारिभाषीक शव्दहरु, तिनको अर्थ र थप स्पष्टीकरणका लागी टिप्पणी समेत दिईएको छ[1]।

प्रकोप (Hazard) : त्यस्ता डरलाग्दा परिघटना, वस्तु, मानवीय क्रियाकलाप, वा परिस्थिति जसका कारणले ज्यानको नोक्सानी, घाइते हुने सम्भावना वा अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धी असरहरु, धनमालको क्षति, आजीविका तथा सेवाहरुको नोक्सानी, सामाजिक तथा आर्थिक गतिरोध, वा वातावरणीय ह्रास समेत निम्त्याउँछ।

टिप्पणी: विपद् जोखिम न्यूनिकरणको क्षेत्रमा काम गर्दा "प्रकोप" भन्नाले "प्राकृतिक प्रकोप" तथा तद्जन्य वातावरणीय प्रकोप एवं प्रविधिगत प्रकोप जोखिम समेत बुझ्नु पर्दछ भनी ह्योगो कार्य-संरचनाको पादटिप्पणी ३ मा बताइको छ। यसखालका प्रकोपहरु विभिन्न भौगर्भिक, मौसम तथा जल-विज्ञान सम्बद्ध, सामुद्रिक, जैविकि एवं प्रविधिगत श्रोत बाट निसृत हुन्छन् र कहिलेकाहिँ संयुक्तरुपमा समेत सक्रिय हुन्छन्। प्राविधिक विश्लेषणको क्रममा प्रकोपलाई ऐतिहासिक तथ्याँक र वैज्ञानिक समीक्षा मार्फत इलाका विशेषमा कुन अन्तरालमा कस्तो तीव्रतायुक्त, कति शक्तिशाली, कुन प्रकोपको पुनरावृति हुने संभावना कति छ भनी संख्यात्मक रुपमा किटान गर्ने प्रचलन छ।

विपद् (Risk) : प्रभावित समाज वा समुदायले आफनै बलबुता र श्रोत साधनको प्रयोग गरी सामना गर्न नसक्ने त्यस्तो गम्भीर प्रकोपजन्य घटना औ तद्जन्य मानवीय, भौतिक, आर्थिक र वातावरणीय क्षति जस्ले गर्दा सामान्य सामाजिक प्रकृया अवरुद्ध हुन पुगेको हुन्छ।

टिप्पणी: विपद् भनेको निम्न तीन अवस्थाहरुको सम्मिलित परिणाम भनिन्छ:

१. प्रकोप सम्मुखता

विद्यमान संकटासन्नता

जोखिमका संभाव्य नकारात्मक परिणामहरुलाई न्यूनिकरण वा सामना गर्नका लागि आवश्यक क्षमता वा विधिहरुको अपर्याप्तता

विपद्का परिणामहरुमा मानव जीवनको नोक्सानी, घाइते अवस्था, रोगहरु र मान्छेको शारीरिक, मानसिक तथा सामाजिक अवस्थामा नकारात्मक प्रभाव, धनमालको क्षति, पूँजीगत विध्वंश, सेवाहरुको नोक्सानी, सामाजिक तथा आर्थिक गतिरोध एवं वातावरणीय ह्रास पर्दछन्।

विपद् जोखिम (Disaster Risk) : जीवन, स्वास्थ्य अवस्था, आजीविका, धनसम्पत्ति तथा सेवाप्राप्तिमा विपद्बाट हुन सक्ने संभावित नोक्सानी जुन खास समुदाय अथवा समाजको कुनै भावी कालखण्डमा घटित हुन सक्छ।

टिप्पणी: विपद् जोखिमको परिभाषाले विपद्को अवधारणालाई वर्तमानमा निरन्तर जारी रहेका जोखिम अवस्थाहरुको परिणामको रुपमा झल्काउँछ। विपद् जोखिम भित्र धेरै खालका संभावित नोक्सानी पर्दछन् जसलाई प्रायः परिमाणमा व्याख्या गर्न गाह्रो पर्ने हुन्छ। तथापि विद्यमान प्रकोपहरुको ज्ञान र जनसंख्या तथा सामाजिक-आर्थिक विकासको ढाँचाका मद्दतले कमसेकम मोटामोटीरुमा विपद् जोखिमको लेखाजोखा तथा नक्शांकन गर्न सकिन्छ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण (Disaster Risk Reduction) : सरकारी निकाय, सम्बन्धित क्षेत्र, संघसंस्था वा उद्योग-प्रतिष्ठानद्वारा तयार पारिने त्यस्तो दस्तावेज जसमा पहिचान गरिएको विपद् जोखिमहरुको न्यूनीकरणका लागि निर्दिष्ट लक्ष्यहरु र उद्देश्यहरुको साथसाथै ती उद्देश्य प्राप्तिका लागि पहिचान गरिएका कार्यगत प्रयासहरु समावेश हुन्छन्।

टिप्पणी: विपद् जोखिम न्यूनिकरण योजना ह्योगो कार्य-संरचनाबाट निर्देशित हुनपर्दछ। साथै यो योजना मुलुकमा तर्जुमा भएका विकास योजना, श्रोत बाँडफाँड तथा योजनावद्ध कार्यक्रमहरुभित्र समाहित र संयोजित हुनुपर्दछ। राष्ट्रियस्तरको विपद जोखिम न्यूनिकरण योजना हरेक तहका प्रशासनिकरुपले जिम्मेवार निकायप्रति निर्दिष्ट हुन जरुरी हुन्छ एवं विद्यमान सामाजिक तथा भौगोलिक परिवेशलाई आत्मसात गरेको हुनुपर्दछ। समयावधि, कार्यान्वयन

---

१ स्रोत : विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी शव्दावली (युएनआईएसडिआर र एनसेट २०११)

र कोषको श्रोतको जिम्मेवारीलाई योजनामा राम्रोसँग व्याख्या गरी तोकिएको हुनुपर्छ । संभव भएसम्म जलवायू परिवर्तनका अनुकूलन योजनाहरुसँग पनि समन्वय गरिनुपर्दछ ।

आपतकालीन व्यवस्थापन (Emergency Management) : आपत्कालीन अवस्थाका सम्पूर्ण पक्षलाई सम्बोधन गर्नका लागि खासगरी पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा प्रारम्भिक पुनर्लाभका लागि साधन श्रोत तथा जिम्मेवारीहरुको सुगठन तथा व्यवस्थापनका सम्पूर्ण कार्यहरु ।

टिप्पणीः विपद्जन्य आपत्काल वा संकट भन्नाले त्यस्तो त्रासपूर्ण अवस्थालाई जनाउछ जसमा जनधनको रक्षाको लागि तत्काल कदम चालिनु पर्छ । सुव्यवस्थित आपतकालनी कदमबाट प्राकृतिक प्रकोपको घटनालाई विपद्को घटनामा परिणत हुनबाट रोक्दछ । आपतकालीन व्यवस्थापन अन्तर्गत त्यस्तो पूर्व नियोजित कार्य योजना र संस्थागत तारतम्य पर्दछन् जसबाट विद्यमान संस्थागत दक्षताको परिचालन एवं सरकारी, गैर सरकारी, स्वयंसेवी तथा नीजि क्षेत्रका संस्थाहरु दक्षता र प्रयासहरुलाई आपत्काल जन्य अवस्थालाई कुशलतापूर्वक बेहोर्नका लागि आवश्यक संयोजन र समन्वयका लागि आवश्यक निर्देशन दिन सकिन्छ ।

पूर्वतयारी (Preparedness) : आसन्न वा जारी प्रकोपको घटना वा अवस्थाका असरहरुबारे प्रभावकारी ढंगले पूर्वअभ्यस्त हुनु र पूर्वानुमान प्रतिकार्य एवं पुनर्लाभ कार्य गर्नका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय, समुदाय र व्यक्तिको तहमा समेत विकस गरिएको ज्ञान, दक्षता तथा क्षमता ।

टिप्पणीः पूर्वतयारीका कार्यहरु विपद् जोखिम व्यवस्थापनको सन्दर्भमा सञ्चालन गरिन्छ । यसले सबै खालका आपत्कालीन अवस्थालाई प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न आवश्यक क्षमताहरु निर्माण गनुका साथै प्रतिकार्य देखि दीगो पुनर्लाभ सम्मको चरणहरुको संक्रमण प्रकृयालाई अवरोध रहित सहज एवं क्रमिक बनाउने प्रत्येक श्रृंखलाबद्ध कुरामा ध्यान दिन्छ । पूर्वतयारी कार्य विपद् जोखिमको सही विश्लेषण र पूर्व चेतावनी प्रणालीको सुदृढ समन्वयमा आधारित हुन्छ र यसले भैपरी अवस्थाको प्रबन्ध गर्ने उपकरणहरुको भण्डारण र आपूर्ति गर्ने; समन्वय, निस्क्रमण तथा सार्वजनिक सूचना सम्बन्धी उचित चाजोपाँजो मिलाउने र सम्बद्ध विषयमा तालिम तथा स्थलगत अभ्यास संचालन गर्ने लगायतका विषयलाई समेत समाहित गर्दछ । पूर्वतयारीले समेटन यी सम्पूण कार्यहरुलाई मुलुकको औपचारिक संस्था, नियम कानून तथा अर्ध विनियोजन सम्बन्धि प्रावधानहरुले सघाउनु पर्दछ । अर्को शब्द तयारी अवस्था (Readiness) ले चाहिँ आवश्यक परेको बेलामा तत्काल र सही ढंगले प्रतिकार्य गर्न सक्ने क्षमतालाई व्याख्या गर्दछ ।

संभाव्य विपद् जोखिम व्यवस्थापन (Prospective Disaster Risk Management) : हाल देखा नपरेको तर भविष्यमा आईपर्न सक्ने संकेत देखिएका नयाँ तथा बढ्दो विपद् जोखिमलाई सम्बोधन गर्ने तथा तदजन्य संभाव्य असरलाई छल्नका लागि संचालन गरिने व्यवस्थापकीय क्रियाकलापहरु ।

टिप्पणीः यो अवधारणाले हाल पहिल्याइएका र व्यवस्थापन एवं न्यूनिकरण गर्न सकिने जोखिमहरु भन्दा पनि दृष्टिगोचरण भैसकेका त्यस्ता विपद् जोखिमहरुलाई ईंगित गर्दछ, जुन जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धि नीतिका अभाव वा तिनका कार्यान्वयनको अभावका कारणले जन्मन वा बढन सक्छन् । खासगरी विद्यमान जोखिम जसलाई वर्तमान समयमा व्यवस्थित र न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ, त्यसमा भन्दा पनि जोखिम न्यूनिकरण नीति तथा कार्यक्रम अवलम्बन नगर्दा भावी दिनमा विकसित हुनसक्ने जोखिमलाई सम्बोधन गर्ने कुरामा केन्द्रित हुन्छ ।

प्रतिकार्य (Response) : विपद्को घटनाको बेला वा त्यसपश्चात्को तत्कालै जीवन रक्षा गर्ने उद्धार जस्तो आपतकालीन सेवा र नागरिक सहयोग, स्वास्थ्य सम्बन्धी असरहरु न्यून गर्ने, आम नागरिकको सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने तथा प्रभावित व्यक्तिहरुको आधारभूत जीवकोपार्जनका खाँचोहरु परिपूर्ति गर्ने प्रयोजनका लागि गरिने प्रावधानहरु ।

टिप्पणीः विपद् प्रतिकार्य मुख्यतः तत्काल एवं अल्पकालीन आवश्यक्ताहरुमा केन्द्रित रहन्छ र कहिलेकाहिँ यसलाई “विपद् राहत” को संज्ञा पनि दिइन्छ । प्रतिकार्य चरण र त्यसको उत्तरवर्ती पुनर्लाभ चरणबीचमा ठ्याक्कै विभाजनको रेखा कोर्न गाह्रो छ । केही प्रतिकार्य गतिविधिहरु जस्तो कि अस्थायी आवासको व्यवस्था तथा खानेपानी आपूर्ति आदि पूनर्लाभको चरणमा समेत विस्तारित हुन सक्छन् ।

जोखिम (Risk) : कुनै पनि प्रकोप घटनाको संभाब्यता र त्यसका नकारात्मक परिमाणहरुको समग्र अवस्था ।

टिप्पणीः यो परिभाषा ISO/IEC Guide 73 बाट निर्देशित छ । “जोखिम” शब्दबाट सामान्यतया दुईवटा अलग अलग भावहरु बुझिन्छ । सहित उपस्थित हुन्छ । जनजिब्रोको बोलीमा जोखिमले घटना हुनसक्ने संयोग वा संभावना भन्ने

अर्थलाई जोड दिइन्छ (जस्तै दुर्घटनाको जोखिम) प्रविधिक छलफलको वातावरण भनिने जोखिम भन्ने शब्दले प्रकोपको परिणाममा वढी जोड दिदै जोखिमको अर्थ निश्चित कुनै प्रकोपको कारणले निश्चित ठाँउमा निश्चित समयावधि भित्र हुनसक्ने संभावित जनधन वा धनमालको क्षति भन्ने बुझिन्छ । विचारणीय के छ भने विभिन्न जोखिमहरुको अवस्था र त्यसका अन्तर्निहित कारणहरुका बारेमा आम जनसमुदायको एउटै धारणा नरहन सक्छ ।

संकटासन्नता (Vulnerability) : कुनै समुदाय, प्रणाली वा श्रोत संसाधनका त्यस्ता गुण र विशेषताहरु एवं परिवेश जसले तिनीहरुलाई प्रकोपका घातक प्रभावहरु प्रति विशेष संवेदनशील बनाउछन् ।

टिप्पणी: संकटासन्नताका विभिन्न पक्षहरु छन् जो विभिन्न जस्तै भौतिक, सामाजिक, आर्थिक वातावरणीय कारकहरुबाट उब्जिन्छन् । उदाहरणको रुपमा भवनहरुको कमजोर डिजाइन र निर्माण, पूँजीको अपर्याप्त संरक्षण, सार्वजनिक सूचना र चेतनाको अभाव, जोखिम र पूर्वतयारीका उपायहरुमा सरकारी आधिकारीक निकायहरुको हुनुपर्ने चासो चिन्तामा रहने सिमितता, तथा सुझवुझपूर्ण वातावरणीय व्यवस्थापनप्रति उपेक्षा आदि पर्दछन् । संकटासन्नताको स्तर र समुदायको विभिन्न अंगमा र विभिन्न समयमा उल्लेख्यरुपमा परिवर्तित हुन्छ । यस परिभाषामा संकटासन्नतालाई समुदाय, प्रणाली वा पूँजीको विभिन्न विशेषताहरुको रुपमा पहिचान गरिएको छ जुन सम्मुखतासँग असम्वद्ध छ । जवकि सामान्य प्रयोगमा संकटासन्नतालाई बढी व्यापक ढंगले समुदाय, प्रणाली वा पूँजीको सम्मुखतालाई समेत समेटेर हेरिन्छ ।

प्रकाशकः

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति,
ललितपुर

प्राविधिक सहयोगः

भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (एनसेट) तथा
विपद् पूर्वतयारी सञ्जाल (डिपीनेट)